

Interreg

Austria-Hungary

European Union – European Regional Development Fund

City Cooperation II

Turisztikai kínálat kialakítása a zalai városokban

a CCII projekt keretében

ZALALÖVŐ

Konceptcionális tanulmány

Készítette:

Borostyánkő Tanácsadó és Marketing Kft.

Tulajdonos: Zalalövő Város Önkormányzata

A projekt az INTERREG V-A Ausztria-Magyarország Program keretében, az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával, az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásával valósult meg.

Tartalom

Vezetői összefoglaló	4
Német nyelvű összefoglaló - Zusammenfassung	7
1. Bevezetés	11
1. 1. A City Cooperation projekt rövid ismertetése	11
1. 2. Az innovatív turisztikai termék meghatározása	11
1. 3. Módszertani ismertető	11
1. 4. Egységes turisztikai bemutató övezet kialakítása Zalalövön és környékén	12
1. 4. 1. A koncepció körvonalai: alapelvek	14
1. 4. 2. A koncepció körvonalai: feladat-centrikus megközelítés	15
2. Helyzetfeltárás	16
2. 1. Zalalövő földrajzi fekvése	16
2. 2. Zalalövő történelmi öröksége	17
2. 3. Zalalövő legfontosabb társadalmi és gazdasági adatai	19
2. 4. Turisztikai helyzetkép	20
2. 4. 1. Turisztikai adatok	20
2. 4. 2. Vonzerőleltár, építészeti és kulturális értékek	22
2. 6. A Zalalövön végzett empirikus adatgyűjtés eredményei	28
2. 6. 1. Vélemények Zalalövő városával kapcsolatban	28
2. 6. 2. Kultúra és szabadidő	29
2. 6. 3. Turizmus	29
2. 7. SWOT-elemzések	35
2. 7. 1. Földrajzi térszerkezet, megközelíthetőség	35
2. 7. 2. Infrastrukturális környezet	35
2. 7. 2. Fogadóképesség	36
2. 7. 3. Természeti környezet, sajátos vonzerők	36
2. 7. 4. Kulturális környezet, sajátos vonzerők	36
2. 7. 4. Hagyományőrzés	37
2. 7. 5. Helyi termékek	37
2. 7. 6. Gasztronómia	37
2. 7. 7. Attrakciómenedzsment	38
2. 7. 8. Látogatói menedzsment	38
2. 7. 9. Programok	38
2. 7. 10. Fenntarthatóság, környezettudatosság	39

2. 7. 11. Humán erőforrás	39
2. 7. 12. Partnerség	39
2. 7. 13. Gazdasági környezet	40
2. 7. 14. Társadalmi környezet	40
2. 7. 15. Marketing, PR	40
3. Turisztikai fejlesztési irányok	41
4. 1. Lövők nyomdokán... – történelmi séta, családi és gyermekélményút kialakítása....	42
3. 1. 1. Salla múzeum és romkert bemutatási feltételeinek javítása	43
3. 1. 2. Órtorony kialakítása	45
3. 1. 3. Tájház	48
3. 1. 4. További, az élményút komfortzónáját erősítő fejlesztési lehetőségek	50
3. 1. 5. A Lövők nyomdokán – történelmi séta, családi és gyermekélményút fejlesztése kapcsán tervbe vett lépések	52
3. 2. Bakancsban és két keréken – aktívan a zöldben és szakrális ösvényeken	53
3. 2. 1. Bakancsban és két keréken	53
3. 2. 2. Szakrális ösvényeken	56
3. 3. 1. A Borostyán tó fogadási feltételeinek javítása	59
3. 3. 2. Parkerdei zóna, szőlőhegyek	62
3. 4. A koncepció egymásra épülése, átjárhatósága	66
4. Határon átnyúló turisztikai termékek, szolgáltatáscsomagok lehetőségeinek vizsgálata.....	67
5. Összegzés	69
Ábrajegyzék	70
Mellékletek.....	71

Vezetői összefoglaló

Az Interreg V-A Ausztria-Magyarország Program keretében támogatott CCII projekt a magyar–osztrák–szlovén határtérségben 24 város együttműködését kívánja magasabb szintre emelni. A projekt egyik specifikus célja egy erős, egységes városszövetségi hálózat létrehozása a határtérségben. Tematikus városi hálózatok kialakítása közös pilot tevékenységek végrehajtásán keresztül. A pilot tevékenységekbe minél több város teljes körű bevonásával. A városok közötti együttműködést a projekten belül többek között innovatív turisztikai termékek kifejlesztésével kívánjuk intenzívebbé tenni.

A tanulmány helyzetelemzésre épül, melyhez az elérhető adatforrások (statisztikai adatbázisok, dokumentumok) feldolgozása mellett empirikus adatgyűjtést is végeztünk. A lakosság véleményét személyes megkérdezéssel vizsgáltuk, összesen 82 fő töltötte ki a kérdőívet. A minta nemi összetétele kiegyensúlyozottnak mondható, kismértékű nőbőblettel: a válaszadók 56 százaléka nőnemű és 44 százaléka férfi. A mintavétel során arra törekedtünk, hogy minden korcsoportot és többféle iskolai végzettséggel rendelkező egyént megkérdezzünk, ezek a célkitűzések is teljesültek.

A városfejlesztés és a turizmus szempontjából meghatározó szereplőkkel (döntéshozókkal, helyi vállalkozókkal, kulturális szakemberekkel, civil szervezetek képviselőivel stb.) félig strukturált interjúkat készítettünk (összesen 20 interjút).

A koncepció által érintett terület – a Zala folyó völgyét koszorúzó település, Zalalövő – Zala megye Vas megyével határos részén fekszik. A Zala-menti örök hagyatékát nevében is megőrző város az egykori történelmi Órvidék meghatározó részét képezte. A történelmi, köztük római kori emlékekkel is büszkélkedhető város létét több településrész egyesülésének köszönheti. Kulturális gyökerei a természeti, néprajzi, építészeti és kultúrtörténeti értékekben gazdag szomszédos Órségig és Göcsejig nyúlnak. A csend és a friss levegő, a szelíd lankás táj, a folyóparti hangulat, a megőrzött népi kultúra emlékei, a római-kori hagyaték jó alapot teremthetnek egy értékszemléletű kínálat megfogalmazásához.

A koncepció a hazai és határmenti kitekintésben is érdeklődésre számot tartó, helyi turisztikai vonzerőkre alapozó, a település eddigi kínálatára építő, azt tovább színesítő, a jelenlegi fejlesztési irányokat is figyelembe vevő, egységes turisztikai bemutató övezet létrehozását célozza meg az „értékalapú turizmus” jegyében.

A fejlesztés egy összefüggő rendszert alkotva Zalalövő és térsége már meglévő turisztikai infrastruktúrájára alapozva, a turizmusrendszer szereplőinek igényeit figyelembe véve jelöli ki a továbblépés irányait. Magába foglalva azokat a szükséges fejlesztéseket, melyek a település és a helyi turizmussektor szereplői által működtetett területeken egy hatékony, hosszútávon fenntartható turizmusrendszer kialakításához járulnak hozzá.

A környező célterületek látogatottságához viszonyítva Zalalövő nem szerepel a leglátogatottabb települések listáján, még nem sorolható a keresett turisztikai célpontok közé. Ugyanakkor kulcsszerepe van a szomszédos turisztikai célterületek megközelítésében, átmenő forgalma jelentős. Kitérési pontot az átmenő turizmus megállítása, a helyi vonzerőkre alapozott attrakciófejlesztés és menedzsment jelenthetne. A város eddigi célcsoportjait a főként a természetjáró,

horgász, bakancsos és diákcsoportok jelentették. Ahhoz, hogy a helyben akkumulálódó turizmus a fizetőképes, egyúttal szélesebb körű kiszolgálást elváró családokat, nagyobb létszámú csoportokat, akár külföldieket is megcélozhassa, szükség van a fogadás, bemutatás, közlekedés, vendéglátás, helyben marasztaló körülményeinek további fejlesztésére.

Zalalövő legfőbb vonzerejét a város körül elterülő zöld táj, a tó és a vidéki nyugalomát sugárzó hagyományos településrészek adják. Kiemelt természeti vonzerők a Borostyán tó, a Borosán völgy és a Pacsa hegy. A kisváros építészeti emlékekben nem bővelkedik ugyan, de akadnak jelentősebb látnivalók (elsősorban a római kori emlékeket bemutató Salla Múzeum és a népi kultúra emlékeit bemutató Tájház). Kiemelt, jelenleg is meghatározó módon turizmust generáló rendezvényről még nem beszélhetünk a településen, jelentősebb városi rendezvények: A Zalamenti Napok és a Város Napja, Murci Fesztivál, Nemzetközi Néptánc Gála).

A Magyar Turisztikai Ügynökség által használt besorolást alapul véve a településre

- leginkább az *aktív turizmus* jellemző (természetjárás, horgászat, strand, kerékpározás),
- másodsorban a *kulturális turizmus* (emlékművek, templomok, tájház, múzeum és régészeti örökség),
- és a *családbarát turizmus* (a vendéglátóhelyek és szállások nem kimondottan koncentrálnak a családokra, de legtöbb helyen megoldható a gyermekek megfelelő elhelyezése, e mellett pedig a strand, a természetjárás családi jellegű turisztikai programok).

Zalalövő vendéglátóhelyeinek száma 20 alatt marad, kismértékben ingadozik. Szálláshelyek tekintetében kevésbé jó a helyzet. Vendégek száma tekintetében ingadozás mutatkozik, azonban némi növekedés tapasztalható, de még 2017-ben se érte el az 500 főt. A belföldi vendégek jelennek meg többnyire a statisztikában, a külföldiek száma alacsony. Az átlagos tartózkodási idő 2,8 vendégéjszaka.

A kérdőíves felmérés során a *válaszadók 90 százaléka mondta azt, hogy szeret Zalalövön élni*, ezen belül is 46 százalék nyilatkozott úgy, hogy kifejezetten szereti a lakóhelyét. Amikor ennek okát kérdeztük, a válaszolók leggyakrabban a szülőföldre való ragaszkodást, a családi kötelezettségeket, a természeti értékeket és a település jó földrajzi elhelyezkedését említették. A negatívumok között a munkalehetőségek hiánya, a fiatalok elvándorlása, a rossz minőségű utak és járdák, illetve a korlátozott szórakozási lehetőségek bukkantak fel.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy az általunk felkínált lehetőségek közül, milyen jellemzőket társítanak a megkérdezettek a városhoz. A városiak szerint Zalalövő leginkább egy *természetközeli, csendes, közösségi és családbarát kisváros*, amely említésre méltó *történelmi múlttal* rendelkezik.

A *Borostyán tavat és környékét* a válaszadók több mint fele (52%) olyan természeti látnivalóként említette, ami jól jelképezi a települést, amit szívesen megmutatnának másoknak is, illetve ami kifejezi a helyi identitást. A természeti értékeket illetően ugyan kevesebb említési gyakorisággal, de ki kell emelni a *Borosán-völgyet a Szentkúttal*, illetve a környező erdőket és a szőlőhegyeket (*Pataka-hegy, Pacsa-hegy*). A megkérdezettek 54 százaléka nem tudott megnevezni semmilyen épületet, ami Zalalövő jelképe lehetne, közel harmaduk a városrészek templomait (a zalapataikai *Szent Anna templom*, a zalamindszenti *Mindenszentek templom* és a *Szent László Király Plébániatemplom*) tartja jelképértékű építészeti emlékeknek, illetve további 10 és 5 százalék említette a Petőfi út 35. alatti *Tájházat* és a Salla Múzeumban található római kori *romkertet*.

A nagyfernekági városrészen található *Dedesi Vendégház* mindössze egy megkérdezett említette.

A válaszadók 81 százaléka gondolja úgy, hogy a város idegenforgalma lényegében stagnált az utóbbi években. Azon 13 százalék, akik szerint romlott, főként a vendéglátó- és a szálláshelyek hiányával indokolták válaszukat. Mindenesetre az eddigiekből is egyértelműnek tűnik, hogy Zalalövő természetközelsége olyan értéket jelent, aminek kiaknázható lehetőségeivel a helyiek is tisztában vannak.

Mindezek alapján jelen koncepció a Zalalövő turizmusát meghatározó lehetőségek átfogó összefüggésrendszerbe helyezésével három egymást erősítő fejlesztési irányt, turisztikai termékjavaslatot körvonalaz:

1. ***Lövők nyomdokán... – történelmi séta, családi és gyermekélményút kialakítása,***
Célja: a város és közvetlen környezetének főbb vonzóit, illetve turisztikai attrakcióit felfűző tematikus, elsősorban a családokra és gyermekekre szabott élményút kialakítása. A helyi identitás erősítése, a településért való cselekvés ösztönzése. Turisztikai attrakció teremtés, élményátadás.
2. ***Bakancsban és két keréken - Aktívan a zöldben és szakrális ösvényeken,***
Célja: Aktív kikapcsolódás feltételeinek megteremtése erdőn, mezőn. Zalalövő tágabb környezetének természeti és kulturális értékeinek felkeresése. Élménydús feltöltődés biztosítása hamisítatlan vidéki környezetben.
3. ***Rekreáció és egészségmegőrzés;***
A rekreációt és az egészségmegőrzést zászlajára tűző termékjavaslat helyszínválasztását tekintve elsősorban a turisztikailag legnépszerűbb helyszínt a Borostyán tavat és környékét, ezen kívül a településrészekhez köthető parkerdei, szőlőhegyi zóna bejáratott, vagy még kevésbé bevezetett elemeit célozza meg.

A határon átnyúló vonatkozásokat tekintve Zalalövőnek elsősorban a gyermek élmény tematikus hálózatban történő részvétele javasolt. A viszonylag kis befektetéssel megvalósítható *A Lövők nyomdokán... - történelmi sétaút, családi és gyermekélményút kialakítása* esetén a város kapcsolódhat a gyermek élményeket is kínáló határmenti városok köréhez. A javasolt infrastrukturális fejlesztések későbbi megvalósításával pedig az élményút igazán komplexszé tehető. Előnye, hogy könnyen bővíthető, illetve kiterjeszhető: azonos kerettörténetbe ágyazva akár a többi zala megyei város is be/ összekapcsolható (ami javasolt), és ugyanezen az elven – még további kiterjesztéssel - a határ túloldalán lévő városok bekapcsolása is lehetséges. Javasolt ugyanakkor a gyermek élmény tematikus hálózatban résztvevő városok ezirányú turisztikai kínálatának összegyűjtése, és egységes kínálatban történő megjelenítése.

Német nyelvű összefoglaló - Zusammenfassung

Das im Rahmen des Programms Interreg V-A Österreich-Ungarn geförderte Projekt CCII will die Zusammenarbeit von 24 Städten im ungarischen-österreichischen-slowenischen Grenzraum auf ein höheres Niveau bringen. Eines der spezifischen Ziele des Projekts besteht darin, ein starkes, einheitliches Netzwerk in Bezug auf den Städteverband im Grenzraum aufzubauen. Die Schaffung von thematischen Städtenetzwerken durch die Umsetzung von gemeinsamen Pilotaktivitäten, in die Pilotaktivitäten sollten so viele Städte wie möglich mit eingebunden werden. Wir wollen die Zusammenarbeit zwischen den Städten unter anderem durch die Entwicklung von innovativen touristischen Produkten intensivieren.

Der Studie liegt eine Analyse der Situation zugrunde, wozu wir neben der Verarbeitung von zugänglichen Datenquellen (statistischen Datenbanken, Unterlagen) auch eine empirische Datenerhebung unternommen haben. Die Meinung der Bevölkerung wurde von uns im Rahmen einer persönlichen Befragung erhoben, der Fragebogen wurde von insgesamt 82 Personen ausgefüllt. Die geschlechtsspezifische Zusammensetzung des Musters kann - bei einem geringen Frauenüberschuss - als ausgewogen bezeichnet werden: 56 Prozent der befragten waren weiblich und 44 Prozent männlich. Während der Stichprobenentnahme waren wir bemüht, jede Altersgruppe und Personen mit verschiedenem Bildungsstand zu befragen; auch diese Zielsetzungen wurden erfüllt.

Wir haben (insgesamt 20) semi-strukturierte Interviews mit den bestimmenden Akteuren im Bereich Stadtentwicklung und Tourismus (Entscheidungsträgern, lokalen Unternehmern, Fachleuten aus dem Bereich Kultur, Vertretern von Organisationen der Zivilgesellschaft, usw.) geführt.

Das durch das Konzept betroffene Gebiet - Zalalövő, die Siedlung im Tal des Zala-Flusses - liegt im Komitat Zala, an der Grenze zu Komitat Vas. Die Stadt, die die Erbe der am Zala-Fluss lebenden „Wachen“ auch in ihrem Namen bewahrt hat, bildete einst einen Teil der Region der Órség (Wache). Die Stadt mit historischen, darunter auch mit römischen Andenken verdankt ihre Existenz der Zusammenführung mehrerer Siedlungsteile. Ihre kulturellen Wurzeln reichen bis zu den benachbarten Regionen der Órség und der Gőcsej, die reich an natürlichen, ethnographischen, architektonischen und kulturhistorischen Schätzen sind. Die Stille und die frische Luft, die sanfte, hügelige Landschaft, die Atmosphäre am Flussufer, die geschützten Denkmäler der Volkskultur sowie die Andenken aus der Römerzeit schaffen die Grundlage zur Bereitstellung eines wertebasierten Angebots.

Im Zeichen eines „wertebasierten Tourismus“ zielt das Konzept auf die Errichtung eines Erlebnisgebietes mit einem einheitlichen Profil ab, das von grenzüberschreitendem Interesse geprägt ist und auf lokale touristische Attraktionen basiert und auf das bisherige Angebot der Siedlung baut, bzw. es weiter diversifiziert, und ferner die derzeitigen Entwicklungslinien berücksichtigt.

Auf der Grundlage der bereits bestehenden und als Entwicklungslinie festgelegten Tourismusinfrastruktur von Zalalövő und Umgebung und unter Berücksichtigung der Ansprüche der Akteure des Tourismussystems bestimmt diese Entwicklung, wie ein zusammenhängendes System, die Richtung für das weitere Vorgehen. Dies umfasst die erforderlichen Entwicklungen, die in den Bereichen, die durch die Akteure der Siedlung und des lokalen Tourismussektors betrieben werden, zur Schaffung eines nachhaltigen Tourismussystems beitragen soll.

Im Vergleich mit der Gästefrequenz der umliegenden Zielgebiete gilt Zalalövő nicht als eine der meistbesuchten Gemeinden, sie kann noch nicht als frequentiertes Touristenziel eingestuft werden. Sie nimmt jedoch beim Erreichen der benachbarten touristischen Zielgebiete eine Schlüsselrolle ein, sie verfügt über einen erheblichen Transitverkehr. Eine Möglichkeit zum Ausbruch könnten das Anhalten des Transitverkehrs, die Attraktionsentwicklung und -management auf der Grundlage lokaler Werte bedeuten. Die bisherigen Zielgruppen der Stadt waren die Naturtouristen, sowie die Gruppen der Angler und Schüler. Die zusätzliche Entwicklung von gastfreundlichen Umständen im Bereich Empfang, Präsentation und Verkehr ist erforderlich, damit der lokale Tourismus auch Familien, größere Gruppen oder sogar ausländische Gäste ins Visier nehmen kann, die solvent sind und eine breitere Palette von Dienstleistungen beanspruchen.

Die größte Attraktivität von Zalalövő ergibt sich aus ihrer umliegenden, grünen Landschaft, ihrem See und ihren Siedlungsteilen, die eine typische ländliche Ruhe ausstrahlen. Die bedeutendsten Attraktionen sind der Borostyán(Berstein-)-See, der Borosán-Tal und der Pacsa-Berg. Die Kleinstadt hat nicht viele Baudenkmäler, es gibt jedoch bedeutende Sehenswürdigkeiten (vor allem das Museum Salla mit römischen Fundstücken und das Landschaftsmuseum mit den Schätzen der örtlichen Volkskultur). Es können zurzeit noch keine größeren Veranstaltungen genannt werden, die in der Stadt fähig dazu wären, den Tourismus zu fördern. Die bedeutendsten lokalen Veranstaltungen: A Zala-menti Napok (Tage am Zala-Ufer) und Város Napja (Tag der Stadt), Murci Fesztivál (Sturmfest), Internationale Vokstanz-Gala).

Aufgrund der Einstufung durch die Ungarische Tourismusagentur (Magyar Turisztikai Ügynevelő) ist:

- für die Stadt ist vor allem der *Aktivtourismus* bezeichnend (Naturtourismus, Angeln, Badetourismus, Radfahren),
- und zweitens der *Kulturtourismus* (Denkmäler, Kirchen, Landschaftsmuseen, Museum und archäologisches Erbe),
- und der *familienfreundliche Tourismus* (Gaststätten und Beherbergungsbetriebe fokussieren nicht gerade auf Familien, aber an den meisten Orten ist es möglich, Kinder entsprechend unterzubringen, sowie Strände, Naturtourismus und Tourismusprogramme für Familien).

In Zalalövő liegt die Anzahl der Gaststätten leicht schwankend unter 20. Bei Beherbergungsbetrieben ist die Lage weniger zufriedenstellend. Hinsichtlich der Gästezahl zeigt sich eine Schwankung, aber auch eine leichte Zunahme, wobei sie sogar 2017 unter 500 Personen blieb. In der Statistik erscheinen vor allem die inländischen Gäste, die Anzahl der ausländischen Gäste bleibt niedrig. Die durchschnittliche Aufenthaltsdauer beträgt 2,8 Übernachtungen.

Während der Fragebogenerhebung haben 90% der Befragten geantwortet, dass sie gerne in Zalalövő leben, und davon 46% haben geantwortet, dass sie ihren Wohnort ausgesprochen gern haben. Als wir danach gefragt haben, was der Grund dafür war, haben wir am häufigsten die folgenden Antworten erhalten: Verbundenheit an die Heimat, familiäre Bindungen, Naturwerte und die günstige geographische Lage der Siedlung. Unter den negativen Antworten waren folgende zu finden: Mangel an Arbeitsmöglichkeiten, Abwanderung junger Menschen, schlechte Straßen und Gehwege, bzw. begrenzte Unterhaltungsmöglichkeiten.

Wir wollten ferner wissen, welche Eigenschaften von den angebotenen Möglichkeiten die Befragten der Stadt zuordnen. Nach Meinung der Einwohner der Stadt ist Zalalövő vor allem eine *naturnah, stille, gemeindenahe und familienfreundliche Kleinstadt*, die auch über eine nennenswerte *historische Vergangenheit* verfügt.

Der *Borostyán(Berstein-)-See und seine Umgebung* wurden von mehr als der Hälfte der Befragten (52%) als eine Sehenswürdigkeit erwähnt, welche für die Stadt bezeichnend ist und sie auch anderen gerne zeigen würden, bzw. welche die lokale Identität zum Ausdruck bringt. Obwohl sie seltener erwähnt wurden, müssen bezüglich Naturwerte der *Borosán-Tal mit dem Szentkút* („Heiligenbrunn“), sowie die *umliegenden Wälder und Weinberge* betont werden (*Pataka-Berg, Pacsa-Berg*). 54% der Befragten konnten kein Gebäude nennen, das als Wahrzeichen von Zalalövő dienen könnte, beinahe ein Drittel von ihnen halten jedoch die Kirchen der einzelnen Stadtteile (die *Sankt-Anna-Kirche* von Zalapataka, die *Allerheiligen-Kirche* von Zalamindszent und die *Pfarrkirche zum Heiligen König Ladislaus*) für Baudenkmäler mit symbolischem Wert, bzw. weitere 10 bzw. 5 Prozent haben das *Landschaftsmuseum* unter der Adresse Petőfi út 35 und den *Ruinengarten* im Salla Museum erwähnt. Das Gasthaus Dedesi (Dedesi Vendégház), das im Stadtteil Nagyfernekág liegt, hat nur ein Befragter erwähnt.

81 Prozent der Befragten sind der Meinung, dass der Tourismus der Stadt in den letzten Jahren im Wesentlichen stagnierte. Die 13 Prozent, nach deren Meinung er sich verschlechtert hat, haben ihre Antwort mit dem Mangel an Gaststätten und Beherbergungsbetrieben begründet. In jedem Fall ergibt sich aus dem bisher Gesagten, dass die Naturnähe von Zalalövő einen Wert darstellt, über dessen nutzbare Potenziale auch die lokale Bevölkerung im Klaren ist.

Vor diesem Hintergrund, nachdem die für den Tourismus von Zalalövő entscheidenden Möglichkeiten in einen umfassenden Kontext eingebunden wurden, werden in diesem Konzept drei sich gegenseitig verstärkende Entwicklungslinien, touristische Produktvorschläge unterbreitet:

4. ***Auf den Spuren der Schützen... - Errichtung eines historischen Spazierwegs, Familien- und Kindererlebnispfades***, Ziel: Errichtung eines vor allem für Familien und Kinder maßgeschneiderten thematischen Erlebnisweges, der die wichtigsten Tourismusattraktionen der Stadt und Umgebung aufreicht. Stärkung der lokalen Identität, Förderung des Engagements für die Gemeinde. Schaffung von Tourismusattraktionen, Erlebnisübergabe.
5. ***Mit Wanderstiefeln und auf zwei Rädern - Aktiv im Grünen und auf sakralen Pfaden***,
Ziel: Schaffung der Bedingungen für eine aktive Erholung im Wald auf der Wiese. Aufsuchen der natürlichen und kulturellen Werte von Zalalövő und Umgebung. Gewährleistung einer erlebnisreichen Erholung in einer authentischen ländlichen Umgebung.
6. ***Erholung und Gesundheitserhaltung***;
Für den Produktvorschlag, der sich die Erholung und die Gesundheitserhaltung zum Ziel setzt, können vor allem die gängigsten oder noch weniger bekannten Elemente der touristisch attraktivsten Orte, der Borostyán-See und Umgebung sowie die Parkwald- und Weinbergzone um die Gemeinde, als Schauplatz in Frage kommen.

Was die grenzüberschreitenden Aspekte betrifft, wäre die Beteiligung von Zalalövő in dem thematischen Netzwerk rund um das Thema Kindererlebnis ratsam. Sollte die Errichtung des historischen Spazierwegs, Familien- und Kindererlebnispfades „Auf den Spuren der Schützen“ gelingen, die sogar durch eine relativ geringe Investition möglich wäre, könnte sich die Stadt dem Kreis der Städte im Grenzraum anschließen, die unter anderem Kindererlebnisse anzubieten haben. Der Erlebnisweg kann durch eine spätere Umsetzung von infrastrukturellen Entwicklungen besonders komplex gemacht werden.

Sein Vorteil ist, dass er leicht erweiterbar, bzw. ausdehnbar ist: in den selben Kontext eingebunden können sogar die restlichen Städte in Zala mit angeschlossen werden (was auch empfehlenswert wäre) und auf derselben Grundlage - durch eine weitere Ausdehnung - könnten sich auch die Städte auf der anderen Seite der Grenze anschließen.

Es wäre jedoch ratsam, die diesbezüglichen touristischen Angebote der Städte zu erheben, die an dem thematischen Netzwerk rund um das Thema Kindererlebnis teilnehmen, sowie in einem einheitlichen Angebot zu präsentieren.

1. Bevezetés

1. 1. A City Cooperation projekt rövid ismertetése

Az Interreg V-A Ausztria-Magyarország Program keretében támogatott CCII projekt a magyar-osztrák-szlovén határtérségben 24 város együttműködését kívánja magasabb szintre emelni. A projekt egyik specifikus célja egy erős, egységes városszövetségi hálózat létrehozása a határtérségben. Tematikus városi hálózatok kialakítása közös pilot tevékenységek végrehajtásán keresztül. A pilot tevékenységekbe minél több város teljes körű bevonásával. A városok közötti együttműködést a projekten belül többek között innovatív turisztikai termékek kifejlesztésével kívánjuk intenzívebbé tenni. A pilotban résztvevő városok különböző módszerek révén ajánlják egymást, így erősítve a határon átnyúló térség összekapcsolódását.

1. 2. Az innovatív turisztikai termék meghatározása

Az „innovatív turisztikai termékek” pilot tevékenységek alapvető célja, hogy kétoldalú új kezdeményezések valósuljanak meg, amelyek a városokat, mint ilyen különböző célcsoportok számára átélhetővé tegye. A bevezetett témák a hálózatban lévő városok jelzett igényeinek megfelelően kerültek meghatározásra és kidolgozásra. Az AT-HU projektben a pilotprojektek a zalai városokra vonatkozóan a „gyermek élményváros – családi élmények városa”, és „energia-élmények”, mint főbb irányvonalak kerültek megfogalmazásra, melyekhez további súlyponti témák is kapcsolhatók. Ezeknek az ajánlatoknak a megvalósítása nem csak a turizmus értéktermelési potenciálját növeli, hanem általánosságban is javítva a régióban az életminőséget. A projekt előkészítésékor már elég korán előtérbe került a „gyermek-élményvárosi kínálat”, amely az osztrák oldalon is nagy szerepet játszik. Minden esetben a családok által a városokban eltöltött tartózkodási idő meghosszabbítása a cél. Ezen felül turisztikai kínálatot alakítanak ki a városok speciálisan a gyermekes családok és gyerekek részére, mint célcsoport számára. Ennek keretében a zalai városokban konkrét turisztikai termékek kerülnek kifejlesztésre, mely által az egyes városok impulzust kapnak egy attraktív közös turisztikai kínálat lépésről-lépésre történő kifejlesztésére, melyek az egyedi sajátosságokra és az egyes turisztikai célcsoportok igényeire is építenek. Olyan termékek kifejlesztése a cél, melyek a városokat különböző célcsoportok (pl. családok, gyermekek, idősek, fiatal korosztály) számára „átélhetővé” teszik, és ezáltal is növelik a turizmus értéktermelési potenciálját.

1. 3. Módszertani ismertető

A tanulmány helyzetelemzés részéhez az elérhető adatforrások (statisztikai adatbázisok, dokumentumok) feldolgozása mellett empirikus adatgyűjtést is végeztünk. A lakosság véleményét személyes megkérdezéssel vizsgáltuk, összesen 82 fő töltötte ki a kérdőívet. A minta nemi összetétele kiegyensúlyozottnak mondható, kismértékű nőtöbbséggel: a válaszadók 56 százaléka nőnemű és 44 százaléka férfi. A mintavétel során arra törekedtünk, hogy minden korcsoportot és többféle iskolai végzettséggel rendelkező egyént megkérdezzünk, ezek a célkitűzések is teljesültek.

A városfejlesztés és a turizmus szempontjából meghatározó szereplőkkel (döntéshozókkal, helyi vállalkozókkal, kulturális szakemberekkel, civil szervezetek képviselőivel stb.) félig strukturált interjúkat készítettünk.

1. 4. Egységes turisztikai bemutató övezet kialakítása Zalalövön és környékén

A koncepció által érintett terület – a Zala folyó völgyét koszorúzó település, Zalalövő – Zala megye Vas megyével határos részén fekszik. A Zala-menti örök hagyatékát nevében is megőrző város az egykori történelmi Őrvidék meghatározó részét képezte. A történelmi, köztük római kori emlékekkel is büszkélkedhető város létét több településrész egyesülésének köszönheti. Kulturális gyökerei a természeti, néprajzi, építészeti és kultúrtörténeti értékekben gazdag szomszédos Őrségig és Göcsejig nyúlnak.

1. ábra: Zalalövő madártávlatból (forrás: Zalalövő: Göcsej-Őrség határán)

Az itt élők az elmúlt évszázadokban a természettel harmóniában alakították ki a táj arculatát, kisparcellás gazdálkodásukkal, tájba simuló épületeikkel megteremtve annak hosszútávon fenntartható sokszínűségét. A csend és a friss levegő, a szelíd lankás táj, a folyóparti hangulat, a megőrzött népi kultúra emlékei, a római-kori hagyaték jó alapot teremthetnek egy értékszemléletű kínálat megfogalmazásához.

A koncepció a hazai és határmenti kitekintésben is érdeklődésre számot tartó, helyi turisztikai vonzerőkre alapozó, a település eddigi kínálatára építő, azt tovább színesítő, a jelenlegi fejlesztési irányokat is figyelembe vevő, egységes turisztikai bemutató övezet létrehozását célozza meg az „értékalapú turizmus” jegyében.

A fejlesztés egy összefüggő rendszert alkotva Zalalövő és térsége már meglévő turisztikai infrastruktúrájára alapozva, a turizmusrendszer szereplőinek igényeit figyelembe véve jelöli ki a továbblépés irányait. Magába foglalva azokat a szükséges fejlesztéseket, melyek a település és a helyi turizmussektor szereplői által működtetett területeken egy hatékony, hosszútávon fenntartható turizmusrendszer kialakításához járulnak hozzá.

A turizmusfejlesztés alapját ilyen jelentős történelmi múlttal rendelkező területen csakis a hagyományok tiszteletben tartása, azok maximális figyelembevétele képezheti. A páratlan tájharmonióval rendelkező természeti és kultúrtáj, az egyedülálló, néhol szerves, néhol halmaz településszerkezet, a kisparaszti gazdálkodás, a sajátos életforma, a történelmi és népi kultúra hagyományai együtt képeznek olyan vonzerő együttest, amely különleges élményt adó, egyedi turisztikai termékkel alakítható. A Zalalövő önkormányzata, a település civil szervezetei és a turizmus térségi szolgáltatóinak összefogásával megvalósuló, a helyi természeti és kulturális értékek vonzerejére alapozott termékfejlesztés és az új termékek élménymarketing szemléletű „piacra vitele” jelentős tényezője lehet a térségi turizmus fenntartható fejlődésének is.

A Zalalövön és környezetében tervezett fejlesztések a korszerű ökoturizmus és desztináció menedzsment alapelveire épülve célozzák meg a természeti és kulturális örökség még fellelhető, bemutatható értékeinek turizmus vérkeringésébe történő bevonását. Hozzájárulva a természeti,- néprajzi,- építészeti értékek, valamint a hagyományos termékek, ízek, a népi mesterségek élményszerű, változatos megismerési formákra alapozott, turisztikai programcsomagba rendezett, fenntartható bemutatásához.

A környező célterületek látogatottságához viszonyítva Zalalövő nem szerepel a leglátogatottabb települések listáján, még nem sorolható a keresett turisztikai célpontok közé. Ugyanakkor kulcsszerepe van a szomszédos turisztikai célterületek megközelítésében, átmenő forgalma jelentős. Kitérésre a pontot az átmenő turizmus megállítása, a helyi vonzerőkre alapozott attrakciófejlesztés és menedzsment jelenthetne.

A meglehetősen tagolt település egyes részein lévő potenciális turisztikai attrakciók közti kapcsolatok úgy közlekedési, mind marketing tekintetben esetlegesek és lazák. A város eddigi célcsoportjait a főként a természetjáró, horgász, bakancsos és diákcsoportok jelentették. Ahhoz, hogy a helyben akkumulálódó turizmus a fizetőképes, egyúttal szélesebb körű kiszolgálást elváró családokat, nagyobb létszámú csoportokat, akár külföldieket is megcélozhassa, szükség van a fogadás, bemutatás, közlekedés, vendégbarát, helyben marasztaló körülményeinek további fejlesztésére.

El kell érni, hogy a térségbe érkező vendégeket egy átjárható, élményszerű, vendégbarát környezet fogadja. A térségbe érkezőkben azt a benyomást kell kelteni, hogy miután megérkeztek Zalalövőre, nyugodtan és teljes körűen „rábízhatják magukat” a helyiek által koordinált kínálatra, mely „tálcan kínálja” számukra az élményszerűen megismerhető természeti és kulturális értékeket. A projekt korszerű, élményszerzésre, interaktivitásra alapozott bemutatási technikái és a kapcsolódó PR szolgáltatások ugyanakkor biztosítják számukra a „magam fedeztem fel a várost, a tájat és hazavihetem egy darabját” érzését.

A koncepció kettős fő célkitűzéssel bír. Egyrészt megcélozza egy élmény-centrikus, egyedi, új, a térség turisztikai kínálati rendszerébe illeszthető turisztikai attrakcióhálózat kialakítását Zalalövön és környékén.

Másrészt hidat képezhet a 24 City Cooperation projekt hasonló és illeszkedésre alkalmas profilú városai, kiemelten Lenti és Letenye, illetve Óriszentpéter, Vasvár között. Ezáltal teremtve meg a Vasi Hegyhát, az Őrség, a Göcsej, a Hetés turisztikai kínálattal rendelkező centrális pontját.

A tervezett turisztikai attrakciófejlesztés továbbá figyelembe veszi a települést övező térség védettségi fokát (nemzeti parki, Natura 2000 besorolású területek), ezért a koncepció fontos szerepet szán a látogatók környezettudatos szemléletformálásának is. Megközelítési módjában hangsúlyt helyezve a szétagolt település egyes részeinek értékalapú bemutatására. Törekedve az egyes településrészek sajátosságaiból adódó élménylehetőségek kibontására. Annál is inkább, hiszen a koncepció a potenciális célcsoportok harmóniakeresésre, értékalapú kikapcsolódásra alapozott igényeinek kielégítését kívánja fókuszba állítani. Abból a célból, hogy a fejlesztések eredményeivel majdan Zalalövön találkozó turista egyedi, megismételhetetlen élményekkel a tarsolyában kedves emlékekkel bírjon a Zala-menti Örök egykori településéről, Zalalövőről.

1. 4. 1. A koncepció körvonalai: alapelvek

Az elmúlt évtizedekben egyre több helyen váltak nyilvánvalóvá az átgondolatlan, profitszerzést fétisizáló tömegturizmus káros hatásai. A saját tőkét felélő turizmusformák kirívó példáival párhuzamosan új, az alternatív utazási formák egyre dinamikusabb térnyerését tapasztalhatjuk. A mind szélesebb körben terjedő igények fókuszában a természeti környezet, a történelmi örökség megismerésének vágya került. Az új igények új célokat, alapelveket, jellegzetességeket tartalmazó turizmus ágazat megszületését eredményezték.

Egy olyan ágazatát, melyben a fogyasztók a célterület érdekeinek figyelembevétele mellett egy-egy térség természeti, kulturális értékeinek, helyi termékeinek, hagyományainak alkotó felfedezésére törekednek. Előtérbe helyezve az élményszerzés minőségét, figyelembe véve a látogatott terület terhelhetőségét. A felmerülő igények kihívására alkotó, értő módon is lehet, sőt kell reagálni. Annál is inkább, hiszen minden, ma tömegturizmust megvalósító térség egykor csak alternatív utazási célpontot jelentett. A legsúfoltabb tengerparti üdülő negyed is egykor, romantikus öbölként várta a felfedező kedvű utazókat, kalandos lelkű műkedvelő tudóspalántákat. Minden már bevezetett, vagy bevezetésre váró turisztikai térség jövője a ma emberének döntésein, cselekedetein alapszik. Dönteni csak felelősen lehet. Ezért nyitott, értő szemmel kell járnunk, és a természeti, kulturális örökség iránti alázattal, alkotó módon cselekednünk. Mindenkinek azon a lokális és szakmai területen, ahol otthon érzi magát.

A fenntartható, a természeti és kulturális örökség védelmét prioritásként kezelő, értékteremtő turizmusforma meggyökereztetése mindenképpen összefogáson alapuló tervezettséget kíván. A fenti alapvetés mentén Zalalövő turizmusának kialakításában szerepkörükből adódóan helyi turizmusrendszer szereplői (szállásadók, önkormányzat, műemlékeket, szakrális értékeket bemutató helyeket üzemeltetők, civil szervezetek, vállalkozók) vállalhatnak irányadó szerepet.

Itt Zalalövön, a valamikori órállók ránk bízott hagyatékának megőrzése felelősségteljes tevékenységre kötelez. Minden helyben élőt és turizmusfejlesztésben elkötelezett embert egyaránt. Tudni mi az érték és a mi a mérték. Mit és hogyan mutassunk be e csodálatos táj iránt érdeklődőknek. Egy vékony pókfalonon egyensúlyozva tudjuk fenntartani azt a kényes egyensúlyt,

amely a bemutatandó értékek, valamint azok környezetének megóvása és a gazdasági fenntarthatóság profitmaximalizáló öntörvényűsége között feszül.

Az egyensúly fenntartásának záloga pedig nem más, mint az értő összefogás, a működőképes szabályzók mezszyéjén való cselekvés.

1. 4. 2. A koncepció körvonalai: feladat-centrikus megközelítés

A Zalalövön kialakítandó turizmus fejlesztése és működtetése felelősségteljes, gazdasági, társadalmi, környezeti dimenziókban való rendszerszemléletű integrált tervezést kíván. Érdemes olyan tervezést megvalósítani, mely kimeneti oldalát tekintve hozzájárul a természeti folyamatok egyensúlyának megőrzéséhez, a turizmus káros mellékhatásainak kiszűréséhez, minimalizálásához. Az egyedülálló tájharmonia és tájpotenciál, a tájjal harmóniában élő helyi közösségek építő hagyományainak megőrzéséhez. A rá bízott térben olyan változásokat indukálva, melyek hozzájárulnak egy fenntartható, táji sajátosságokhoz illeszkedő szolgáltatási struktúra kialakulásához, a jövedelemmel bíró kulturált idegenforgalom igényeinek minőségi kielégítéséhez, a helyi lakosság életkörülményeinek javulásához.

A tervezés és megvalósítás során kihívást jelent:

- Ember és táj harmóniájának, a természeti, kulturális értékek megőrzésében, bemutatásában való szakértői közreműködés.
- A helyi társadalommal való konstruktív párbeszéd, az együtt gondolkodás az együtt cselekvés módjainak kidolgozása, gyakorlati megvalósítása.
- A tájpotenciálhoz illő turizmusforma kialakítása, erősítése, a természetvédelmi szempontú megőrzés és a gazdasági fenntarthatóság összhangjának megtalálása.

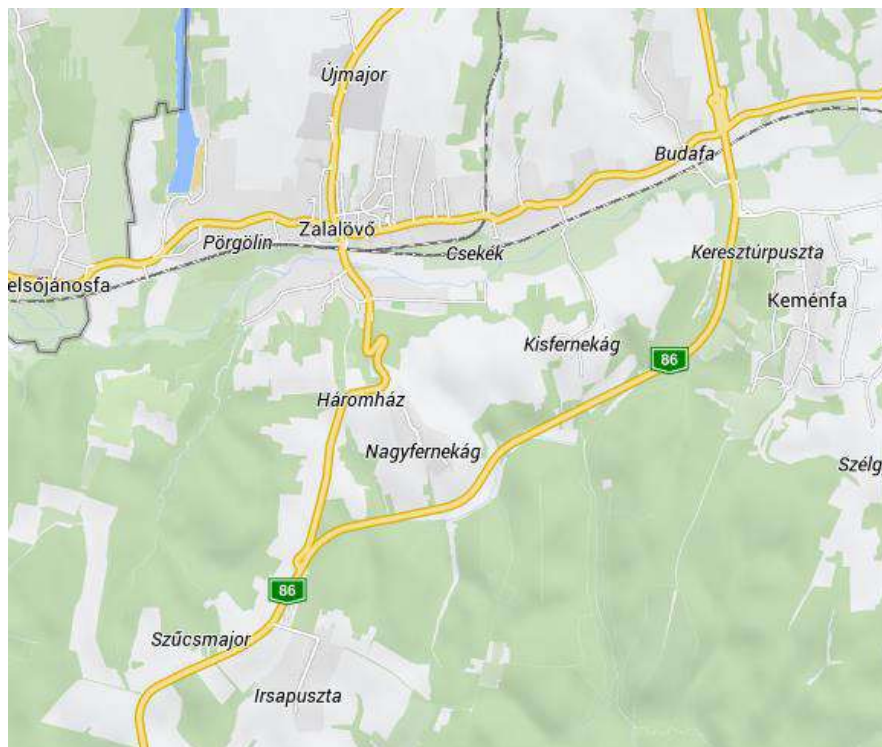
A kihívásoknak csakis kiszámítható, tervszerű, szakmailag megalapozott, példamutató módon érdemes megfelelni. A kiszámíthatóság a belső rend és a jó partneri viszony alapja. A szakmaiság a minőségi munkavégzés feltétele. A tervezés a céltudatos feladatmegoldást és a feladatmegoldáshoz szükséges térségi együttműködést egyaránt segíti. E koncepció, a fenti kihívásoknak való megfelelést kívánja szolgálni.

2. Helyzetfeltárás¹

2. 1. Zalalövő földrajzi fekvése

Zalalövő Zala megye észak-nyugati részén elhelyezkedő kisváros, amelyet délről és keletről a Göcsej, északról és nyugatról az Őrség határol. A zalaegerszegi járáshoz tartozó település több egykor különálló község egymáshoz csatolásával jött létre. A mai Zalalövő Zalapataka, Zalaminszent, Nagyfernekág, Irsapuszta, Pusztaszentpéter és Lövő 1925-ben történt egyesítésével jött létre, amihez 1981-ben csatolták Budafa községet. A 2000. július 1-jével ismételten városi rangra emelt település alapvetően falusias jelleget mutat.

A település szerkezete kettős, halmaz- és szeres településrészekből áll. A város központi része a Zala folyótól északra helyezkedik el, a déli oldalon található Pörgölin városrész, ahonnan délre haladva a szeres elrendezésű részek, Nagyfernekág, Irsapuszta és Szűcsmajor településrész érhető el. Nagyfernekágtól keletre található a csak földúton megközelíthető, gyér lakosságú Kisfernekág.

2. ábra: Zalalövő térképe

A település közigazgatási határát középtájt szeli ketté a Zala völgye. Az ettől délre eső területeket erősen szabdalt a felszín, mély völgyekkel és vízmosásokkal csipkézett dombvonulatok jellemzik. Az északon a területek a völgyet szegélyező meredek domboldalt követően ellankásodnak, lapos hegyhátta szelődülnek.

A zalai város Zalaegerszeg agglomerációjába tartozik, a megyeszékhelytől való távolsága 25 km. A város az aprófalvas Göcsej, Őrség és Kemeneshát tájegységek találkozási pontja, így

¹ A tanulmány Helyzetfeltárás c. fejezete a *City Branding Pilot 2019 – Zalalövő* tanulmány azonos című fejezetének jelentősen átdolgozott változata. A turizmushoz kapcsolódó részeket ebben a munkában kibővítettük.

vonzáskörzete is e három tájegységből adódik össze. A kisváros intézményi és gazdasági vonzáskörzetében lévő települések a Zala északi oldalán Zalaháshágy, Vaspör és Zalacséb, a Zala déli oldalán Salomvár, Keménfa, Csöde, Kozmadombja, Kálócfa.

A település térségi, közlekedési kapcsolatait tekintve kedvező adottságokkal rendelkezik. A várost kikerülve, észak-déli irányban halad el a 86-os másodrendű főút, ami főként az intenzív teherforgalom miatt számos nehézséget okozott a zalalövőieknek. Kelet–nyugati irányban halad keresztül a városon a Zalaegerszeget Őriszentpéterrel összekötő, jóval mérsékeltebb forgalmú mellékút. Zalalövő 2001 óta vasúti csomópont is, mivel része a Magyarország és Szlovénia közti nemzetközi vasútvonalnak is. A város gazdasági programja szerint a „magyar–szlovén vasútvonal megépítése és üzembe állítása, az azóta eltelt idő nem igazolta az előzetes gazdasági várakozásokat. A megnövekedett forgalom erőteljes zajhatást, a lakosság számára fontos és negatív fejleményként a vonatjáratok ritkulását eredményezte”.²

2. 2. Zalalövő történelmi öröksége

A mai Zalalövő területén a római kor előtt kelta törzsi településkezdemények voltak, amely az őslakosság belső szerveződésén alapult. Ezek a településnyomok azonban nem bizonyítják az állandó kelta jelenlétet.

Kr. u. 1. század elején római légiók jelentek meg a város területén és tábort létesítettek a Zala folyó északi oldalán. A tábor mellett falusias jellegű település alakult ki, melynek lakói mesteremberek és kereskedők voltak, majd a helység Hadrianus császártól 124-ben városi rangot kapott (Municipium Aelium Salla). A városi rang újabb lökést adott a település fejlődésének: kőépületek jelentek meg, illetve a Borostyán út mellett fekvő Salla fontos szerepet töltött be mind gazdasági viszonyait, mind kereskedelmét tekintve a Római Birodalom idején. Az ásatások anyagának legnagyobb része is ebből az időből származik, melynek végén, a 2. század derekán az északról betörő germán törzsek hadjárata következtében a helység elpusztult.

3. ábra: A Villa Pubica maradványai (forrás: Wikipédia)

² Forrás: Zalalövő Város Önkormányzatának Gazdasági Programja (2015: 6).

A 4. század elején éledt fel ismét a környék: a régi katonai tábor helyén erős kőépületet emeltek, mely eleinte út menti állomás, átépítése után pedig vendégek fogadására is alkalmas vendégház (*villa publica*) lett. Az 5. század elején Pannóniából kivonták a római légiókat, Salla ismét kihalt helyé vált. Köveit az évszázadok folyamán széthordták. Az egykor virágzó római városra már csak az 1973-ban kezdődő ásátások során feltárt Romkert és a múzeum leletanyaga emlékeztet (3. ábra).

A honfoglalás idején a Zala folyó két partjára települt falu erősség volt a nyugatról jövő német támadásokkal szemben. Egy 13. századi oklevél szerint királyi nyilasok – nyíllövők – laktak a településen, feltehetően róluk nyerte a település a Lövő nevet. A környékén volt a török időben teljesen elpusztult Pacsa, és a mai Pataikai szőlőhegy helyén lévő Csütörtökhely középkori falu is. Lövő a középkorban mezőváros címmel rendelkezett és királyi kiváltságlevélen alapuló vásárjoggal rendelkezett. A helység jelentőségét növelte, hogy 1780-tól egy évszázadra járási székhely lett. Határában a török időkben palánkvár állt. A „Castellum” helye a mai óvoda épületétől északra volt.

A 1848-1849-es forradalom és szabadságharc idején Lövő, Mindszent és Pataka 30 katonát küldött a honvédseregbe. A dualizmus korában a település gyorsan fejlődött: iparosok települtek a községbe, vendéglők, műhelyek, boltok létesültek. Lakossága néhány évtized alatt megduplázódott, a századfordulón elérte az ezer főt.

A múlt század néhány említésre méltó történése: 1922-ben alakult meg a Zalalövői Testező Kör, 1937-ben létesült az első mozi Zalalövön. 1927-ben új plébániatemplom, két évvel később új állami elemi iskola épült.

Az 1. világháború közel száz, a következő több mint kettőszáz áldozatot követelt a falutól. A 2. világháború végén koncentrációs táborba vitték a helyi zsidóságot, összesen 122 személyt.

A szocialista időszakban a helyi üzemeket államosították, a mezőgazdaságot kollektivizálták. Két agrárnagyüzem létesült, azonban a helyi ipar stagnált. A fejlődést a jelenlegi Zala-híd megépítése 1968-ban, az általános iskola bővítése 1977-ben és a Borostyán-tó 1985-ben történt kialakítása jelentette, miközben a lakosság száma alig gyarapodott.

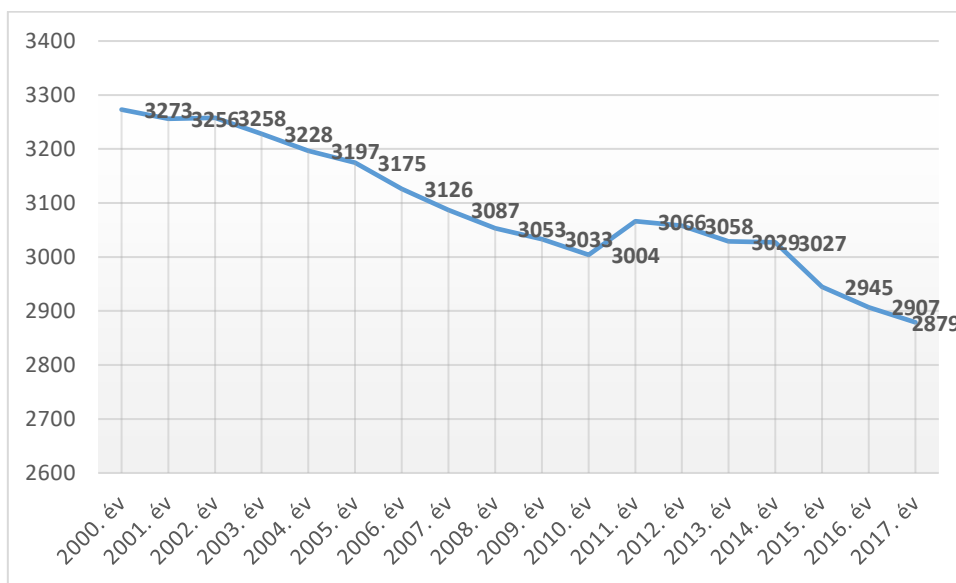
A rendszerváltás után a község gazdasága visszaesett, nagyarányú volt a munkanélküliség. Fontos változást jelentett a szlovén-magyar vasút megépítése 1999-2000-ben, amely a települést a nemzetközi vasúthálózatba kapcsolta. 2000. július 1-jével Göncz Árpád köztársasági elnök városi címet adományozott Zalalövőnek.³

---

³ Források: www.zalalovo.hu, <https://hu.wikipedia.org/wiki/Zalal%C3%B6v%C5%91>

2. 3. Zalalövő legfontosabb társadalmi és gazdasági adatai

A város lakónépessége a 2017-es év végén 2.879 fő volt, amin belül 50,3 nő és 49,7 százaléka férfiak aránya. A lakónépesség az elmúlt évtizedekben folyamatosan csökkent, 2011 és 2017 között közel 6 százalékkal. A népességfogyás legfőbb okai: alacsony az ezer főre jutó élve születések (7,6 fő), ugyanakkor magas az ezer főre jutó halálozások száma (14,2 fő), illetve kisebb mértékben a negatív vándorlási egyenleg is csökkenti a város népességét, 2002 és 2017 között az elvándorlások száma csaknem minden évben meghaladta az odavándorlását (2017-ben a vándorlási különbözet -17).

4. ábra: Lakónépesség az év végén (a népszámlálás végleges adataiból továbbvezetett adat) (Forrás: KSH)

A város lakosságának *iskolázottsága* a népszámlálás adatai szerint a következőképp jellemezhető. Közel egyharmad a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a 7 éves és idősebb népességen belül, ami jóval magasabb a megyei és a járásban tapasztaltnál. A középfokú végzettségű, nem érettségizetteké ennél némileg alacsonyabb (27,4%), az érettségizettek aránya a népességen belül 23 százalék. A felsőfokú végzettségűek aránya viszont jóval elmarad a megyei és a járási arányoktól (7,1%).

A *foglalkoztatottak aránya* a népszámláláskor a 15–65 éves népességen belül 61,5 százalék volt. 2018 decemberében 76 főt tartottak nyilván munkanélküliként Zalalövön, ami a munkavállaló korú népesség mindössze 3,75 százaléka. A Zalalövön állandó lakóhellyel rendelkező foglalkoztatottak közül csaknem minden második (47,5%) naponta *ingázott* a munkahelyére.

Zalalövő helyi *gazdasági szerkezete* elmaradottnak, egyoldalúnak mondható. A legfontosabb vállalkozások a nyomdaipar és a fafeldolgozás területén működnek, kisebb mértékben jellemző még a fémipar is. Az önkormányzat mellett a legnagyobb cégek, a több mint 200 főt foglalkoztató Elanders Hungary nyomdaipari Kft. illetve a Szalai fafeldolgozó Kft., amely közel 150 főt foglalkoztat. A mezőgazdasági ágazat jövője a településen jelenleg meglehetősen bizonytalan, mivel kevesen foglalkoznak mezőgazdasági termeléssel és termékfeldolgozással. A városi szolgáltatások, a kiskereskedelmi kínálat kielégítik a helyi igényeket, azonban a turizmus fejlesztéséhez – különösen a vendéglátás területén – nem elégségesek.

2. 4. Turisztikai helyzetkép

Zalalövő legfőbb vonzerejét a város körül elterülő zöld táj, a tó és a vidéki nyugalmat sugárzó hagyományos településrészek adják. A kisváros építészeti emlékekben nem bővelkedik ugyan, de akadnak jelentősebb látnivalók.

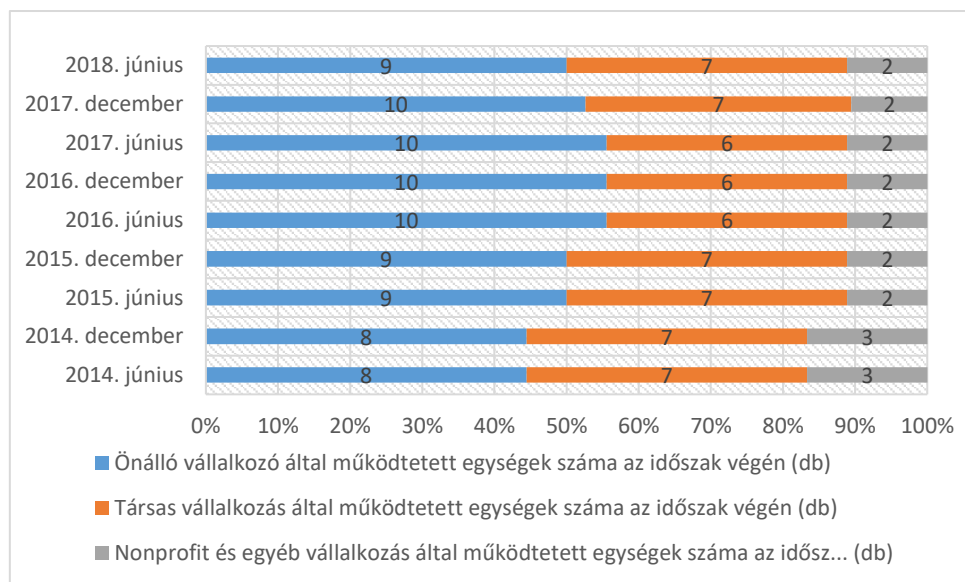
A Magyar Turisztikai Ügynökség által használt besorolást alapul véve a településre

- leginkább az *aktív turizmus* jellemző (természetjárás, horgászat, strand, kerékpározás),
- másodsorban a *kulturális turizmus* (emlékművek, templomok, tájház, múzeum és régészeti örökség),
- és a *családbarát turizmus* (a vendéglátóhelyek és szállások nem kimondottan koncentrálnak a családokra, de legtöbb helyen megoldható a gyermekek megfelelő elhelyezése, e mellett pedig a strand, a természetjárás családi jellegű turisztikai programok).

Az egészségturizmus, az üzleti, az akadálymentes és a gasztroturizmus egyáltalán nem jellemző a településen. A településen áthaladó Szent Márton út és a közelben található szakrális emlékek miatt a *vallási turizmusban* vannak még lehetőségek.

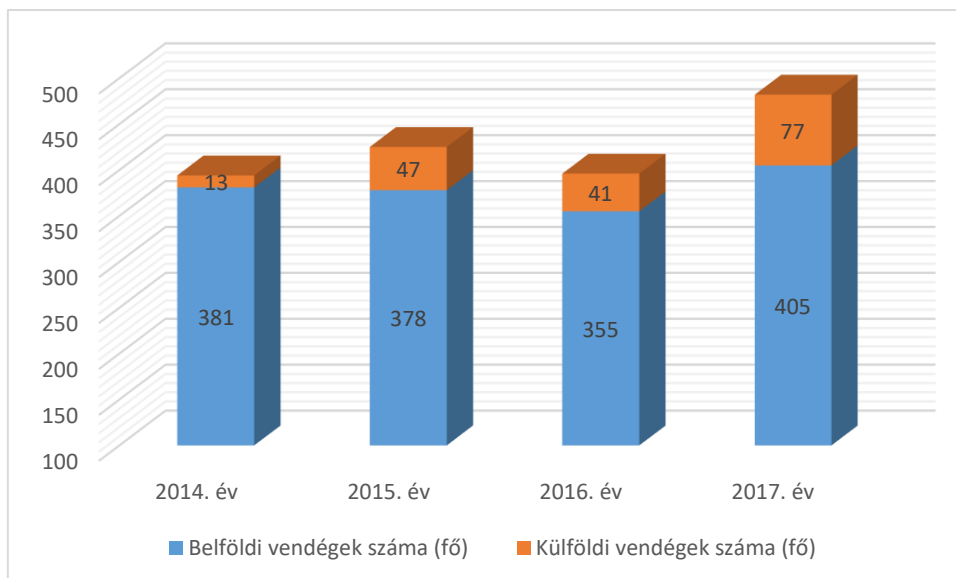
2. 4. 1. Turisztikai adatok

Zalalövő vendéglátóhelyeinek száma 20 alatt marad, kismértékben ingadozik. 2-3 nonprofit szervezet által működtetett egység működik, 8-10 önálló vállalkozó által működtetett egység van és 6-7 azoknak a száma, melyek társas vállalkozás által üzemeltetett, amelyek potenciálisan nagyobb helyek.

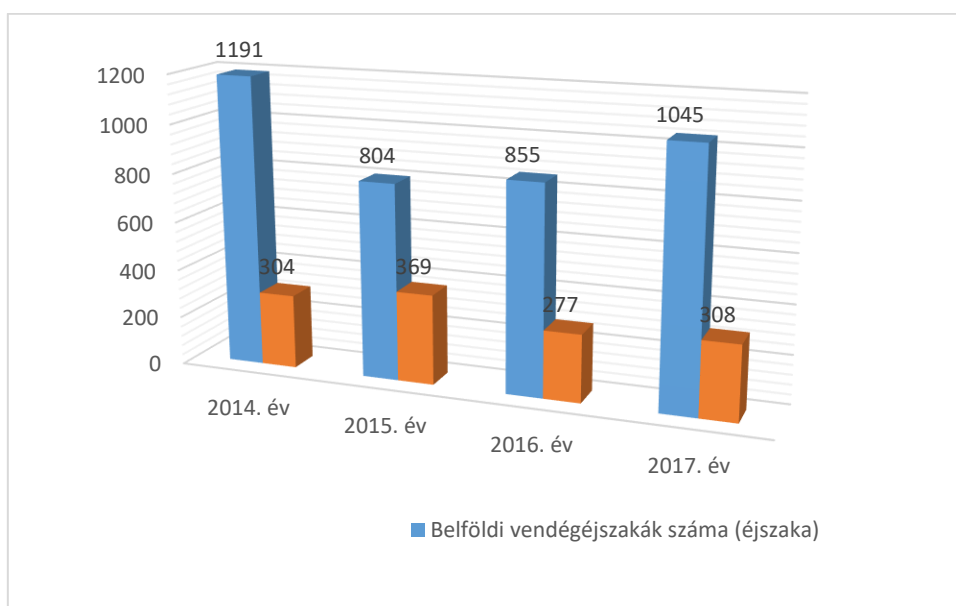
5. ábra: Vendéglátóhelyek száma (forrás: KSH)

Szálláshelyek tekintetében kevésbé jó a helyzet. Vendégek száma tekintetében ingadozás mutatkozik, azonban némi növekedés tapasztalható, de még 2017-ben se érte el az 500 főt. A belöldi vendégek jelennek meg többnyire a statisztikában, a külföldiek száma alacsony.

6. ábra: Vendégek száma (forrás: KSH)

A vendégéjszakák száma még nagyobb ingadozást mutat. A 2014-es évben volt egy hosszabb itt tartózkodás külföldi vendégek által, azért a kiugrás. A következő grafikonról az is leolvasható, hogy a külföldiek átlagos tartózkodási ideje jelentősen magasabb, mint a belföldieké. Az átlagos tartózkodási idő 2,8 vendégéjszaka, ami szintén az országos átlag 2,6 feletti (2017-es adatok alapján).

7. ábra: Vendégéjszakák száma (forrás: KSH)

2. 4. 2. Vonzerőleltár, építészeti és kulturális értékek

Természeti értékek

Zalalövő a Dél-nyugat Dunántúlon, két megye, Zala és Vas metszéspontjában, de közigazgatásilag Zala megyéhez tartozóan fekszik. Természetvédelmi szempontból a település nyugati része az *Őrségi Nemzeti Parkhoz*, másik fele a *Balaton-felvidéki Nemzeti Parkhoz* tartozik. A jellemzően mozaikos, dimbes-dombos táj felszíni rétegeit az ösfolyók által épített agyagos, kavicsos hordalékkúpok alkotják. A savanyú, pszeudoglejes barna erdei talaj alatti agyagos víz-záró réteg a lehulló csapadékvíz egy részének befogadását teszi lehetővé. Ennek jeleit az esőzések utáni felszíni tócsákban, vagy a szárazabb időszakban a földfelszín kicserepedésében láthatjuk.

Zalalövő központi gyűjtő vízfolyása a *Zala*, mely nyugat-kelet irányban szeli át a települést. Állóvize a Szőce patak és több forrás által táplált *Borosnyán tó*. Az Észak-dél irányban elhelyezkedő tó átlagos szélessége 12 méter, hossza mintegy 1,6 km.

A település egyik fontos potenciált jelentő természeti értéke a *termásvíz*. A három termásvizet felszínre hozó kút jelenleg el van fojtva.

Az éves csapadékmennyiség 800–1200 mm közöttire tehető. Enyhén szubalpin jellegű klímahatás érvényesül. Uralkodó szélirány Észak, északnyugati, esetenként délkeleti

A települést koszorúzó dombhátak legmagasabb pontjai a tengerszint felett 240–270 méter között ingadoznak. A száraz dombhátak növényzeti értékei között foltszerűen felfedezhetjük a népnyelven kakukkvirágnak nevezett agárkosbort, az üde nedves réteken sárgaliliommal, zergeboglárral, kígyógyökerű keserűfűvel, szibériai nőszirommal, kockás liliommal és kornistárnicsal is találkozhatunk.

A település környékét 35%-os erdősültségi arány jellemzi. A kavicsbáták legjellemzőbb társulásai a lombelegyes vagy elegyetlen erdőfenyvesek. Ezekben az erdőkben gyakran figyelhető meg lombos fajokból álló második, illetve különböző cserjefajok által alkotott harmadik lombkoronaszint (szőrös nyír, kutyabenge) jelenléte is. A talajt több helyen értékes mohafajok borítják. Az erdőszegélyeken pionír fajokat találhatunk, egy-egy helyen nyár végén rózsaszín virágzatú csarabosra bukkanhatunk. A gyertyános tölgyesekben, bükkösökben tavaszi geofitonokra csodálkozhatunk rá. Így hóvirágra, tavaszi tözikére, májvirágra, kék csillagvirágra, tyúktaréjra. Ősszel erdei ciklámenekben gyönyörködhetünk.

A település környéki állattani értékek közül több a településen kanyargó Zala folyóban és mellékvízfolyásaiban él. Ilyen a folyami kagyló és a folyami rák, de számos, életfeltételeit tekintve vízhez kötött létformával rendelkező makrogerinctelen faj is (tegzesek, kérészek, álkérészek, bolharákok, acsa- és szitakötő lárvák).

A nyíres, fenyves, rezgőnyáras erdőszegélyek lakói a színjátszólepkék, a réteken nyáron több védett hangyaboglárka faj is jelen van (pl: vérfügboglárka).

A kétéltűek gyakori jelenlétét is tapasztalhatja (erdei és gyepi béka, kecskebéka, varangy, sárga hasú unka) a kiránduló.

A környéket változatos madárvilág jellemzi. A nagytestű költöző madarak közül a település visszatérő, költő vendégeinek számítanak a fehér gólyák, de elvétve fekete gólyát is megpillanthatnak a környéken kirándulók. A ragadozó madarak közül leggyakrabban az egerészölyv, esetleg darázsölyv kerül szemünk elé. A fenyvesekben, lucosokban jellemzően fenyőmagot fogyasztó, keresztcsőrűre, süvöltőre is bukkanhatunk. Patakok mentén hegyi billegetőt is láthatunk, de akár nyári fürdőzésekör jégmadarat is. De Zalalövő nedves rétjein felbukkanhat a rendkívül óvatos életmódot folytató, népdalainkban is szereplő rejtélyes madarunk a haris.

Az emlősök közül említést érdemelnek a vizes élőhelyeken élő vidrák, valamint az éjszakai vadászatukról híres különböző denevérfajok is. A kisemlősök közül kimutatható a nyest és a nyuszt jelenléte is. A vadászható nagyvadak közül jelentős számú őz, vaddisznó és gímszarvas él a település menti részeken.

Látogatott, természeti értékkel bíró helyszínek:

1. Borostyán tó: Az É-D hossz tengelyű, a Szőce patak által táplált tó, Zalalövő Ny-i végén fekszik. A tó DK-i, településhez közelebb lévő része beépített, itt nyaralók, camping, ifjúsági tábor, és a fürdőzésre kialakított strandrész található. A tó többi partsávi része erdővel borított. Főleg a tó Ny-i részén horgász helyek kerültek kialakításra. Az erdősávi rész a patakmeder mindkét oldalán Szócétől a tóig egyenletes borítású. Az erdősáv környezetét, mintegy puffernőzóját mozaikos táj jellemzi, elsősorban szántóföldi művelés alá vont területek dominanciájával.

2. Borosán-völgy, Szentkút: Zalalövő Pörgölini városrészétől déli, a 86-os úttól nyugati irányban egy szép bükkös erdő részben található. A Dél-dunántúli kék turistaút által is érintett pihenőhely. A kiépített lépcsősoron megközelíthető forrás és környéke hagyományosan búcsújáró helynek számít, a domboldalban lévő stációk is erről tanúskodnak. A nyári időszakban Sárlos Boldogasszony tiszteletére érkeztek a zarándokok. Az erdő rész védett értékei között említendő a tavaszi ciklámen és a kakasmandikó is.

3. Pacsa-hegy: Zalalövőtől Délnyugati irányban található szőlőhegy erdők ölelésében, a településtől előkelő elszigeteltségben helyezkedik el. Az országos kék és a sárga turistaút is áthalad rajta. A környékbeli szőlősgazdák alkalmi rendezvényeinek is helyszíne. A hegyen Szent Orbán dombormű található.

4. Pataka-hegy:
Macskás – tőzike

Kulturális értékek

1. Római emlékek

A település már a római korban Salla néven Pannónia Superior tartomány részeként lakott volt. A feltételezések szerint a településen haladt át a Borostyán út. A római kori emlékeket ma a Salla múzeum mutatja be. A kiállítás Zala megye római kori halomsíros temetkezési emlékeit, sztéléket, sírköveket mutat be. A mindennapi használati tárgyak (mécsesek, csatok, fibulák) is szerepet kapnak a bemutatásban. A téma feldolgozását térképek, rekonstrukciós rajzok, installációk segítik. A romkertben egy II. századra datált fürdővel rendelkező polgárház romjait és egy IV. századi út-menti állomás romjai és az egykori úthálózat egy szelvénye láthatók.

2. Tájház

A zsúptetős, boronafalu, az 1800-as évek elején épült L alakú, berendezett parasztház a helyi népi kultúra egyedüli hírmondója. Az utcára néző tisztaszoba, az alatta lévő pince, a mászóké-
ményes kemencés konyha, a hálósoba korhűen van berendezve. A lakórészt a gazdasági épü-
letek sora egészíti ki. A kamra, az istálló, a pajta, a fészker. A mezőgazdasági eszközök (borona,
szecs kavágó, eke, cséphadaró, rosta, szekér a mindennapok munkáját juttatják eszünkbe.

3. Kisfernekági és nagyfernekági harangláb

4. Magángyűjtemények: cserép mozaik gyűjtemény, Varga József helyi festő képei

5. Királyi lövők hagyatéka – hagyományörző egyesület

Szokrális értékek

- *Szent Márton zarándokút* áthalad a városon, a főtéren (Szabadság tér) tábla mutatja az útvonal további részeit.
- *Szentkút*: a Borosán völgyben található, stációkkal bíró régi zarándokhely, forrással. Sarlós Boldogasszony tiszteletére rendezett július 2-i zarándoklatok célállomása.

Templomok a városrészekben:

1. *Szent László templom*: A város centrális csomópontjában lévő plébániatemplom 1927-ben épült, s Szent László tiszteletére szentelték fel. Mellette található a Szent Márton zarándokház.

2. *Mindenszentek templom*: Az 1250-re datált eredetű templom a török időkben romossá vált, 1747-ben építették újjá. Barokk oltárának beépítése is erre az időszakra tehető a Mindenszen-
teket ábrázoló értékes képeivel.

3. *Szent Anna templom*: A Szent Anna tiszteletére felszentelt templomot 1747-49 között a za-
lapatai Nagy család és több környékbeli nemes építtette. Tornya Zala vármegye alispánja,
Nagy Mihály jóvoltából épült.

Programok

- *Helyi identitást, a városrészek, illetve az egyes városrészekben élők kapcsolatát erősítő rendezvények*: Világjárók klubja sorozat, Családi nap, Salla esték, Majális, Borminősítő versenyek, Salla Galéria – az én hobbim, színházi sorozat, Gyermeknap, Advent, Iro-
dalmi szalon, Márton nap, Salla Trail, Szent István napkor Pataka-hegyi búcsú, Anna
napi Budafai búcsú,
- *Nagyobb létszámú, nagyobb ráfordítást igénylő rendezvények*: Zala-menti Napok fogat-
hajtó versennyel, Murci Fesztivál, Nemzetközi Néptánc Gála, Város Napja

A fenti vonzerők közül érdemes elvégeznünk a kiemelt, azon belül a jelenleg is bemutatható és a potenciális vonzerők csoportosítását.

Kiemelt természeti vonzerők:

- Zalalövőhöz tartozó külterület és belterület természeti értékei (a Zala völgye, a parker-
dei övezet, az erdők, a száraz és nedves gyepek élővilága)
- Látogatható helyszínhez kötötten a Borostyán tó, a Borosán völgy, a Pacsá hegy.

- A Zalalövő vonzaskörzetében gyalogosan és kerékpáron könnyen megközelíthető, az Őrséghez, illetve a Göcsejhez sorolható tájegységek kiemelt természeti értékei. Így a nedves és száraz gyepek, a patak völgyek, égerligetek, fenyves csarabosok, fenyőelegyes lombdők élővilága.
- Látogatható helyszínhez kötötten: az Őrségi Nemzeti Park területén a Vadása tó, a Szőcei Tőzegmohás láprét a Lápok Háza bemutatóhellyel
- Termásvíz jelenléte

Kiemelt, jelenleg is bemutatható természeti vonzerők:

- A látogatható közeli helyszínek közül a Borostyán tó, és a Borosán völgy
- A Zalalövő vonzaskörzetében lévő helyszínek közül a Vadása tó és a Szőcei Tőzegmohás láprét a Lápok Háza

Kiemelt, potenciális természeti vonzerők:

- Pacsa hegy (kellő interpretációval, a fogadási feltételek javításával bemutatásra alkalmas helyszínné tehető)
- A Zalalövőhöz tartozó külterület és belterület természeti értékeinek bemutatathatóvá tételét jól szolgálhatná egy értékalapú tematikus út létrehozása.
- A Zalalövő vonzaskörzetében lévő kiemelt természeti értékek bemutatathatóvá tétele a jelenlegi jelzett turistaút hálózatra építve, kellő tematizálással, megfelelő bemutatási mód létrehozásával megteremthető.
- Termásvíz lefojtott kutakkal, befektető, markáns koncepció hiánya.

Kiemelt kulturális vonzerők:

- Tájház: Feltehetően a XIX. század első felében épült ház és a hozzá tartozó gazdasági épületek ma népi műemlékként mutatják be az egykori építészet és népi kultúra sajátosságait.
- Zalalövő római kori hagyatéka, kiemelten a Salla Múzeum és az udvarán található romkert

Kiemelt, jelenleg is bemutatható kulturális vonzerők

- Tájház
- Salla Múzeum

Kiemelt, potenciális kulturális vonzerők

- *Zalalövő római kori emlékei.* Érdemes lenne kiemelten foglalkozni egy komplex, élmény-centrikus római emlékeket bemutatására épülő rendszer létrehozásával. Azaz a mostani bemutatóhely bázisára építve megteremteni a romkert és az egykori Borostyánkői út interaktív szemléletformálási lehetőségeit.
- *A tájház* alkalmi, verbális bemutatási lehetőségén túl a tájházhoz tartozó terület bevonásával elmozdulás az átélhető, élmény-centrikus, aktivitásra ösztönző, a bemutatási egység sajátosságaira építő garantált és alkalmi programkínálat irányába.
- *Az egykori „királyi lövők” hagyatéka.* A település nevét adó, „lövői” hagyaték kibontása. Az egykori, Zala menti örök tevékenységének, a történelmi Őrvidék szerepének érzékletes bemutatása kiállítás, rá épülő hagyományörző bemutatók, foglalkozások formájában.

További potenciális fejlesztési irányok

- Kis,- és a Nagyfernekági haranglábak lehetőség szerinti bekapcsolása a település bemutatási rendszerébe, a harangláb funkcióinak bemutatása.
- Magángyűjtemények - cserép mozaik gyűjtemény, Varga József helyi festő képei – méltó helyre kerülése, bemutatási feltételeik javítása, állandóvá tétele.

Kiemelt szakrális vonzerők

- Szent Márton zarándokút
- Szentkút

Kiemelt, jelenleg is bemutatható szakrális vonzerő

- Szentkút: gyalogos megközelítési lehetősége, a zarándokhely és környezetéhez, atmoszférájához illő, elmélyülésre, pihenésre alkalmas helyszín.

Kiemelt, potenciális szakrális vonzerő

- Szent Márton zarándokút: Az utak metszéspontjában, a Szent László plébániatemplom mellett lévő zarándokház ideális helyszíne lehetne a zarándoklaton lévők fogadásának, a zarándokút, egyáltalán a Szent Mártoni örökség érzékletes bemutatásának.

Megjegyzés: Nem elvitatva a településen található három templom történelmi, építészeti jelentőségét, valamint ügyelve a hitélet zavartalan biztosítására, vonatkozásukban kiemelt, elsődleges turisztikai szerep nem kerül szóba. Természetesen a települést bemutató temaút, élményút bejárása kapcsán a bemutatandó értékek fontos részét képeznék. Illetve a zarándokturizmus meghatározó élménykínálatában a liturgia átélésében nagy szerephez juthatnak.

Kiemelt rendezvények, mint vonzerők

- Zala-menti Napok fogathajtó versennyel,
- Murci Fesztivál,
- Nemzetközi Néptánc Gála,
- Város Napja
- Pataka-hegyi búcsú
- Salla esték
- Márton nap
- Gyermek nap

Kiemelt, jelenleg is meghatározó módon turizmust generáló rendezvényről még nem beszélhetünk a településen.

Potenciális kiemelt rendezvények

- A Zala-menti Napok és a Város Napja célcsoport szegmentált modulokra bontott programkialakítással, a helyszínek közti egyensúly megtalálásával turisztikai attrakciókká is avanszálódhatnak.
- A Murci Fesztivál és a Szőlőhegyekre tervezett búcsúk alkalmi, a rendezvény jellegéhez illő helyszín,- és programválasztással a helyiek és a turisták által egyaránt kedvelt programokká alakíthatók.
- A Nemzetközi Néptánc Gála köré kiépített illeszkedő programok egyedi alkalmi kínálat megfogalmazását teszi lehetővé.

- Salla esték: az eddig elsősorban a helyi lakosság igényeinek kielégítését szolgáló rendezvénysorozat eddigi alapjairól elmozdulva hatékonyan segíthetné a szezonális turizmus napközbeni eseményeinek kiegészítését.
- Márton nap: a programelemek bővítésével hozzájárulhatna a helyi ízek népszerűsítéséhez, a hagyományőrzésen keresztül egy turisták számára is megfelelő vonzerővel bíró, a szezonális oldásához hozzájáruló rendezvény kialakításához.
- A Gyermek nap egy jól célzott kínálattal a helyi gyermektársadalom kiszolgálása mellett a szomszédos városok felé is tudna egy helyi hagyományokra épített programkínálatot megfogalmazni.

A kínálati oldalt meghatározó egyéb tényezők rövid számbavétele

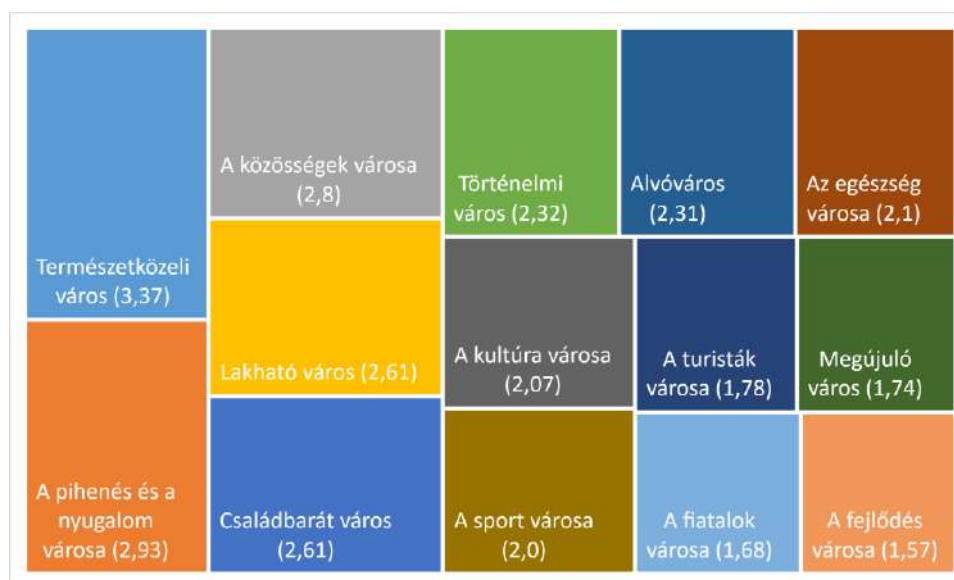
1. *Attrakciómenedzsment:* Az attrakciók, azon belül a kiemelt attrakciók ismertsége csekély. Az egyes attrakciók hálózatba rendezése még nem valósult meg. A bemutatási feltételek jelentős fejlesztésre szorulnak.
2. *Látogatóirányítás:* Az egyes turisztikai attrakciókhoz való eljutás esetleges. Egységes turisztikai táblarendszer vagy a helyi attrakciókhoz való eljutást, az ottani információátadást több nyelven segítő applikációs rendszer nincs.
3. *Biztonság:* A közbiztonság állapota jónak mondható.
4. *Bemutatási infrastruktúra állapota:* A legtöbb attrakció alpinfrastruktúrája felújításra, kínálatbővítésre szorul. A kiegészítő komfortzónák (pihenőhelyek, szociális helyiségek) fejlesztése, kibővítése, létesítése időszerű. A bemutatási módszertan a kor elvárásainak megfelelően korszerűsítendő, illetve kiépítendő. A potenciális, fejlesztésre szoruló bemutatandó értékek koncepciózus tervezése elvégezendő.
5. *Közúthálózat, megközelítés:* A település közúti, kötött sínpályás megközelítése jónak mondható. Az egyes bemutatóhelyek, turisztikai attrakciók megközelítési lehetőségei javítandók, illetve a parkolóhelyek biztosítására nagyobb hangsúly helyezendő.
6. *Vendégszeretet:* a kevés látogatószám miatt a vendégfogadás kultúrájában az ösztönös reagálási készségen professzionálisabb kimenetű céltudatos képzéssel lehetne túllépni.
7. *Szervezeti rendszer:* Kifejezetten a városban lévő turisztikai szektor összefogásán alapuló vagy azt segítő menedzsment nem működik a településen. Jórészt nem feltétlen turisztikai céllal az egyes településrészek rendezvények alkalmával történő alkalmi összefogásával, a civil egyesületek saját tematikájú rendezvényeinek megszervezésével, az önkormányzat által szervezett nagyrendezvényekkel, a művelődési ház által kínált lehetőségekkel lehet számolni.

2. 6. A Zalalövön végzett empirikus adatgyűjtés eredményei

2. 6. 1. Vélemények Zalalövő városával kapcsolatban

A válaszadók 90 százaléka mondta azt, hogy szeret Zalalövön élni, ezen belül is 46 százalék nyilatkozott úgy, hogy kifejezetten szereti a lakóhelyét. Amikor ennek okát kérdeztük, a válaszolók leggyakrabban a szülőföldre való ragaszkodást, a családi köteleket, a természeti értékeket és a település jó földrajzi elhelyezkedését említették. A negatívumok között a munkalehetőségek hiánya, a fiatalok elvándorlása, a rossz minőségű utak és járdák, illetve a korlátozott szórakozási lehetőségek bukkantak fel.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy az általunk felkínált lehetőségek közül, milyen jellemzőket társítanak a megkérdezettek a városhoz. A városiak szerint Zalalövő leginkább egy *természközeli, csendes, közösségi és családbarát kisváros*, amely említésre méltó *történelmi múlttal* rendelkezik (2. táblázat).

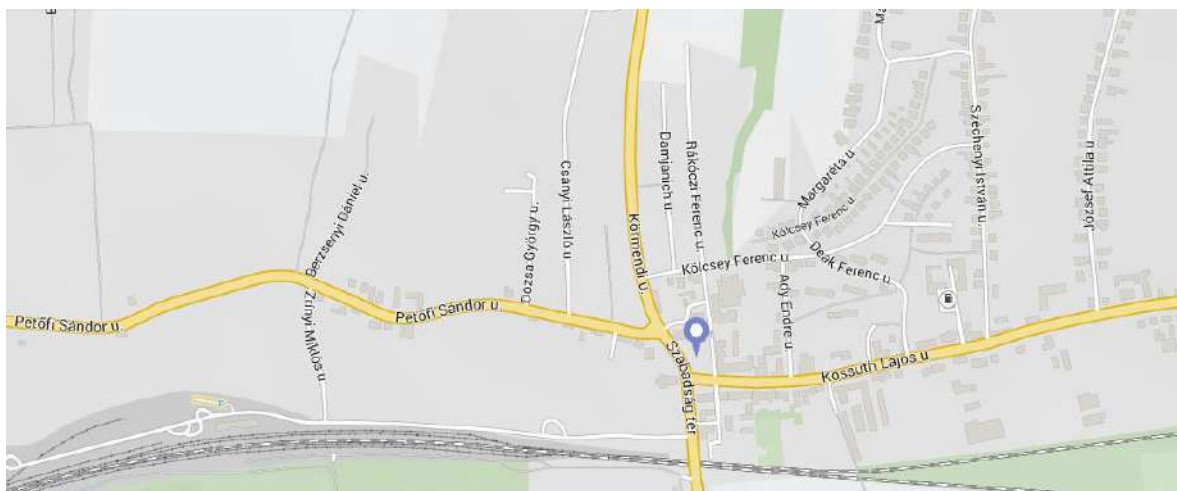
8. ábra: Mennyire tartják jellemzőnek Zalalövőre a válaszadók a felsorolt jelzőket

A *Borostyán tavat és környékét* a válaszadók több mint fele (52%) olyan természeti látnivalóként említette, ami jól jelképezi a települést, amit szívesen megmutatnának másoknak is, illetve ami kifejezi a helyi identitást. A természeti értékeket illetően ugyan kevesebb említési gyakorisággal, de ki kell emelni a *Borosán-völgyet a Szentkúttal*, illetve a környező erdőket és a szőlőhegyeket (*Pataka-hegy, Pacsa-hegy*). A megkérdezettek 54 százaléka nem tudott megnevezni semmilyen épületet, ami Zalalövő jelképe lehetne, közel harmaduk a városrészek templomait (a zalapatakai *Szent Anna templom*, a zalamindszenti *Mindenszentek templom* és a *Szent László Király Plébániatemplom*) tartja jelképértékű építészeti emlékeknek, illetve további 10 és 5 százalék említette a Petőfi út 35. alatti *Tájházat* és a Salla Múzeumban található római kori *romkertet*. A nagyfernekági városrészen található *Dedesi Vendégházat* mindössze egy megkérdezett említette (1. táblázat).

Természeti látnivaló		Városi építmény	
Borostyán tó	52%	Szent László templom	12%
Borosán-völgy	15%	Tájház	12%
Környékbeli erdők	6%	Mindenszentek templom	9%
Pacsa-hegy	4%	Szent Anna templom	7%
Pataka-hegy	4%	Salla Múzeum – romkert	5%
Macskás – tőzike	1%	Dedesi Vendégház	1%
Nem válaszolt	18%	Nem válaszolt	54%

1. táblázat: A megkérdezettek által felsorolt látnivalók, amelyek a település jelképéül szolgálhatnak

Ha ezeket a városi jelképeket egy térképre helyezjük, szembeötlik, hogy a szakrális és történelmi látnivalók a budafai városrésztől Zalamindszenting felfűzhetők egy, a városon áthaladó, kelet–nyugati irányú tengelyre. Ettől a vonaltól északabbra található a Borostyán tó, délebbre pedig a Borosán-völgy, a két szőlőhegy, illetve a központi részekről távolabb eső Dedesi Vendégház.

9. ábra: Zalaegerszeg központi része

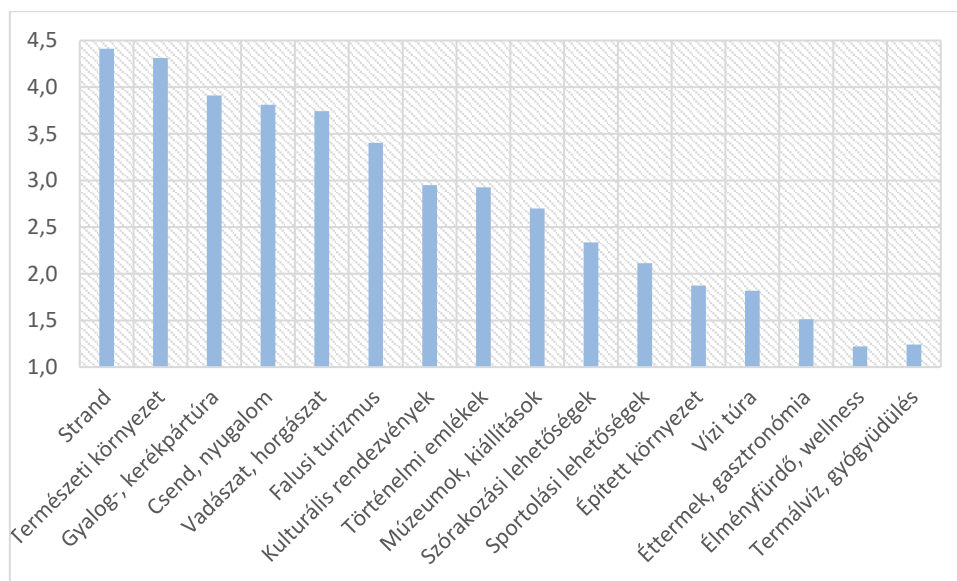
2. 6. 2. Kultúra és szabadidő

A legismertebb városi kulturális program a *Város Napja* elnevezésű, júniusban megrendezett, kétnapos rendezvény, illetve az augusztusban tartott *Zala Menti Napok Kulturális- és Fogathajtó Fesztivál*. Több kisebb jelentőségű eseményt is említettek a megkérdezettek, mint például a *Forraltbör-főző Versenyt* (a Pacsa-hegyen és a Pataka-hegyen), vagy a *Murcifesztivált*, amelyek kimondottan a helyieket kívánják megszólítani.

2. 6. 3. Turizmus

A válaszadók 81 százaléka gondolja úgy, hogy a város idegenforgalma lényegében stagnált az utóbbi években. Azon 13 százalék, akik szerint romlott, főként a vendéglátó- és a szálláshelyek hiányával indokolták válaszukat. Mindenesetre az eddigiekből is egyértelműnek tűnik, hogy Zalaegerszeg természetközelsége olyan értéket jelent, aminek kiaknázható lehetőségeivel a helyiek is tisztában vannak (10. ábra). A legnépszerűbb helyek ugyanis, ahol a válaszadók az otthonukon kívül eltöltik a szabad idejüket, egyúttal Zalaegerszeg turisztikai vonzerejét is jelentik, és ezek egyértelműen a város kedvező természeti adottságaihoz kötődnek. A városi épített környezet,

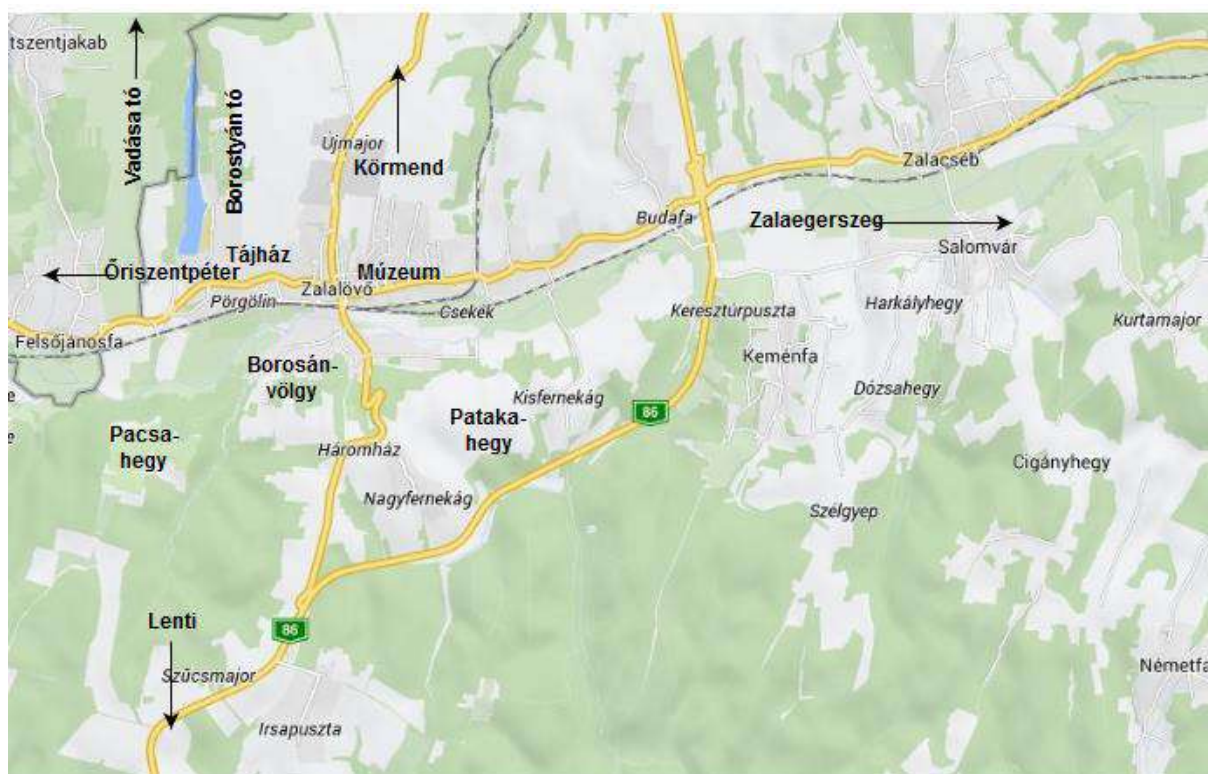
valamint a kulturális és szórakozási lehetőségek jelenleg csak másod- vagy harmadlagos szerepet játszanak az idegenforgalomban.

10. ábra: Mennyire jelentősek a város turisztikai vonzerejében az említett tényezők

A kérdőíves adatgyűjtés során arra kértük a válaszadókat, hogy állítsanak össze egy programot, amiben bemutatják egy városba látogatóknak a helyi és a közelben lévő látványosságokat, természeti vagy kulturális attrakciókat. A legtöbben ezúttal is a *Borostyán tavat* említették meg (a válaszadók 69%-a), mint olyan helyszínt, ahol fél- vagy egy egész napot el lehet tölteni. Az interjúkban a tó fejlesztésére vonatkozóan elképzelésként felmerült, hogy a közvetlen környéken ki lehetne alakítani egy túraútvonalat, valamint felújítani a mostanra igen elhanyagolt állapotban lévő erdei tornapályát. A Borostyán tó részben horgásztóként működik, ahol napijegyes és éves bérlettel rendelkezők horgásznak, a kemping vendégeinek túlnyomó többsége osztrák, kisebb részben szlovén és szlovák, a környékbeli pecások inkább a Zalát vagy a Gébárti tavat választják.

Meglehetősen elterjedt a válaszadók körében a nézet, hogy ha távolabbról érkeznek hozzájuk vendégek, akkor az Őrségbe érdemes őket tovább vinni, akár kerékpárral vagy személyautóval. Tehát az Őrség, illetve Óriszentpéter a maga kulturális és gasztronómiai kínálatával a zalalövőieket is elvonzza a településről. Ugyanilyen módon hat Zalaegerszeg közelsége (részint az AquaCity miatt), illetve kisebb részben még Körmend és Lenti is, ezért ezek a települések ugyancsak szerepelnek a zalalövőiek szabadidős és turisztikai mentális térképén, amiről a környékbeli falvak viszont teljes mértékben hiányoznak (11. ábra).

11. ábra: A zalalövőiek szabadidős és turisztikai mentális térképe

Mindazonáltal a választadók Zalalövő területén belül is megemlítettek néhány olyan helyszínt és programot, ahol az ide látogatók eltölthetnek több-kevesebb időt. A Borostyán tótól keleti irányban, a város központja felé találjuk a közelmúlt népi életét megőrkítő *Tájház*at, ami önmagában is látványos, de alkalmas lehet a népi mesterségek bemutatására, gyerekprogramok lebonyolítására is. Ugyancsak a városban található a zalaegerszegi Gocseji Múzeum kiállítóhelye a *Salla Múzeum* (üzemeltetője a Salla Művelődési Központ), amely Zala megye római kori emlékeit mutatja be. Mindkét bemutatóhely előzetes bejelentkezés után fogad látogatókat.

„Van egy tájház, aminek a tulajdonosa a magyar állam, a bent lévő eszközök a Zala Megyei Múzeuméi, az üzemeltetője a Salla Művelődési Központ. Azon a városrészben alakult egy Tájház Egyesület, ami felkarolta a régi népszokásokat, pl. disznóölés, prózsasütés. A másik nevezetességünk a Salla Múzeum, ahol a megyei római kori emlékek egy része található. Megszüntették az állandó kiállítást Zalaegerszegen és most csak itt láthatóak ezek a leletek. Van egy felújításra váró romkert, ami bemutat egy i. e. 4. századi kaszárnnyát” (Pintér Antal, polgármester).

Ezt követően térben egyre távolodunk a város központi részétől a kevésbé beépített, természetközeli arculatú területek irányába, mivel a strandolás után a legnépszerűbb turisztikai lehetőségeket a környező erdők és a vidéki táj kínálja. A szelídebb dombok és völgyek leginkább a gyalogtúrázást és a kerékpározást⁴ kedvelők számára lehetnek vonzóak.

„Van egy csoport, a Menő-manó túracsoport. Most hétvégén voltak, én is el szoktam menni. Környékbe és messzebbre is szerveznek. Van két hegy Zalalövön, Pácsa-hegy, Pataka-hegy. A Pácsa-hegy fele mentünk, nyílik a hóvirág, a hunyor. 22-25-en voltunk, de valamikor megyünk 50-en. De szervez az Ági a Bakonyba vagy Kávási-hegyre, több helyre szokott. Kőszegi hegyekbe is. A

⁴ Zalalövőtől Teskándig, a korábbi vasúti töltésen 16 kilométer hosszan vezet a Zala-völgyi kerékpárút.

városi túra most lesz 3. éven, ebben nagyon aktív a Menő-manó csoport. Zalalövön többféle túraútvonalat tud. Vannak itt természetes látványosságok. Tavaly például a római Borostyánkő utat érintették. Arrafelé ment a túra, amerre a valamikor régen a római korban mehetett a Borostyánkő út. Ő mindig kitalál valami jó kis túraútvonalat. Ez most divatos. Nagyon sok túrázó csoport van. Az Őrségben is rengeteg túraútvonal van, túrázó csoport, mindig hirdetik, én mindig látom. Valamit kellene kezdenünk a római múltunkkal. Fel kéne újítani azt a múzeumot” (nyugdíjas tanár).

A helyiek körében nagyon kedvelt természeti látványosság a központtól kb. 20 perc gyaloglással elérhető, bükkös erdőben elhelyezkedő *Borosán-völgy és a Szentkút*, ami a környéken ismert szakrális emlékhely. A városon keresztülhaladó Szent Márton Zarándokút (északkelet felé Zalaháshágy, délnyugat felé pedig a dél-dunántúli Kéktúra útvonalán, a Pacsa-hegy és Felső-Csöde irányában) szintén a gyalogos és a vallási turizmus lehetőségeit színesíti. Az interjúkban elhangzott, hogy a nagyon szép kilátással rendelkező *Pacsa-hegy* és *Pataka-hegy* is alkalmasak lehetnek vendéglátásra, ehhez azonban egyfelől erre a célra szolgáló infrastruktúrát kellene kialakítani, másfelől pedig helyi termékek (pl. tájjellegű borok, vendégtalak) terén fejlődni.

„Mind a két hegynek van külön búcsúja, búcsújáró helyek voltak, illetve vannak. Ezen kívül Márton napi vigasságokat, ahol az újbort szentelik, illetve a Márton napra emlékezünk Szent Márton püspökre. Ezt vacsorával, borászbállal kötjük egybe, tehát egy kis műsorral szokott ez lenni. Aztán minden évben van már borbírálat, tehát a helyi termelőknek, illetve a megyéből több helyről hoznak esetleg minősítésre borokat... (...) Jelenleg azt próbáljuk elérni, hogy mind a két hegyen egy közösségi házat, egy helyi borospincét vagy valamit kialakítani. Egyrészt a rendezvényeknek a megtartása, másrészt pedig az eszközök tárolása miatt. És nem városban van, zöldterületen, jobb levegővel. Kulcsos házként is lehetne használni, ha valakik simán, baráti társaságok. Lehetne oda egy mindenki kemencéjét felhúzni” (a Borbarát Kör Egyesület képviselője).

Több alkalommal megfogalmazódott, hogy a kerékpárutakat (pl. Őriszentpéter irányába) a helybeliek is előszeretettel használnák, ami fontos lehet a kerékpáros turizmus szempontjából.

„Szorgalmazzuk a Zalalövőt Őriszentpéterrel összekötő kerékpárút létesítését. Kerékpárkölcsönző nincs, de meg lehetne oldani. Hasonlóan a kistelepüléseket összekötő, kitáblázott túraútvonalakat is, ki lehetne jelölni” (Pintér Antal, polgármester).

A falusi turizmust feltehetően az Őrség közelsége miatt gondolják jelentősnek a válaszadók, jóllehet a falusi vendéglátás legfontosabb elemei (pl. szállásadás, gasztronómia, hagyományőrző tevékenységek) Zalalövön jelenleg csak nyomokban fedezhetők fel. Különösen az éttermi kínálat nevezhető gyérnek, mivel a város egyetlen étterem jellegű vendéglátó helye is működési gondokkal küzd. Ehhez a kérdésköröz kapcsolódik, hogy a válaszadók 60 százaléka szerint Zalalövön és környékén nincs említésre méltó helyi ételkülönlegesség, hiszen a néhány válaszoló által felsorolt *dödöllét* vagy *krumpliprószt* Zala megyében szinte mindenütt és az Őrségben is készítik, ahogy a tökök-mákos rétest, a csöröge- vagy farsangi fánkot, a pincepörköltet és a savanyú répa-főzeléket is.

„Lövön volt több vendéglő, de azt is hozzá kell tenni az elmúlt időszakban nem is volt rá igény. (...) Szépen bezártak a vendéglátó egységek, talán egyedül a Gold maradt meg. Most meg viszont úgy néz ki, hogy az igény nő, és pont ebben a szegmensben a munkaerőhiány jelentősen rontja ezt” (a Borbarát Kör Egyesület képviselője).

„Üzemel, de este már nem ad vacsorát, délután valameddig szolgálnak ki. El kell menni Őriszentpéterre, ha vacsorázni akar valaki. Lövön nincs egy olyan vendéglő, ahol enni lehet. Ez nagyon hiányzik” (nyugdíjas szállásadó).

A vidékben rejlő lehetőségek kibontakoztatásához fontos a helyi termelők megjelenése és a helyi termékkínálat kialakítása. A rendszerváltás előtt Zalalövő nagyon jelentős állatállományal rendelkezett, a lakosság többsége szorosan kötődött a mezőgazdasághoz. Mindez mára a múlté, a helyi termék-előállítás mintegy kiegészítő tevékenység jelleggel a méz-, tökmagolaj-, szörp- és borkészítésre korlátozódik.

„Az a baj, hogy itt igazán helyi termék nincsen. Nincs, ami Zalalövőre jellemző, mint mondjuk az Őrségre a tök, tökfesztivál, tökmagolaj. De azt mondják, hogy ott is úgy találták ki ezt az egészet. De mi még nem találtunk ki ilyet. Valamit ki kéne találnunk egyébként. Én már gondoltam erre. De már minden van: dödőlle. Mézeskalácsos volt régen, de már meghaltak. Van egy helyi szörpös, a Cserkuti, ő biztos érték” (nyugdíjas tanár).

„Nem, szerintem helyi kézműves nincs is, ha van is, nem kap reklámot. Heti egyszer van egy termelői piac, de ott senki nem mutatta be magát, pedig a külföldiek is keresik” (a Borostyán-Lodge Bt. [kemping] üzemeltetője).

Kulturális szempontból a lovas sportok ápolása, a fogathajtás jelentősnek mondható, bár ennek turizmusban való érvényesülése egyelőre csak jövőbeli lehetőségként jelenik meg.

„Zalalövön per pillanat nem nagyon van. Feltételezzük, hogy olyan család jön ide, ahol erre van igény és tud lovagolni. Gyakorlatilag Felsőjánosfán az egyik tagtársunknál van legközelebb ilyen lehetőség. Itt voltak olyan tervek, hogy egy lovardát csinálni, de van egy egész jó kis sportpályánk vagy szabadidőpályánk, ami egy lovaspálya is egyben. De aki életvitel-szerűen ezzel foglalkozik, azok egyedül ők. Itt, ami jelentős gondot okoz mindenhol, hogy olyan ló álljon rendelkezésre, ami erre alkalmas, ami erre van kiképezve. Ezek a feltételek nem mindig adóttak. Én úgy gondolom, hogy a lovaskocsizásban jobban lehetne gondolkodni. Ehhez nem is kell szaktudás. Tehát sokkal nagyobb réteget érinthet ez a dolog. Illetve erre azt mondom, hogy több fogat is van, ami a lovasport egyesületen belül is rendelkezésre áll, meg még talán a hobbi lovasok között is, egy-két fogat van ilyen. Tehát én ebben nagyobb lehetőséget látnék, mint a lovaglásban. A lovagláshoz nagyobb alap szükséges. Az erdei sétákra... Mindenhez először egy komolyabb befektetés kell, és rizikós a megtérülése (a Zalalövő és Környéke Lovassport Egyesület képviselője).

A Zalalövőn megszálló, illetve átutazó vendégekről nincs közvetlenül információnk, így róluk elsősorban a turizmusban valamilyen szempontból érdekelt személyektől (büfék és szálláshelyek üzemeltetőitől) származnak adatok. Interjúalanyaink szerint a turizmus elhanyagolható szerepet tölt be a település életében, az elmúlt években stagnált az ide látogatók száma, ahogy a nekik kínált programok mennyisége és minősége sem változott. Ennek legfontosabb okai vélhetően a vállalkozókedv, illetve a város- és turisztikai marketingtevékenység hiánya. A meglévő adottságokra nem épülnek fejlesztések, az egyébként kiváló vízminőségű és tetszetős, zöld környezetben található Borostyán tavat is csak kevesen ismerik, amiben közrejátszik, hogy a kemping bérlője nem fordít kellő figyelmet a tó népszerűsítésére, potenciális vendégkör elérésére.

„Vállalkozó kedv hiánya, évek óta ugyanaz a strand bérlője, aki a fűnyíráson kívül semmit nem fejleszt, mert szerinte ez az önkormányzat dolga, az önkormányzat szerint meg a bérlő dolga. Talán senki nem akar ebbe befektetni. (...) Booking.com, szállásadó oldalakon lehet foglalni, meg

a saját honlap. Nincs különösebb reklámra szükség, így is jó a kihasználtság, nem igen kell reklámozni, ezért építenek még 2 házat, mert az eddigi kapacitás szűknek bizonyul” (a Borostyán-Lodge Bt. [kemping] üzemeltetője).

„Aztán van a Borostyán-tó, ide járnak fürödni. Sok vendégem van, a kéktúrások is. Vannak olyan külföldi vendégek is, pl. lengyelek, akik mennek a tengerre és itt szállnak meg. Nem olyan sok, minimális, de nem is szeretném, ha olyan zsúfolt lenne” (nyugdíjas szállásadó).

Mivel nincsenek az idelátogatókról pontos adatok, ezért csak elnagyolt becslés alapján lehet azt mondani, hogy nagyjából a vendégek felét alkotják családok, akik elsősorban fürdeni érkeznek a tóra, illetve jobbra az Őrségben tartózkodnak. A már említett külföldi horgászokon kívül, baráti társaságok vannak még, akik a környéken kerékpároznak, vagy gyalog túráznak, a vendégek másik része pedig csak átutazó. A turisták jellemzően személyautóval (esetenként vonattal, mert azon tudnak kerékpárt szállítani) érkeznek, egy hétnél kevesebb időt, maximum 3-4 napot töltenek a településen, és saját maguk szervezik a programjaikat.

„90%-ban külföldi vendégeink vannak, mert a kemping tulajdonosa is az, osztrák állampolgár. Tőlünk nyugatabbra hirdetik (saját weboldalon, szállásfoglalo oldalakon), 5% Európa többi részéből (franciák, kínaiak), maradék 5% magyar. Egyre több a magyar vendég is. Általában elmondható, hogy nagy a törzsvendégek aránya, kb. 60% újra jön. (...) Az Őrséget mindenhol ismerik, magyarok, külföldiek itt a határ túloldalán. Zalalövő azonban kimarad ebből, turista csak véletlenül jön erre. Aki viszont idetéved, hiányolja, hogy nem hallott arról, ami itt van és megkérdezi, hogy miért nem. Nagyobb ismertségre, reklámra lenne szükség. (...) Április, május, június hónapokban inkább a horgászok jönnek, főszezonban a nyaralóvendégek, családok, majd augusztus közepétől október végéig megint inkább a horgászok” (a Borostyán-Lodge Bt. üzemeltetője).

2. 7. SWOT-elemzések

2. 7. 1. Földrajzi térszerkezet, megközelíthetőség

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
összekötő kapocs az Őrség és a zalai desztinációk (Göcsej, Hetés) között; vasúton megközelíthető; É-d-i irányú főközlekedési autót közelsége, Zalaegerszeg irányába kerékpárút megléte, egyedi halmaz és szeres típusú településrészek	K-Ny irányú hossztengetyre felfűzhető településrészek nagy távolsága, a helyi szintű attrakciók összeköttetésének hiánya	a terület megközelítési lehetőségeinek átgondolt fejlesztése kerékpárút kiterjesztése az Őrség irányába a város átmenő forgalmának csökkentése az elkerülő út (86-os) szerepének növekedése által	nem kellően átgondolt fejlesztések esetén a terület túlterhelése

2. 7. 2. Infrastrukturális környezet

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
keleti irányban kerékpárút megléte népi műemlékház jelenléte	karban tartott jelzett turistaút-hálózat és tanösvények, tematikus utak hiánya A turisztikai attrakciók rossz megközelítési lehetősége, az attrakciópontokon kiépített parkolási lehetőség hiánya a turisták térbeni eligazodását segítő információs rendszer részleges hiánya; igénybe vehető környezetkímélő közlekedési eszközök hiánya; család- és gyermekbarát szolgáltatásokat biztosító infrastruktúra hiánya;	átgondolt vonalas infrastruktúra-fejlesztés; kerékpáros gerincút és kijelölt kerékpáros túraúthálózat kialakítása nyugati irányban az Őrség felé A város és környéke turisztikai attrakcióinak összeköttetését szolgáló tematikus út kialakítása környezet-kímélő közlekedési eszközök igény-bevételi feltételeinek megteremtése; család- és gyermekbarát szolgáltatásokat biztosító infrastruktúra kialakítása turisztikai attrakciókhoz rendelt parkolók kialakítása	forrás-, illetve tőkehiány miatt az turisztikai célú infrastruktúra-fejlesztés elmaradása; a turisztikai szempontokat figyelmen kívül hagyó infrastruktúra-fejlesztés megvalósulása

2. 7. 2. Fogadóképesség

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
rendezvényekre kultúrház, szabadtéri parkos területek jelenléte ifjúsági tábor, camping, vendégház jelenléte	kicsi szálláskapacitás rendszeresen működő vendéglátóhelyek hiánya	célcsoportok igényeihez alkalmazkodó szálláshely létesítés helyi termék alapú vendéglátóegység létesítése, üzemeltetése	átgondolatlan környezet tudatosságot mellőző további infrastruktúra fejlesztések megvalósulása; ipartelepítés, környezetkárosító beruházások romboló hatása; a vendégéjszák számának hosszú távú stagnálása, csökkenése

2. 7. 3. Természeti környezet, sajátos vonzerők

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
a várost körbevevő táj harmóniája; mozaikos tájszerkezet; harmonizáló, a Zala menti rétek, változatos flórája, faunája, a Zala menti égerligetek, Borostyántó, parkerdők, Borosánvölgy, Szentkút, Szőlőhegy léte	tájharmónikus természet-közeli pihenőhelyek hiánya, a természeti vonzerőket összekötő jelzett úthálózat, tematikus utak hiánya	a természeti értékek helyszíneinek összekötése, bemutatásukat segítő témaút, tanösvény létrehozása Pacsa-hegy és Pataka-hegy kiaknázása	nem megfelelő erdőkezelési, gyepekkezelési gyakorlat elterjedése; extrém sportok elterjedése a Zala-menti védett területeken; elszegényedett rétegek megélhetési kártétele a védett területeken

2. 7. 4. Kulturális környezet, sajátos vonzerők

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
népi építészeti (Tájház) és szakrális, valamint római kori emlékek megléte (Salla Múzeum, romkert, régi Borostyánkő út) Szent Márton út áthaladása	a vonzerők bemutatási feltételei, a történelmi múlt adta lehetőségek turisztikai szempontból kihasználatlanok (Szent Márton út, ókori Salla)	a vonzerők bemutatási feltételeinek javítása, Szent Márton pihenőhely és az ókori Salla megismertetésére irányuló fejlesztések, a gyermek, és családbarát fejlesztések előrevitele	a szakrális és népi építészeti emlékek állagromlása, bemutatási feltételek javításának elmaradása

2. 7. 4. Hagyományőrzés

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
élő hagyományok, alkalmi jelenléte a tájháznál hagyományőrző egyesület jelenléte, rendezvényeken való aktivitása, határon túli gyermekközösségekkel való kapcsolat	régi ízek megjelenítésének esetlegessége	hagyományőrző rendezvények lakossági aktivitásának fokozása; egy-egy rendezvény felkarolása, finansziális alapjának bővítése; minőségi garanciák megteremtése	hagyományőrző rendezvények turista látványossággá silányulása; hagyományos tájjellegű termékek és szokások hegemonia vesztese

2. 7. 5. Helyi termékek

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
Szőlő kultúra hagyományai bogyós termésűekből előállított termelői házi szörp méztermelő jelenléte házi tej eladás helyi pékség jelenléte	forgalmazási, legalizációs, jogszabályi, jogszabály-értelmezési, szervezési nehézségek. működő, bejáratott helyi termelői piac hiánya	Jogszabályi könnyítés, védjegyrendszer bevezetése, információ-áramlás; képzés segítése; helyi termékek árusítási hálózatának megszervezése; termelés, felvásárlás, értékesítés helyi egységeinek létrehozása, működtetése	nem lesz piacképes helyi termék és jogszabályi könnyítés a forgalmazásban

2. 7. 6. Gasztronómia

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
tájjellegű helyi ételek receptjei helyi rendezvényeken gasztronómiai elemek szerepeltetése szőlőhegyi borverseny	éttermi kínálat hiánya; forgalomképes helyi termelők csekély száma helyi ízek, receptek nem kellően hangsúlyos megjelenése a turizmusban	éttermi, gasztronómiai kínálat kialakítása, helyi termékek piacra segítése, minősítési, illetve védjegyrendszer bevezetése, képzési programok indítása szőlőhegyi kínálat megfogalmazása	tájjellegű gasztronómiai elemek visszaszorulása, illetve minőségromlás

2. 7. 7. Attrakciómenedzsment

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
összefogás az önkormányzat, a szomszédos települések és a helyi turizmuszektor szereplői között	helyi attrakciók összeköttetésének hiánya, tematikus koncepció nem léte	helyi turizmus fejlesztésében érdekeltek összefogása, az érték alapú turisztikai alapelvek meggyökereztetése; átgondolt attrakciófejlesztés	értékalapú turisztikai alapelvekkel ellentétes fejlesztések, attrakciók elhanyagolása, potenciál ki nem használása

2. 7. 8. Látogatói menedzsment

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
információ nyújtás a művelődési házban és a rendezvényeken	a helyi értékek szempontjait figyelembe vevő turizmuszabályozás hiánya, a látogatói menedzsmenttel összefüggő infrastrukturális hiányosságok (parkolók, fogadóbázisok), a „vidd haza, amit hoztál” elv érvényesülésének hiánya – környezeti terhelést jelentő hulladékkezelési problémák	turizmusirányítást segítő infokommunikációs rendszer, irányító táblarendszer és az attrakciók keresztmarketingjére is építő, tematizált info-pont hálózat kiépítése	az egyértelműsített, főbb attrakciókat összekötő tematizált útvonalak és az eljutást, tájékozódást segítő irányító táblás és infokommunikációs infrastruktúra hiányában látogatások elmaradása

2. 7. 9. Programok

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
helyiek identitását, családok kikapcsolódását szolgáló, rokoni, baráti látogatásokat ösztönző hagyományőrző elemeket is tartalmazó rendezvények jelenléte	a turisztikai attrakciókra alapozott tematikus programcsomagok hiánya; helyi értékekre alapozott, turisták számára is érdeklődést keltő rendezvények esetlegessége	szélesebb körű partnerséggel, nagyobb fokú tervezettséggel, összehangoltsággal, marketingszemlélet érvényesítésével az egyes értékalapú programok hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása; komplex turisztikai termékcsomagok kialakítása	alaprendezvények elmaradása, felhígulása; forráshiány és a partnerség elmaradása miatt egyes programok tartalmi elemeinek sérülése

2. 7. 10. Fenntarthatóság, környezettudatosság

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
A jó gazda gondossá- gával karban tartott közösségi terek, par- kok és magánterüle- tek szelektív hulladék- gyűjtés jelenléte, megújuló energiafor- rások kezdeti haszno- sítása	kevés nem energia-és anyagigényes terme- lési és fogyasztási minta jelenléte	önkormányzat példa- mutató beruházásai, a szemléletformálás révén a lakossági akti- vítás fokozása a kör- nyezettudatosság te- rén	a természet-közeli, természetbarát turiz- mus alapelveinek sé- rülése; helyi termé- szeti tőke feléléséhez való hozzájárulás a nem cselekvés révén

2. 7. 11. Humán erőforrás

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
Közeli képzőhelyek (Zalaegerszeg, Szom- bathely) jelenléte	képzett turisztikai munkaerő csekély száma	a feladatellátáshoz szükséges állandó és szezónális személyi ál- lomány kialakítása, át- gondolt kölcsönös elő- nyökkel járó partner- ség kialakítása, ápo- lása	a feladatellátáshoz szükséges létszámú és képzettségű személyi állomány hiányában a feladatellátás színvo- nalának romlása, part- neri kapcsolatok lany- hulása

2. 7. 12. Partnerség

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
önkormányzatokkal, társulásokkal és intéz- ményekkel, való együttműködés pro- jektek kidolgozásában, pályázatok megvalósi- tásában, programszol- gáltatásban, rendez- vény szervezésben;	a helyi turizmusszek- tor vállalkozói szintű szerepvállalóinak cse- kély száma	az együttműködők kö- rének kiterjesztése az önkormányzat gesz- tori, kezdeményező szerepének élénkü- lése, a pályázati man- tárható módon el- mozdulni a minőségi programcsomag szol- gáltatás irányába	az együttműködési kapcsolatok esetisége, programfüggősége; a sikertelen pályázati eredmények csökkent- hetik az aktivitást, a ki- tartást;

2. 7. 13. Gazdasági környezet

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
Ipari park, befektetőik, munkahelyteremtés É-D, illetve K-Ny irányú csomópont jelleg	a csomópont jelleg, mint adottság csekély kihasználása, hagyományos gazdálkodási módok visszaszorulása; gazdálkodói réteg nagymértékű csökkenése,	A vonalas úthálózati csomópontjellegének jobb kihasználása, tájfenntartást szolgáló hagyományos gazdálkodási módok, helyi termékforgalmazás kultúrájának felélesztése, elterjesztése	fogyasztói magatartás kedvezőtlen változásai; helyi szolgáltatók érdektelensége

2. 7. 14. Társadalmi környezet

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
alacsony munkanélküliség külső városrészek (Budafo, Irsa) aktivitása egészségügyi ellátás, közbiztonság	ingázás, elvándorlás tendenciája, nagyvárosok elszívó hatása, lassú előregedési tendencia érvényesülése,	családbarát programok, helyi turizmus-szektor fejlesztése; képzett munkaerő településre vonzása	lakosság fogyása, elöregedés

2. 7. 15. Marketing, PR

erősségek	gyengeségek	lehetőségek	veszélyek
	elektronikus marketing eszközök, infokommunikációs rendszerek, mobil applikációk fejlesztésében való lemaradás; a célpiaci szegmentációra épülő marketingstratégia és tudatos marketingkommunikáció esetlegessége, a helyi turizmus-szektor szereplőinek nem mindig összehangolt fejlesztései; idegen nyelvű tájékoztatók hiánya	markáns turisztikai arculat kialakítása; brand építés honlap fejlesztés; célpiaci szegmentációra épülő marketingstratégia kidolgozása; koncentrált, összefogáson alapuló megjelenések	az erők szétforgácsolása céltalan, elszigetelt koncepciótlan eseti marketingaktivitások

3. Turisztikai fejlesztési irányok

A továbbiakban a Zalalövő turizmusát meghatározó lehetőségek átfogó összefüggésrendszerbe helyezésével három egymást erősítő fejlesztési irány kerül bemutatásra.

1. Az első Zalalövő múltját és jelenét bemutató, jelenleg is prosperáló és létrehozandó attrakciók felfűzésével egy élményút létrehozását célozza meg.
2. A második az aktívan a zöldben elv mezsgyéjén a tágabb környezet természeti, kulturális értékeinek felfedezésében próbál segítséget nyújtani.
3. A harmadik a rekreációs és egészségmegőrzés iránt elkötelezettek számára dolgoz ki alternatívákat.

1. Lövőök nyomdokán - Családi élményút létrehozása

- Zalalövő múltját és jelenét bemutató,
- Jelenleg is prosperáló és létrehozandó attrakciók felfűzése
- Helyi identitás erősítése

2. Bakancsban és két keréken - Aktívan a zöldben

- A tágabb környezet természeti, kulturális értékeinek felfedezésében próbál segítséget nyújtani
- Gyalogos és kerékpáros, különböző leterhelést jelentő útvonaltervek, megfelelő interpretáció

3. Rekreáció és egészségmegőrzés

- A turisztikailag legnépszerűbb helyszínt a Borostyán tavat és környezetét, ezen kívül a településrészekhez köthető parkerdei, szőlőhegyi zóna bejáratott, vagy még kevésbé bevezetett elemeit célozza meg

12. ábra: A három fő fejlesztési irány

4. 1. Lövők nyomdokán... – történelmi séta, családi és gyermekélményút kialakítása

Célja: a város és közvetlen környezetének főbb vonzerőit, illetve turisztikai attrakcióit felfűző tematikus, elsősorban a családokra és gyermekekre szabott élményút kialakítása. A helyi identitás erősítése, a településért való cselekvés ösztönzése. Turisztikai attrakció teremtés, élményátadás.

Szakmai, módszertani célok:

- Szamba venni a létező attrakciók továbbfejlesztési, illetve a helyben megtapasztalható élmények kibővítését szolgáló újonnan kialakítandó attrakciók létrehozásának lehetőségeit.
- Átgondolni a bemutatási rendszerek, a szolgáltatások, a programok, a turisztikai tájékoztató és irányító rendszerek, a humán erőforrás, a marketing és tájékoztatás fejlesztési lehetőségeit, a korszerű interpretáció területén való továbblépés irányait.

Jellege: Aktivitásra ösztönző, Zalalövő múltját, természeti és kulturális örökségét, jelenét bemutató körséta az egyes településrészek összekötésével. A séta egyes megállópontjain kreatív, az adott látnivalóhoz kötődő feladatok kialakítása a gyermekeknek. Javasolt az élményút valamilyen kerettörténetbe ágyazása, mely szintén a helyi adottságokra, legendáriumokra, látni és tudnivalókra alapszik. Azonos karakterek alkalmazásával a gyermek élményút kiterjeszhető és hálózattá alakítható a CCII projekt gyermek élményváros tematikus hálózatában résztvevő városok részvételével. A hálózatban az egyes városok hasonló, az adottságokat számba vevő sétái az azonos szereplők és karakterek, valamint mese/kerettörténet révén összekapcsolódnának, így valódi gyermekélmény hálózat kialakítása válna lehetségessé.

Célcsoport: Aktív időtöltést preferáló családok, gyermekes családok

Útvonal: 1. Belváros, Salla múzeum és romkert – 2. Szent Márton zarándokház és Szent László templom – 3. Tájház – 4. Zalamindszenti Árpád-kori templom – 5. Borostyán tó – 6. Pacsa hegy – 7. Borosán völgy – 8. Dedes – 9. Csáfordai kút – 10. Pataki hegy – 11. Belváros, Salla Múzeum és romkert.

Az útvonal főbb vonzerői, attrakciói: Salla múzeum és romkert, Tájház, Zalamindszenti Árpád-kori templom, Szent László templom, Borostyán tó, Zala-völgy, Borosán völgy, Szentkút, Pataka hegy, Pacsa hegy,)

Ha csoportosítjuk az útvonal vonzerőit, akkor:

- *A kulturális vonzerők* csoportjába a Salla múzeum és romkertet, a Tájházat, a Zalamindszenti Árpád-kori templomot, a Szent László templomot sorolhatjuk, illetve a létrehozandó kulturális attrakciók sorába még az őrtornyot számíthatjuk be.
- *A természeti vonzerők* sorába pedig a Borostyán tó, a Zala-völgy, a Borosán völgy, a Szentkút, a Pataka hegy és a Pacsa hegy tartozik.

Ezek közül kiemelten a tervezett témaút jellegéhez legjobban illő, jelen státusza vagy jövőbeli feltételezett potenciálja alapján számba vett attrakciókkal foglalkozunk.

Így a kulturális attrakciók közül a Salla múzeum és romkertet, a *kialakítandó őrtornyot*, valamint természetesen a települési értékek közt előkelő helyen álló *Tájházat* vesszük számításba.

A természeti attrakciók közül pedig a *Borostyán-tó* kerül kiemelésre.

Továbbá leírásra kerül a parkerdei infrastruktúra fejlesztése, a tanösvény újragondolása, az élményút komfortzónáját segítő pihenőhelyek kialakítása, valamint az egyes megállópontok szerepét erősítő rendezvények indokoltsága is.

Az élményutat érintő turisztikai bemutatási és fogadóhelyszínek fejlesztése

3. 1. 1. Salla múzeum és romkert bemutatási feltételeinek javítása

Lehetőség: A római kori emlékek bemutatása igazi hiátust pótol, a témaválasztás indokoltságát több tényező is alátámasztja. A település ősi voltának igazolása, ami már önmagában is izgalmas, megismerésre sarkalló tényező lehet. A Borostyánkő út, illetve a Szent Márton út települést érintő részének emlékképe szintén jó alkalmat jelenthet a régmúlt élményszerű felidőzésére. Az egymással összefüggő ókorba vezető szálak érzékletes interpretációja egyedi élménykínálatot teremthet.

Állapot: A bemutatási helyszín utcafronti része belesimul az utcaképbe, az épület múzeum voltára csak egy erős figyelemkoncentrációval észrevehető kisméretű tábla utal. A több osztatú belső kiállítási tér elsősorban az értékóvó, hagyományos megtekintésre alapozó módszerrel próbálja felhívni a figyelmet a bemutatandó értékek jelentőségére. A Krisztus utáni I-IV. sz. közé datálható sírkövek, a halomsíros temetkezés építészeti perspektíváit szimbolizáló makett, a vitrinekben látható fibulák, ékszerek, a padlómozaik részlet rekonstrukciós rajza egyaránt az egyébiránt széles leletanyagra támaszkodó kiállítás érdekes részei. A belső kiállítási térhez tartozó romkertben található falmaradványok múltidéző átvezetését a kiállításban szerephez jutó rajzos villa rekonstrukció segíti. A romkert gondozatlan szomszédsági viszonyai, illetve a romkertben látható falszakaszok vizuális interpretáció nélkülsége kétségkívül nem készítetik intenzív elmélyülésre, az érdeklődőket.

Bemutatási rendszerek technikai, módszertani fejlesztése: A megismerési élményt fókuszba állító, a bemutatás célrendszerével releváns interaktív bemutatási eszközök újragondolt, tematizált enteriőrbe helyezése hatékonyabban szolgálná a bemutatást. A belső térben elhelyezett leletek izgalmas történelmi kontextusba helyezése, a bemutatott tárgyak rekonstruált másának kipróbálása (Pl: ékszerek felpróbálása), érzékletes digitális „időkalandozások” létrehozása a korszak elmélyültebb megismerését tenné lehetővé. A romkerti attrakciók (egykori villa, illetve a feltételezett Borostyánkő út szakasza) bemutatása egy-egy falrész rekonstrukciójával, a terület esztétikus rendezésével, az egyéni megismerést segítő interpretációval, interaktív, átélhető bemutatási elemek alkalmazásával átélhetőbbé válnának.

Minden esetben érdemes megvizsgálnunk, hogy a bemutatandók:

- mennyire képesek felkelteni a látogatók érdeklődését,
- mennyire érthetők és szórakoztatóak,
- részesévé tud-e válni a látogató,
- mennyire változatos az alkalmazott módszertan,
- megfelelnek-e a mai kor elvárásainak, látvány- és programigényeknek?

Szolgáltatásfejlesztés:

- A település meghatározó bemutatóhelyeként, múzeumaként szóbeli, nyomtatott és digitális tájékoztatói lehetőség a település és a környék turisztikai attrakcióiról.
- Infrastrukturális fejlesztések (WC, a települési brandet, az adott attrakcióhoz, a római kori emlékekhez illeszkedő ajándékvásárlási lehetőség kialakítása).
- A nyitvatartás egységes, személyi, tárgyi és anyagi vonzattal számoló feltételrendszerének kialakítása.

Programfejlesztés:

- a) A programok időbeli kialakítása szerint
  - Garantált átélhető múzeumpedagógiai élményprogramok szezonálisan, előre meghirdetett fix időpontokban. Eleinte a vélhetően a turisták által leglátogatottabb időpontokban, a fenntartó által vállalható módon. Pl: egész nyáron minden szombaton 10-12 óráig.
  - Szervezett múzeumpedagógiai élményprogramok előre bejelentett látogatóknak.
- b) A programok módszertani megközelítése szerint
  - Letölthető digitális felfedező játék
  - Korhű ruhába beöltözős, interaktivitásra ösztönző szerepjáték
  - A mostani kiállítási tematika alapjaira épülő interaktív beltéri és a romkertet érintő gyermekfoglalkoztató létrehozása, illeszkedve a gyermek élmény városi túraútvonal célcsoportjához

Benne:

- Virtuális séta: időutazás a Borostyánkő úton (többnyelvű applikációs rendszer kidolgozásával Zalalövő római kori múltjának felidézése, feladatok kiadása megfigyelési szempontok rejtvény-szerűen a kiállítási anyagra építve)
- Beöltözési lehetőség fiús, lányos jelmezbe, (korhű ruházat, ékszerek, fegyverek), fotózás, korhű fotófal előtt.
- Játsszóház: római ékszer készítés, szuvenír készítés
- Speciális virtuális film és program kidolgozása – az egykori római provinciális életről, virtuális személyek mozgatójával. Témák, pl: kereskedők a Borostyánkő úton a halomsíros temetkezés, a halomsírok szerkezetének bemutatásával.
- Egykori római villa makett felépítése
- Udvarra kitelepíthető római gyermekjátékokkal játszóház lehetősége
- Az udvaron egy klasszikus római sátras kényelmi zóna kialakítása: élet a villában interaktív játék díszletekkel. Étkezés római módra.
- Óriás légiós társasjáték beöltözési lehetőséggel
- Keresd a párját interaktív kirakós, - és puzzle játékok klasszikus római képekkel

Interpretáció:

- Személyes tárlatvezetés
- Digitális technikával a felfedező attitűdre építés
- Többnyelvű, vizuális, auditív megismerésre alapozott audio guide rendszer igénybevételei lehetősége
- Aktív cselekvésre, interaktivitásra ösztönző szerepjátékok lehetősége
- Rendhagyó órák tematikus kidolgozása és alkalmazása

Turisztikai tájékoztató és irányító rendszer fejlesztés:

- A helyi és környéki turisztikai attrakciókat variabilisen kiejánló, bemutató applikációs rendszer bevezetése
- Az egyes bemutatási helyszínek, helyi turisztikai attrakciók közötti eligazodást segítő egységes turisztikai táblarendszer kialakítása
- A múzeum utcafronti részének hangsúlyossá tétele, vonzó látogatóhellyé avanszálása

A turizmus káros hatásait megelőző, mérséklő infrastruktúra biztosítása:

- szelektív hulladékgyűjtés alkalmazása
- megújuló energiák bevezetése
- környezetbarát közlekedési módok alkalmazásának népszerűsítése

Humán erőforrás fejlesztés:

- A bemutatandó értékek sokrétű interpretációjára való alkalmassá tétel
- Az alkalmazott bemutatási feltételek biztosításához megfelelő számú, képzett munkaerő biztosítása

Marketing és tájékoztatói tevékenység fejlesztése:

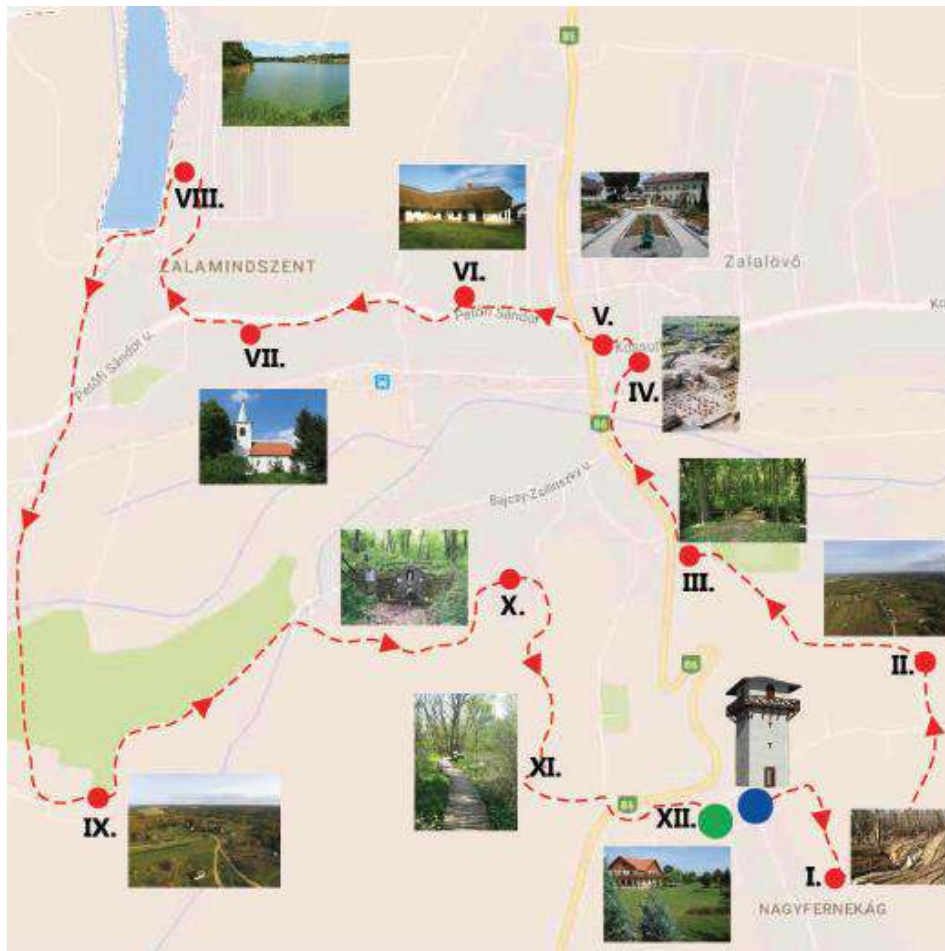
- Az önkormányzati honlaprészen a kínálat folyamatos frissítése
- Facebook oldal létrehozása, folyamatos frissítése, az aktuális programokról híradás interakciószámok növelése, kedvelői csoport kialakítása, folyamatos bővítése
- Keresztmarketing rendszer kiépítése
- Országos múzeumi kampányokhoz való kapcsolódás
- Médiakapcsolatok kiterjesztése
- Zalalövői programkínálat központi terjesztéséhez való kapcsolódás
- Látogatóösztönző program működtetése
- Kapcsolattartás a környék Tourinform irodáival, TDM szervezeteivel és turisztikai klasztereivel
- ismeretterjesztő kiadványok, ajándéktárgyak terjesztése, árusítása
- oktatási intézményekkel való kapcsolattartás
- ösztönző programok kialakítása

3. 1. 2. Őrtorony kialakítása

Lehetőség: A település római kori visszaidézésének alapházisát jelentő Salla Múzeum mellett egy igazi kilátópontra érdemes lenne megépíteni egy egykori őrtorony rekonstruált mását. A zalalövői elképzelések között szerepel már egy ún. „római őrtorony” kialakításának koncepciója. A helyiekkel lefolytatott interjúk során azonban kiderült, hogy az őrtorony létezése a római korban történelmileg nem alátámasztott, így a római jelző használata megkérdőjelezhető. Turisztikai szempontokat, valamint a település adottságait tekintve ugyanakkor jónak tartjuk egy őrtorony kialakításának koncepcióját. Az őrtorony kiegészítéseként például az egykori legionáriusok táborának részletét lehetne mellé helyezni. A kültéri látogatóhely a célirányos, a város múltjához illő történelmi kalandozás mellett a mindenki által kilátó funkciót is ki tudná elégíteni. A beruházás az egyedi attrakcióteremtés szép példájaként a településen végigmenő családi

élményút fontos állomása lehetne.⁵ Ennek keretében a torony környezetében illusztris pihenőhely és interaktív „római stílusú” játszótér kialakítása, a toronyban a környező táj, az élményút térképének feltüntetése javasolt.

Állapot: A tervezett bemutatási helyszín, a Nagyfernekági gerincen lévő Dedes vendéglő melletti magaslat lenne (Szabó Sándor zalalövői önkormányzati képviselő javaslata alapján).

13. ábra: Egy lehetséges túraútvonal az Órtoronnyal (forrás: Római Órtoronny és Kilátó)

Bemutatói rendszerek technikai, módszertani fejlesztése: A beruházás jó alkalmat adna a római kori időszak élménycentrikus bemutatására. Interaktív szemléltető eszközök, stílusos gyermekjátékok kihelyezésével egy igazi római kori hangulatú rendezvényter lenne kialakítható. A Salla Múzeum és Romkert szolgáltatásainak méltó kiegészítéseként nem elsősorban a mindennapi élet emlékeinek bemutatását, hanem inkább az izgalmasabb ható hadászat oldaláról közelítené meg a korszak bemutatását. Az Órtoronny és környezete kínálna a szemléletes bemutató eszközök széles tárházának felvonultatását. A tér animációs, múltidéző csapatjátékok megtartásának is megfelelő színteret biztosíthatna.

Szolgáltatásfejlesztés:

- Kilátópont, egyedi attrakcióval bíró bemutatási helyszín létrejötte

⁵ Az elképzelés kialakításához felhasználtuk Szabó Sándor *Római Órtoronny és Kilátó* c. anyagát.

- Infrastrukturális fejlesztések (parkoló, játszótér, rendezvényhelyszín, szociális helyiségek, a települési brandet, az adott attrakcióhoz, a római kori emlékekhez illeszkedő ajándékvásárlási lehetőség kialakítása).
- A nyitvatartás egységes, személyi, tárgyi és anyagi vonzattal számoló feltételrendszerének kialakítása.

Programfejlesztés:

- a) A programok időbeli kialakítása szerint:
  - Garantált átélhető múzeumpedagógiai élményprogramok szezonálisan, előre meghirdetett fix időpontokban. Eleinte a vélhetően a turisták által leglátogatottabb időpontokban, a fenntartó által vállalható módon.
  - Szervezett múzeumpedagógiai élményprogramok előre bejelentett látogatóknak.
- b) A programok módszertani megközelítése szerint:
  - Letölthető a témaúthoz kapcsolódó digitális felfedező játék
  - Korhű ruhába beöltözős, interaktivitásra ösztönző szerepjátékok
  - Harci bemutatók
  - Kézműves foglalkozások az ókor hangulatában
  - Őrtűz gyűjtáshoz kötődő csoportos, családi programok
  - Régi gasztronómiát fókuszba állító programok

Interpretáció:

- Személyes túravezetés a témaúthoz kapcsolódóan
- Interaktív játékokkal a felfedező attitűdre építés
- Többnyelvű, vizuális, auditív megismerésre alapozott audio guide rendszer igénybevételei lehetősége
- Aktív cselekvésre, interaktivitásra ösztönző szerepjátékok lehetősége
- Rendhagyó órák tematikus kidolgozása és alkalmazása

Turisztikai tájékoztató és irányító rendszer fejlesztés:

- A kifejlesztendő mobil applikációs rendszer egyik kiejánlott attrakciójaként való megjelenés
- Az egyes bemutatási helyszínek, helyi turisztikai attrakciók közötti eligazodást segítő egységes turisztikai táblarendszer kiejánlott részeként
- Nyomtatott és digitális térképeken való megjelenítés

A turizmus káros hatásait megelőző, mérséklő infrastruktúra biztosítása:

- Szelektív hulladékgyűjtés alkalmazása
- Megújuló energiák bevezetése az energiát érintő fejlesztési elemeknél
- Helyszín megközelítés környezetbarát közlekedési módok alkalmazásával
- A római kori mechanikus elven működő egyes találmányok interaktív, vizuális bemutatása

Humán erőforrás fejlesztés

- A bemutatandó értékek sokrétű interpretációjára való alkalmassá tétel

- Az alkalmazott bemutatási feltételek biztosításához megfelelő számú, képzett munkaerő biztosítása

Marketing és tájékoztatási tevékenység fejlesztése

- Az önkormányzati honlaprészen az új kínálati elem érzékletes bemutatása
- A Salla Múzeummal közös Facebook oldal létrehozása, folyamatos frissítése, az aktuális programokról híradás interakciószámok növelése, kedvelői csoport kialakítása, folyamatos bővítése
- A Salla Múzeummal közösen az országos múzeumi kampányokhoz, a környék turisztikai kínálatához, látogatóösztönző programokhoz való kapcsolódás, kapcsolattartás a környék Tourinform irodáival, TDM szervezeteivel, oktatási intézményeivel és turisztikai klasztereivel.
- Ismeretterjesztő kiadványok, ajándéktárgyak terjesztése, árusítása, ösztönző programok kialakítása

3. 1. 3. Tájház

Lehetőség: A XIX. század elején épült L alakban hajlított zsuppos, boronafalú népi lakóház és gazdasági épület a város egyetlen autentikus, népi kultúrát bemutatni hivatott helyszíne.

A főútról (Petőfi utca 20.) megközelíthető bemutatóhely látogatottsága egyelőre nincs egyenes arányban az itt kínált attrakciók mértékével. Az egykori népi kultúra élményteli megismerésére alkalmas helyszín ideális megállópontja lehet a település értékeit bemutatni hivatott családi élményútnak.

A jelenlegi látogatottság csekélynek mondható, a településen áthaladó, illetve ide látogató turisták kevésbé tudnak az egyébiránt nagy műgonddal összeállított tájházi kínálatról.

Állapot: Az épületegyüttes (lakószoba, tisztaszoba, konyha, istálló, pajta, ólak, kamra, pince) helyiségei, berendezései, a héjalat, a tetőborítás egyaránt karbantartott, megismerésre csábító állapotot mutat. Az épület udvara gondozott, az ingatlanhoz tartozó eddig elkülönítetten kezelt hátsó telek kihasználásával újabb front nyitható a bemutatás számára. A Tájházhoz látogató gépjárművel érkező vendégek parkolása esetleges, nem megoldott.

Bemutatási rendszerek technikai, módszertani fejlesztése: A jó állapotban lévő Tájház bemutatási lehetőségei tovább fejlesztésre érdemesek. Így mindenképpen célszerű lenne az épület mögötti telket bevonni az épülethez köthető bemutatási rendszer egészébe. Őshonos kaszálógyümölcsös létrehozásával, a régi fajtájú gyümölcsök idényjellegű bemutatásával, a kaszálógyümölcsösök természetvédelmi jelentőségének érzékeltetésével. A helyi gyümölcsök népi táplálkozásban betöltött szerepével. De ez a tér a Tájház köré szervezett rendezvények ideális helyszínékként is funkcionálhatna. Itt javasolt lenne egy csoportos foglalkozások megtartására alkalmas tetővel fedett, jellegében a népi lakóházhoz illeszkedő szín létrehozása.

Szolgáltatásfejlesztés:

- Az élményút rendszeresített megállópontja.

- A hátsó telek bevonásával népi gyermekjátékok kipróbálására, osztályok, diákcsoportok számára ezekből összeállított sorversenyek, egykori körtáncok, egyéb kézműves foglalkozások megtartására is lehetőség nyílna. Itt egy közösségi sütésekhez kialakított kemence felállítása is indokolt lenne.
- Infrastrukturális fejlesztések (parkoló, népies jellegű játszótér, rendezvényhelyszín, szociális helyiségek kialakítása).
- A nyitvatartás egységes, személyi, tárgyi és anyagi vonzattal számoló feltételrendszerének további fenntartása.

Programfejlesztés:

- a) A programok időbeli kialakítása szerint
  - Garantált átélhető múzeumpedagógiai élményprogramok szezonálisan, előre meghirdetett fix időpontokban. Eleinte a vélhetően a turisták által leglátogatottabb időpontokban, a fenntartó által vállalható módon.
  - Szervezett múzeumpedagógiai élményprogramok előre bejelentett látogatóknak.
  - A hagyományos, bejáratott városi ünnepek időszakában.
- b) A programok módszertani megközelítése szerint
  - Mesterségbéli bemutatók
  - Népi kézműves foglalkozások
  - Hagyományőrző harcászati bemutatók
  - Régi viseletbe való beöltözési lehetőség biztosítása
  - Régi, a népi gasztronómiát fókuszba állító programok
  - Egyéb városi programstruktúrába illeszthető programok
  - Speciális programok vakok-és gyengén látók számára
  - A Tájház és környezetének térszerkezetébe, a kiállítás és az épületek jellegéhez illő játéklehetőségek kialakítása.

Benne:

- Csepü-lapu-gongyola népi ügyességi kültéri játékok tárháza játszóház vezetővel: sorversenyek, egyéni lehetőségek, mint karikaterelés bottal gólyaláb, kirakójátékok, keresd a párját, stb.
- Népi körjátékok énekkel
- Beöltözős és babaöltöztető játékok
- Mesterségek tanulása játszóház vezetővel
- Barangolás régi tárgyak között vezetőfüzettel, applikációs rendszerrel

Interpretáció:

- Személyes túravezetés a témaúthoz, illetve a Tájház attrakcióihoz kapcsolódóan
- Többnyelvű, vizuális, auditív megismerésre alapozott audio guide rendszer igénybevétele lehetősége
- Aktív cselekvésre, interaktivitásra ösztönző népi játékok, kipróbálható népi mesterségek, játékos vetélkedések lehetősége
- Rendhagyó órák tematikus kidolgozása és alkalmazása

Turisztikai tájékoztató és irányító rendszer fejlesztés:

- A kifejlesztendő mobil applikációs rendszer egyik kiajánlott attrakciójaként való megjelenés

- Az egyes bemutatási helyszínek, helyi turisztikai attrakciók közötti eligazodást segítő egységes turisztikai táblarendszer kialakított részeként
- Nyomtatott és digitális térképeken való megjelenítés
- Vakok és gyengén látók számára a hozzáférés biztosítása (Braille írásmódú táblák)

A turizmus káros hatásait megelőző, mérséklő infrastruktúra biztosítása:

- Szelektív hulladékgyűjtés alkalmazása
- Helyszín megközelítés környezetbarát közlekedési módok alkalmazásával
- A közelben kialakított parkolási lehetőség biztosítása

Humán erőforrás fejlesztés:

- A bemutatandó értékek sokrétű interpretációjára való alkalmassá tétel
- Az alkalmazott bemutatási feltételek biztosításához megfelelő számú, képzett munkaerő biztosítása
- A Tájház Egyesület, a Kerecsen Hagyományőrző és Kulturális Egyesület és más civil szervezetek bevonása

Marketing és tájékoztatási tevékenység fejlesztése:

- Az önkormányzati honlaprészen az új kínálati elem érzékletes bemutatása
- Önálló Facebook oldal létrehozása, folyamatos frissítése, az aktuális programokról híradás interakciószámok növelése, kedvelői csoport kialakítása, folyamatos bővítése
- A környék turisztikai kínálatához, látogatóösztönző programokhoz való kapcsolódás, kapcsolattartás a környék Tourinform irodáival, TDM szervezeteivel, oktatási intézményeivel és turisztikai klasztereivel
- Kapcsolódás a Tájházak Szövetsége programjaihoz, az országos összefogáson alapuló múzeumi programokhoz
- A Tájház profiljához illő ismeretterjesztő kiadványok, ajándéktárgyak terjesztése, árusítása

3. 1. 4. További, az élményút komfortzónáját erősítő fejlesztési lehetőségek

Parkerdei infrastruktúra, tanösvény fejlesztése:

Helyszíneket tekintve itt elsősorban a Borostyán tó, a Borosán völgy, a Csáfordai kút, illetve a sportpálya alatti parkerdő, mint az élményút útvonala által érintett területek értendők.

A fejlesztés szempontrendszer:

- környezetbarát alapelvek érvényesítése
- a hely szellemének, alapvonzerejének megőrzése
- a helyben fellelhető értékek szemléletes bemutatására való törekvés
- a megközelítés, az ott tartózkodás infrastruktúrájának tájba illősége, helyi sajátosságokhoz igazítása
- látogatóirányítási szempontok figyelembevétele
- a megközelítést segítő, a tervezett élményút szimbolikájával ellátott egységes jelzésrendszer végig vitele

- a környezetkímélő túrák során alkalmazható hulladék kezelés módozataira való figyelemfelhívás

A Csáfordi kútnál:

A természetes vizek, az ivóvízbázisok megóvását fókuszba helyező tábla, hozzá kapcsolódó interaktív játékos elem kiépítése, a pihenőhely bővítése, komfortzónájának javítása.

A Borosán völgyben:

A szakrális Szent-kút és Kálvária megérdemelne egy, a zarándoklatokkal, a helyszín történetével kapcsolatos tájékoztató tábla kihelyezését. A tájba érzékkel illesztve egy-egy nem megszo- kott sémájú, a hely szelleméhez illő pihenő rész kialakítása is indokolt. A gyermek élményúthoz kapcsolódóan ezen túl még elsősorban a természeti élmény megtapasztalására helyezhető a hangsúly a gyermekek és családok számára kialakított erdei pihenőhely fejlesztéssel kombi- nálva. Pl: egyedi, a lokális adottságokhoz kialakított kényelmi, de egyben megfigyelésre is al- kalmat adó zónák, eszközök kialakítása különböző térszinteken: talajszint, cserjeszint, lombko- rona szint. Hangtölcsér, madárbarát megfigyelő torony.

A Parkerdőnél:

Megközelítési lehetőségek felújítása, biztonságossá tétele, a parkerdő centrális helyszínének közösségi tartózkodásra való alkalmassá tétele, az egyes funkciók egyértelműen kijelölt telepí- tésével.

A Borostyán tó:

Mind a négy helyszín alkalmi programhelyszínként, illetve kihelyezett garantált programok helyszínékként is számba vehető. Például egyedi attrakciót jelenthet a Szentkút érintésével meg- tartott éjszakai túra szervezése is.

A tó és közvetlen környezetének gyermek, - és családi élmény centrikus fejlesztése.

Benne:

- A tó Ny-i erdős részén tanösvény kialakítása pihenő, - és interaktív informá- ciós pontokkal. 7 állomás, 7 tematika:
  1. állomás: Mihez kezdünk a természetben? (Hasznos tudnivalók a természet felfedezéséhez)
  2. állomás: Minden mindennel összefügg – a tó ökológiája
  3. állomás: Kik élnek itt? A halakról
  4. állomás: „Ugrál mint a (béka)”... avagy a kételtűek nyomában
  5. állomás: Madarak a vizek mentén
  6. állomás: Szitakötők, tegzesek, tiszavirágok
  7. állomás: Horgász a pácban

Leskunyhó létesítése, megfigyelési szempontok, jellemző megfigyelhető fajok képével, leírá- sával.

- A tó K-i felén a strandrésznél családi sportvetélkedésekre kialakított egyszerű- sített „exatlon” pálya létesítése
- Ügyességi családi sportpálya létesítése (8-10 ügyességi feladat játékleírással és kellékek biztosításával.
- Interaktív egyedi játszótér kialakítása

A strandon animátorral alkalmazható kitelepülésre létrehozott „hordozható játszóház” létrehozása, benne óriás családi társasjáték, kézműves lehetőségek.

3. 1. 5. A Lövők nyomdokán – történelmi séta, családi és gyermekélményút fejlesztése kapcsán tervbe vett lépések

1. Egységes turisztikai tábla és információs rendszer kialakítása
2. Látogatóirányítási rendszer kidolgozása, bevezetése: vezetőfüzet, idegenvezetés az egyes helyszíneken (pl. múzeum, tájház), többnyelvű applikációs rendszer, felfedezőjáték családoknak, gyermekcsoportoknak
3. Modulrendszerű, az egyes célcsoportok igényeit, részánt idejét, terhelhetőségét figyelembe vevő programkínálat kidolgozása és bevezetése,
4. A tágabb környezet rendezvénystruktúrájához illeszkedő települési arculatot, értékeket közvetítő, turizmus számára is vonzó rendezvények kifejlesztése
5. Involvációs és képzési modell kidolgozása, továbbképzések
6. Az élményút marketingaktivitásainak térségi kínálatba ágyazása, kapcsolat térségi Tourinform irodákkal, egyedi élményt kínáló médiaaktivitások rendszerének kidolgozása, fenntartása, települési branding kialakítása.

3. 2. Bakancsban és két keréken – aktívan a zöldben és szakrális ösvényeken

3. 2. 1. Bakancsban és két keréken

Célja: Aktív kikapcsolódás feltételeinek megteremtése erdőn, mezőn. Zalalövő tágabb környezetének természeti és kulturális értékeinek felkeresése. Élménydús feltöltődés biztosítása hamisítatlan vidéki környezetben.

Jellege: Az egyes célcsoportok igényének megfelelő terhelési szintű gyalogos és kerékpáros körtúrák.

Célcsoport: Aktív időtöltést preferáló fiatalok, diákcsoportok, családok, kalandkereső attitűddel bíró baráti társaságok.

Vonzerők: A komplex, aktív kikapcsolódásra ösztönző kínálat vonzerői, illetve turisztikai attrakciói útvonalankénti bontásban kerülnek felsorolásra.

Gyalogtúrák:

1. *Séta a Borostyán tó körül*

- Táv: 3,5 km jellege: körtúra, általános kondícióval teljesíthető
- Útvonal: A Borostyán tó déli részétől indulva, nyugatról kelet felé kerülve körséta.
- Látnivalók, élménykörnyezet: A tó és környezetének élővilága, kedvező ingerklíma, pihenőhelyek, strand.

2. *Tavak útja: túra a Borostyán tótól a Vadása tóig.*

- Táv: 17 km jellege: körtúra, általános kondícióval teljesíthető
- Útvonal: Borostyán tó – Szőce Lápok Háza – a sárga jelzést követve Vadása tó – Hegyhátszentjakab – onnan a piros jelet követve vissza a Borostyán tóhoz.
- Látnivalók, élménykörnyezet: A Borostyán tó és a Vadása tó kedvező ingerklímája, élővilága, a Szőcei Tőzegmohás láprét egyedi flórája, faunája kiemelten a kereklevélű harmatfű jelenléte, a lápréten lévő tanösvény, illetve a Lápok Háza bemutatóhely

3. *Zalai tájakon: körtúra a kihívás szerelmeseinek.*

- Útvonal: Zalalövő – Pörgölin - Nagyfermekág-Nagyhegy – Gizellamajor – Kerek domb – Kecse part – Cigány hegy – Salomvár – Keménfa – Zalalövő
- Táv: 35 km jellege: körtúra, jobb kondícióval teljesíthető
- Látnivalók, élménykörnyezet: klasszikus zömében erdei körséta az erdő csendjével, erdei élőhelyek: fenyő elegyes lomberdő sajátosságai, flórája, faunája

4. *Szent Márton nyomában: Zalalövő – Pacsahegy – Felsőcsöde – Csöde (Szent Márton templom helye) – Felsőjánosfa – Borostyán tó – Zalalövő központ*

- Táv: 20 km jellege: körtúra, általános kondícióval teljesíthető
- Látnivalók, élménykörnyezet: szőlőhegyi környezet, az egykori Szent Márton templom emlékhelyének atmoszférája, A Borostyán tó és környezetének természeti értékei, ingerklímája, strandja

Kerékpártúrák:

1. Kalandozások az Őrségi Nemzeti Parkban

- Útvonal: Zalalövő- Felsőjánosfa-Pankasz –Nagyrákos - Őriszentpéter – Ispánk – Viszák – Őrimagyarósd – Szőce – Vadása-tó – Hegyhátszentjakab – Felsőjánosfa – Zalalövő
- Táv: 51 km jellege: körtúra, átlagos kondícióval teljesíthető
- Látnivalók: Tájház, Salla múzeum és Romkert Zalalövőn, Szoknyás harangláb Pankaszon, Völgyhíd és tájház Nagyrákoson, Szent Péter templom, a csörgőalma gyümölcsöskert és az Őrségi Nemzeti Park látogatóközpontja Őriszentpéteren, Tündérkert Viszákon, Földvár Őrimagyarósdon, Vadása-tó, Lápok háza és a tőzegmohás láprét Szőcén, Zalalövőn visszafelé a Borostyán tó.
- A túra útvonala A Zalalövő – Pankasz és a Hegyhátszentjakab – Zalalövő szakaszok kivételével az Őrség 4. kerékpárút részeként ki van táblázva.

2. Tavak útja

- Útvonal: Zalalövő – Pankasz – Kistrákos – Ispánk – Ivánc – Felsőmarác – Himfai tó – Halogy – Daraboshegy – Vadása tó – Hegyhátszentjakab – Felsőjánosfa – Borostyán tó – Zalalövő
- Táv: 53 km jellege: körtúra, jobb kondícióval teljesíthető
- Látnivalók: Pankaszon a harangláb, illetve az érintett tavakat övező természeti értékek, illetve az ott kínált kikapcsolódási lehetőségek.

3. Zala és Vas határán

- Útvonal: Zalalövő – Zalacséb – Zalaszentgyörgy – Velence – Zalaháshágy – Szőce – Felső-sötétmajor – Zalalövő
- Táv: 36 km jellege: körtúra, általános kondícióval teljesíthető
- Látnivalók: Zalaszentgyörgyi középkori templom, Zalaszentgyörgyi tó, Szőcén a Lápok Háza és a tőzegmohás láprét.

4. Kerkán innen, Szalán túl

- Útvonal: Zalalövő – Csöde – Kerkafalva – Szatta – Nagyrákos – Pankasz – Felsőjánosfa – Zalalövő
- Táv: 36 km, jellege: körtúra, általános kondícióval teljesíthető
- Látnivalók: Csödén az egykori Szent Márton templom maradványai, Szattán az öreg hársfa, Nagyrákoson a Tájház és egykori kovácműhely, Pankaszon a harangláb, Zalalövő határában a Borostyán tó, Zalalövőn a Tájház, illetve a Salla múzeum és romkert.
- Alternatív leágazás: Pankasztól a kistrákos – Viszák – Őrimagyarósd – Hegyhátszentjakab – Felsőjánosfa – Zalalövő kiegészítéssel (plusz 12 km)

Lehetőség: A zalalövői élmények átélése a település tágabb, természeti és kulturális kínálatának megismerése által válhat teljessé. A megismerést kidolgozott gyalogos és kerékpáros, különböző leterhelést jelentő útvonaltervek, megfelelő interpretáció segítheti. A szakszerű bemutatás, az útvonalterv által garantált élményszerűség és biztonság igazi segítséget jelenthet a környék felfedezését Zalalövőről tervezők számára. Egy átjárható, élményígéretű kínálat megfo-

galmazása a potenciális célcsoportok képviselőit is a településre csábíthatja. Zalalövő a környező desztinációk metszéspontjában ideális kiindulást, illetve kapcsolódási pontot is jelenthet. A kínálat megfogalmazásával felkerülhet a potenciális turisztikai kiindulópontok térképére.

Állapot: A településről kiinduló kidolgozott gyalogos és kerékpáros túraútvonalak régóta akkumuláló hiátust pótolnak. Zalalövő eddig nem volt benne a gyalog-, és kerékpáros túrák kiindulási pontjaként a köztudatban. A szomszédos őrési desztináció jóval előbb él ezzel a lehetőséggel. Az egyes túrák útvonalai különböző terhelhetőségi szintre vannak beállítva, jellemzően minimum fél napos kikapcsolódást garantálva. A gyalogos túraajánlatok megfogalmazásánál szempont volt a jelzett túrautak megléte is. Teljes körűségre e téren sem lehetett törekedni, ezért a javaslatok közt szerepel többek között a Borostyán tavat Szőcével összekötő új jelzett út kialakítása is. Mind a kerékpáros, mint a gyalogos túrák a vezetés különböző formáit (személyes idegenvezetés, applikációs rendszerek igénybevétele) igénylik.

Bemutatói rendszerek technikai, módszertani fejlesztése:

- 20-25fő kiszolgálását lehetővé tévő, az igények differenciálódásával bővítendő kerékpárpark létrehozása (trekking, mountainbike)
- Kerékpárszerviz létrehozása, üzemeltetése
- letölthető ajánlott, vezetett útvonalra vonatkozó többnyelvű mobil applikációk létrehozása
- Kiindulási infrastruktúra kijelölése
- Kerékbarát elvek tudatosítása

Szolgáltatásfejlesztés:

- Túravezető igénybevételi lehetőségének megteremtése (gyalogos és kerékpáros)
- Letölthető, túrákon való információszerzést segítő applikációk, nyomtatott alapú térképek rendelkezésre állása
- Kerékpár, - és túraeszköz kölcsönző létrehozása a kiindulási ponton
- Kerékbarát szolgáltatások megjelenése a településen
- Infrastrukturális fogadási feltételek megújítása a kiindulási, érkezési helyszínen (kerékpártárolók, parkoló, vizesblokkok) és a település üzemeltetésében lévő bemutatóhelyeken, pihenőhelyeken

Programfejlesztés:

- Garantált vezetett gyalogos és kerékpáros túra programok fenntartása
- A nagyrendezvények kísérőrendezvényeként szervezett túrák
- A kínált programokra előre bejelentkezett túracsoportok vezetése
- Hétvégi túrázást népszerűsítő családi programok szervezése

Interpretáció:

- Személyes túravezetés a kijelölt útvonalakon
- Többnyelvű, vizuális, auditív megismerésre alapozott audio guide rendszer igénybevételi lehetősége

Turisztikai tájékoztató és irányító rendszer fejlesztés:

- A túrák kiindulási pontjának, megközelítési lehetőségeinek egyértelműsítése irányítótáblákon, prospektusokon

- A túrákat tartalmazó, többnyelvű mobil applikációs rendszer kidolgozása, bevezetése

A turizmus káros hatásait megelőző, mérséklő infrastruktúra biztosítása:

- A kiindulási helyszínen szelektív gyűjtők jelenléte
- A természetbarát közlekedési módok népszerűsítése
- A „Ne dobd el, ne szedd le” elv népszerűsítése a túrákon
- Ösztönző programok, akcióprogramok szervezése gyalogosan és kerékpáron

Humán erőforrás fejlesztés

- Túravezető képzés
- Képzés a szelíd turizmusra való átállás jegyében a turizmusszektor helyi szereplőinek
- Az alkalmazott bemutatási feltételek biztosításához megfelelő számú, képzett munkaerő biztosítása

Marketing és tájékoztatási tevékenység fejlesztése

- Túrabarát város képének kialakítása, ennek egybecsengő, de helyszínenként eltérő ötletességgel megvalósuló szimbolikáinak kialakítása
- Gyalogos és kerékpáros lehetőségeket bemutató, letölthető honlaprész és facebook aktivitás létrehozása
- A standard, bejáratott kerékpáros és gyalogos túraútvonalak egységes kivitelű kitéblázása, megfelelő illeszkedéssel a környék hasonló kitéblázásaihoz

A következőkben az aktív, megismerésre alapozott időtöltés lehetséges alternatíváit egy, Zalalövő történelméhez, a Szent Mártoni örökséghez illő koncepcióval gyarapítjuk.

3. 2. 2. Szakrális ösvényeken

Zalalövő történelmi múltjával, az ókortól napjainkig több szállal kötődik a szakrális értékekhez. Az egykori római kori Borostyánkő út útvonala több utazónak, zarándoknak kínált haladási útvonalat évszázadokon át. Az egykori Salla nyomdokain, ma a Salla múzeumhoz tartozó romkertben fellelhető útszakasz maradványa éppúgy kapcsot jelent, mint a ma zarándoklatait meghatározó, újjászülető Szent Márton út jelenléte. A már 124-ben Hadrianus Császártól városi rangot kapott település – az egykori Municipium Aelium Salla – közlekedési csomópont szerepéből adódóan az egykori Borostyánkő út pihenőpontját jelentette. Tán Márton is ezen az úton haladt a IV. században Pannónia Superiorból Róma felé. Az ókori savariában született, később Tours püspökévé választott Mártont, az életét övező csodák övezte tisztelet alapján Szentté avatták. A róla elnevezett zarándokút, a Szent Márton gyalogos túraútvonal egyik állomása Zalalövő.

Célja: Markánsabbá tenni a Szent Mártoni Örökség kapcsolódási pontjait. A települést a Szent Márton zarándokút meghatározó állomáshelyévé tenni. A településre látogatókban tudatosítani a környékbeli Szent Márton helyek létét, megteremteni zalalövői kiindulással látogatásuk feltételeit.

Jellege: Zarándoklat, a Szent Márton út szakrális, kulturális értékeinek megismerése

Célcsoport: Zarándokok, szakrális, kulturális értékek iránt nyitott egyéni és csoportos vendégek

Vonzerők: Zalalövő és környékének Szent Márton útba eső szakrális, kulturális értékei

Lehetőség: A zarándokturizmusra és az értékkereső attitűddel megáldott családokra, egyházi szervezetekre építve elérni Zalalövő szerepének felértékelődését a Szent Márton út állomáshelyeinek sorában. Egy olyan biztos pont létrehozása a zarándokúton ahová jó megérkezni, ahol a felfedező kedvűeket tartalmazó, szakrális, kulturális értékeket preferáló programok várják.

Állapot: Zalalövő a szakrális emlékek és a szakrális élmény megélésének tekintetében jó adottságokkal rendelkezik. A község múltja, az áthaladó Szent Márton út jelenvalósága, a környéken lévő Szent Márton tiszteletére egykoron felszentelt templomok, a község templomai (Szent László, Szent Anna, Mindenszentek), a zarándokház, az elmélyülésre alkalmas nem messzi Szent-kút mind egyértelműsítik a szakralitásban rejlő lehetőségek jelenvalóságát. Ugyanakkor jelentős számú zarándok érkezéséről, vagy Zalalövőről kiinduló, a környék Szent Márton út menti szakrális-kulturális értékeinek megtekintését preferáló turista érkezéséről nincs tudomásunk.

Bemutatói rendszerek technikai, módszertani fejlesztése:

- A zarándokház belső részének és külső környezetének Szent Mártoni életút bemutatására kihegyezett érzékletes bemutatása
- A Szent Márton zarándokút Zalalövő környéki főbb állomásaihoz szervezett bemutatató séták szervezése, illetve erre épülő többnyelvű mobil applikációs rendszer kidolgozása, bevezetése

Szolgáltatásfejlesztés:

- Túravezető igénybevételi lehetőségének megteremtése a zarándokút útvonalán
- Letölthető, a zarándoklaton, illetve a szakrális túrákon való információszerezést segítő applikációk, nyomtatott alapú térképek rendelkezésre állása
- A helyi egyházközséggel való szorosabb együttműködés alapján a liturgiákra való eljutás segítése információáramlással
- Szakrális családi, közösségi programok kialakítása, gyalogos értékkereső túrákkal való összekapcsolása

Programfejlesztés:

- Garantált értékörző túraprogramok kialakítása a Szent Márton úton
- A nagyrendezvények kísérőrendezvényeként szervezett szakralitást, kulturális élményt zászlóra tűzött alternatív családi, közösségi programlehetőségek kialakítása
- A kínált programokra előre bejelentkezett túracsoportok vezetése

Interpretáció:

- Személyes túravezetés a kijánlott útvonalakon
- Többnyelvű, vizuális, auditív megismerésre alapozott audio guide rendszer igénybevételi lehetősége

Turisztikai tájékoztató és irányító rendszer fejlesztés:

- A túrák kiindulási pontjának, megközelítési lehetőségeinek egyértelműsítése irányítótáblákon, prospektusokon
- A szakrális, kulturális indíttatású, többnyelvű mobil applikációs rendszer kidolgozása, bevezetése

A turizmus káros hatásait megelőző, mérséklő infrastruktúra biztosítása:

- A kiindulási helyszínen szelektív gyűjtők jelenléte
- A természetbarát közlekedési módok népszerűsítése
- A zarándokházban és Szentkúton a „teremtésvédelem” szempontrendszerét közvetítő üzenetek esztétikus megjelenítése
- A „Ne dobd el, ne szedd le” elv népszerűsítése a túrákon

Humán erőforrás fejlesztés

- Speciális szakrális, egyházi és kulturális értékek alapbázisán szerveződő képzés végig vitele
- Élő kapcsolat kialakítása a helyi egyházközség és az idegenforgalom helyi szereplői között
- Az alkalmazott bemutatási feltételek biztosításához megfelelő számú, képzett munkaerő biztosítása

Marketing és tájékoztatási tevékenység fejlesztése

- A Szent Márton út, a Szent Mártoni örökség üzenetét közvetítő markáns városprofil kialakítása az áthaladó zarándokút mentén, kiemelten Szentkúton, a Szent László templom és a Zarándokház környezetében.
- A Szent Mártoni örökséget visszatükröző promóciós és ajándéktárgyak tervezése, legyártatása, árusítási lehetőségének megteremtése
- Facebook és instagram fejlesztés

A Szent Márton út Zalalövőhöz közel, zalalövői kiindulással gyalogosan bejárható szakaszai:

Ajánlott a sárga jelzésű gyalogtúra útvonalon haladni. Illetve Zalalövő és Felsőcsöde között a Dél-dunántúli kéken.

a) Dél–Délnyugati irányban: Zalalövő – Pacsa-hegy (2.5 km) – Felső-Csöde (6 km) – Szatta (13 km)

- Ezen az útvonalon szálláshelyek: Zalalövőn, Csödén, Szattán
- Látnivalók: az egykori Szent Márton templom és kolostor helye Csöde határában
- Távolabbi, ebben az irányban a zarándokúton lévő nagyobb attrakciók: magyarföldi fa-templom és harangláb, Szomoróczi Szent-Vid erődtemplom romjai.
- Szlovén területen: Domonkosfa és Mártonhely középkori templomai.

b) Kelet–Északkeleti irányban: Zalalövő – Zalaháshágy (9 km) – Velence (12 km) – Pusztacsatár (14 km) – Vaspör (17 km) – Nádasd (25 km)

- Ezen az útvonalon szálláshelyek: Zalalövő, Velence, Nádasd
- Látnivalók: Nádasd, Rotunda

Távolabbi, ebben az irányban a zarándokúton lévő nagyobb attrakciók: Batthiány örökség és kastély Körmenen, Harasztifalu helytörténeti gyűjteménye, Ják középkori temploma, Szombathely, Szent Márton templom, Szent Márton Látogatóközpont, Szent Erzsébet (Ferences) templom, Szent Quirinus emlékhely.

A rekreációt és az egészségmegőrzést zászlajára tűző koncepció helyszínválasztását tekintve elsősorban a turisztikailag legnépszerűbb helyszínt a Borostyán tavat és környékét, ezen kívül a településrészekhez köthető parkerdei, szőlőhegyi zóna bejáratott, vagy még kevésbé bevezetett elemeit célozza meg.

3. 3. 1. A Borostyán tó fogadási feltételeinek javítása

Célja: Zalalövön, illetve vonzáskörzetében lévő külterületi részeken rekreációt, illetve egészségmegőrzést szolgáló infrastruktúra és programkínálat megteremtése. Az egészségmegőrzést, rekreációt kedvelő közönség Zalalövőre ebbéli igényeinek kielégítése kapcsán potenciális célpontként gondoljon.

Jellege: A szabadban eltöltött aktív és passzív kikapcsolódás egyensúlya. Önmegvalósítás természetes környezetben.

Célcsoport: Családok, diákcsoportok, baráti társaságok, aktív egészségmegőrzés iránt nyitott egyéni látogatók, horgászturizmus szerelmesei

Vonzóerők: Vizi élmény, megfelelő ingerklíma, jó levegő, erdei hangulat, szabadtéri aktív és passzív kikapcsolódási lehetőségek

Lehetőség: A Szala-mentén, szép természeti környezetben fekvő Zalalövő természetközelségét egyértelműen a Borostyán tó jeleníti meg a legmarkánsabban a kiemelt települési attrakciók tárházából. Az előrelépést a következők jelenthetnék:

- A tó és környezete fogadási feltételeinek javítása,
- A célcsoport-szegmentált kínálati struktúra kialakítása,
- A rekreációs és aktív turisztikai igények némileg elkülönülő, de mégis átjárható lehetőségeinek a kiépítése
- A vidéki környezet adta viszonyok rekreáció, egészségmegőrzés szolgálatába állítása
- A pihenés és az aktív vízparti, természeti élmények egymásmellettségének, harmonikus összhangjának megteremtése, turisztikai kínálatba rendezése

Állapot:

Zalalövő parkerdei övezete ideális, a turizmus vérkeringésébe vonható helyszíneket kínál. Ezek tudatos fejlesztése a helyi lakosság szabadidő eltöltési szokásaira is pezsdítőleg hathat. A helyi egyesületek léte jó alapot jelenthet a fejlesztések végig viteléhez, a működési feltételek megteremtéséhez. A megközelítést jelentő gyalogos, kerékpáros, gépjárműves lehetőségek erős javításra szorulnak. A tóparti kiszolgáló infrastruktúra (parkolás, játszótér, sportpálya, a víz megközelítési lehetőségei) szintén átgondolt korszerűsítést igényel. A tóparti sétány, a horgászhegyek felújításra szorulnak. Az ifjúsági tábor egy átgondolt koncepció alapján átalakítandó, korszerűsítendő. A gasztronómiai kínálat a nem helyi termék alapú, az látogatók igényeit csak részben elégíti ki.

A Borostyán tó déli, dél keleti kevésbé árnyalt része a tóhoz érkező forgalom megállításának, parkoló övezet létrehozásának ideális helyszíne lehetne. Innen való szelíd megközelítési módok

a természet-közeli kikapcsolódást, a tó jellegéből adódó feltöltődési lehetőséget jobban biztosítanak. A keleti rész alsó, déli felén kialakított strandszakasz a gyermekes családok, a klasszikus, vidám aktivitás híveikhez illő szolgáltatási struktúrának kínál ideális helyszínt. Camping közvetlen vízparti jellege ideális pihenési feltételeket kínál, az ifjúsági tábor fejlesztésre szoruló infrastruktúrája a helyben kialakítandó szolgáltatások kiszolgálóegységeinek is helyet adhatna. Párhuzamosan egy felújított nagyobb komfortigényű bakancsos, illetve kerékpáros turisták fogadására alkalmas szállás kialakításával. A tó nyugati és északi fele a lelassulás híveinek biztosíthat ideális helyszínt. A tavat kerülő ösvény körbe érésének biztosításával a kocogás és a nordic walking, illetve a természetben való önfeledt séták híveit lehetne ide csábítani.

Bemutatói rendszerek technikai, módszertani fejlesztése:

- Célszerű a Borostyán tó környékét az egyes attrakciófejlesztési céloknak megfelelően zónákra osztani. Majd az egyes zónák megcélzott élményígéretének megfelelő fejlesztéseket megvalósítani.
- A fejlesztéseknél törekedni kell a hely szelleméhez illő megoldásokra, a tájba illőség szempontjainak érvényesítésére
- A fejlesztéseknél figyelembe kell venni az élményígéret fenntarthatóságát, az aktuális divat helyett az értékállóság alapelvét
- Korszerű stégek, napozók, kényelmi zónák kiépítése
- Homokos sportpályák létrehozása, felújítása
- Játszóter korszzerűsítése
- Part menti sétány újragondolása, fejlesztése, csatlakozó túra utak, pihenőhelyek kialakítása
- Horgászélmény kialakítását segítő infrastruktúra kidolgozása, megvalósítása
- Aktív testedzést lehetővé tévő eszközök telepítése
- Rekreációs pihenőpontok kialakítása
- Nem kell sok helyszínt modul helyszínt kialakítani, inkább törekedni kell az egyes helyszínek variálhatóságára (Pl: strandröplabda/foci pálya, különböző programok egy jól kialakított helyszínen, de eltérő időpontban való megtartása (Pl: tornák)
- Rendezvényter kialakítása, fedett tájba illő a tóparti rendezvények központi helyét jelentő színpad elhelyezése, mely a garantált programok ideális kiinduló , - illetve megvalósítási helyszínét is jelentheti a napi gyakorlatban

Szolgáltatásfejlesztés: Ár-érték arányos fejlesztések a minőség jegyében.

- a) Családi rendezvényhelyszín és élménypark
- A Borostyán tó keleti felén a strand szakasz korszerűsítése, tájba illő napozók, stégek, bejárók tervezése, kiépítése
  - Ügyességi, családi vetélkedők megtartására alkalmas ügyességi versenypályák kialakítása
  - Az Ifjúsági tábor helyszín felújítása, az épületek komplex szolgáltatásprogramba illesztése
  - Tájba illő gazdag élményt ígérő egyedi gyermekjátszóter kialakítása
  - Infrastrukturális fogadási feltételek megújítása (parkoló, vizesblokkok)
  - Ifjúsági tábor új funkció együttesbe helyezése
  - A létrehozandó tematikus élményút fontos programhelyzínékként tóparti kikapcsolódást szolgáló rendezvényhelyszín kialakítása

- b) A mozgás öröme a természetben
- Egyedi variabilis homokos sport és ügyességi pályák kialakítása (strandröplabda, strandfoci, petanque)
  - „Street workout” saját testsúlyos tornapálya kialakítása,
  - Különböző aktív mozgásformák, alakformáló tornák számára kialakított rész
  - Aktív baráti társaságok, diákcsoporthoz számára kialakított edző és versenypálya
  - A tó megkerülését lehetővé tevő megerősített sétaút kialakítása, garantált vezetett túrák rendszeresítése.
  - Nordic walking felszerelések és sportfelszereléseket kölcsönző üzlet telepítése
- c) Rekreáció, lelassulás
- A tó nyugati felén lévő horgász helyek felújítása, a horgászturizmus mai igényeihez való igazodás, a horgász komfortzóna minőségi kialakítása
  - Ellazulásra alkalmas pihenőhelyek kialakítása, a tóparti élmény teljessé tétele a Nyugati partszakaszon is.
- d) Gasztronómia
- Az aktív, sportos kikapcsolódáshoz illő, minőségi gasztronómiai kínálat kialakítása
  - Helyi termék alapú élelmiszerek preferálása
  - A horgászturizmus és a gasztronómia közti kapcsolódási pontok megtalálása (látvány, bemutató főzés),
  - A gasztronómiai kínálat korszerűsítése, fogyasztói igényekhez való közelebb vitele.

Programfejlesztés:

- A tóparti helyszínek eddig bejáratott városi programokba illesztése
- Új, a turistaigények kielégítését célzó, de a helyiek aktivitására, részvételére is építő-egyedi attrakcióteremtést is egyben jelentő programok elindítása az egészséges aktív kikapcsolódásra, a rekreációra, a horgászatra, a hagyományokra, a jeles ünnepekre alapozva
- Kapcsolódás helyszín biztosításával más szervezetek által szervezett országos, határon átnyúló programokhoz
- Garantált programok kialakítása célcsoportonként
- Szezonális napi strandprogramok kialakítása, animációs lehetőségek biztosítása
- Ügyességi játékok, vízi, és száraz alakformáló tornák, fitness edzések biztosítása
- Vízparti masszázis szolgáltatás bevezetése
- Vízi és vízparti élményprogramok gyerekeknek (csoportos játékok, kézműves foglalkozások)
- Vezetett túra a tó körül
- Vezetett túrák a tótól indulva
- Esti, a természet megfigyelését célzó programok
- A természetben végzett testgyakorlások népszerűsítésére alkalmas rendezvény kifejlesztése
- Családdal az egészségért program kialakítása, bevezetése

Interpretáció:

- Személyes túravezetés a témaúthoz kapcsolódóan
- Rendhagyó órák tematikus kidolgozása és alkalmazása (a tópart élővilága)
- Kiképzett animátorok, foglalkozásvezetők, túravezetők személyes közreműködése

- Mobil alkalmazások lehetősége több nyelven a szolgáltatásokról, a tó és környéke értékeiről látnivalóiról
- Többnyelvű, vizuális, auditív megismerésre alapozott audio guide rendszer igénybevétele
- A tó körüli pihenőpontjain interaktív szemléletformáló játékok kihelyezése

Turisztikai tájékoztató és irányító rendszer fejlesztés:

- A környéki turistautakról való leágazási rendszerek kidolgozása, térképekre való felvezetése, a tóhoz vezető szakaszok felfestése
- A gyalog, a kerékpáron és a gépjárművel történő megközelítést szolgáló egységes turisztikai táblarendszer alkalmazása (térképes és irányító táblák kihelyezése Zalalövő központtól a tóig, illetve a tó körül).
- A tó természeti értékeiről, a tavat kerülő sétaút szolgáltatásairól, attrakcióiról többnyelvű mobil applikációs rendszer kidolgozása
- Nyomtatott és digitális térképeken való megjelenítés

A turizmus káros hatásait megelőző, mérséklő infrastruktúra biztosítása:

- A helyszínen szelektív gyűjtők jelenléte
- A természetbarát közlekedési módok népszerűsítése
- A tó bejárati szakaszánál parkoló kiépítése, onnan az ökomobilitás alapelveinek érvényesítése

Humán erőforrás fejlesztés

- A bemutatandó értékek sokrétű interpretációjára való alkalmassá tétel, a tóparti szolgáltatások biztosítására alkalmas személyzet kiképzése, felkészítése
- Az alkalmazott bemutatási feltételek biztosításához megfelelő számú, képzett munkatárs biztosítása

Marketing és tájékoztatási tevékenység fejlesztése

- A Borostyán tó kínálatának komplex megjelenítése a település honlapján, egy átjárható kínálat részeként
- Borostyán Facebook oldal létrehozása aktuális hírek, kínálatok megosztása
- Turisztikai mobilapplikációs rendszerekre való felkerülés elérése
- Helyi irányító és információs rendszer kiépítése

3. 3. 2. Parkerdei zóna, szőlőhegyek

Célja: Zalalövön, illetve vonzaskörzetében lévő feltöltődésre, rekreációra alkalmas, zöld külterületi részek bevonása a turizmus vérkeringésébe. Az itt lévő fogadási feltételek javítása, vonzó, élmény-teli kikapcsolódást lehetővé helyszínek kialakítása.

Jellege: A szabadban eltöltött aktív és passzív kikapcsolódás egyensúlya. Önmegvalósítás természetes környezetben. Csoportos élmények az értékalapú megismerés jegyében.

Célcsoport: Családok, diákcsoportok, baráti társaságok, aktív egészségmegőrzés iránt nyitott egyéni látogatók, egyesületek.

Vonzások: Vizi élmény, megfelelő ingerklíma, jó levegő, erdei hangulat, szabadtéri aktív és passzív kikapcsolódási lehetőségek.

Helyszínek: Borosán völgy, Parkerdő, Ifjúsági és Szabadidő Park, Csáfordai kút, Pacsa-hegy, Pataka-hegy.

Lehetőség:

- Az egyes parkerdei részek átgondolt fejlesztésével, a település természeti, kulturális értékeinek szemléletesen bemutatási helyszíneit lehetne méltó helyzetbe hozni.
- A szőlőhegyi részek turizmus vérkeringésébe való vonása valószínűsíthetően csak egy többlépcsős folyamat eredménye lehet. Első szakaszban a települést bemutató témaút egy-egy pihenőhelyét lehetne kialakítani mindkét helyszínen. Természetesen középtávon már a szőlőhegyi kultúra bemutatására, a helyi ízek megismertetésére is nagyobb hangsúly kerülhet.
- Az így felújított, esetenként kibővített funkcióval bíró helyszínek, a helyi közösségek kikapcsolódási igényei mellett a városba érkező turisták élményalapú kikapcsolódását is szolgálhatnák.
- Az egyes helyszínek a település értékeit bemutató élményút integráns részeiként is felhasználhatók.
- Az egyes helyszínek közt átjárható tematikai és útvonalbeli kapcsolat alakítható ki.

Állapot:

A Parkerdő és a Csáfordai kút közvetlen környezete, megközelítési lehetőségei jelentős beavatkozást igényelnek. Az Ifjúsági és szabadidőpark és a Borosán völgyben lévő Szent-kút lényegesen rendezettebb képet mutat. Mindegyik helyszín alkalmas tematizált, a hely jellegzetességét megragadó, az ott lévő értékeket szemléletesen bemutató pihenőhelyek kialakítására. A Parkerdőnél a sportpálya eseményeihez köthető forgalom nyomai felvetik a szemét elhelyezési kultúrára való nagyobb odafigyelés szükségességét.

A szőlőhegyi helyszínek közül a Pacsa-hegy jelenleg is a Dél-dunántúli kék jelzés által érintett terület, így bemutatási, illetve programhelyszínként való bekapcsolása adekvát. A Pataki – hegy a település értékeit bemutatni hivatott élményút részeként, alkalmi rendezvények, bogyós gyümölcsből készült házi termékek helyszíneként is nevesíthető.

Bemutatási rendszerek technikai, módszertani fejlesztése:

- A Borosán völgyben a szakrális tértől kissé távolabb egy többfunkciójú fedett, csoportok fogadására is alkalmas pihenő kialakítása, illetve alatta a szakrális térhez igazodó, a helyszín történetét érzékletesen interaktív bemutatási egység létrehozása
- A Parkerdő megközelítési lehetőségeinek javítása mellett a parkerdei flóra és fauna gyermek centrikus bemutatását megcélzó interaktivitásra ösztönző természetismereti kuckó és pihenőhely létrehozása
- Szintén a Parkerdőnél a római emlékek felidézésének témavonalát követve érdekes lenne egy a halomsíros temetkezési kultúra érdekességeit feltáró bemutatási egység kialakítása
- Az Ifjúsági és Szabadidő Park fejlesztését a magyar lovas kultúra értékörző bemutatási rendszerének kiépítésével lehetne egyedülállóvá tenni, szép keretet biztosítva a lovas-sport események megrendezéséhez.

- A Csáfordai kútnál a helyszín megközelítési lehetőségeinek javítását, illetve helyben egy csoportfogadásra alkalmas kulturált, fedett pihenőhely létesítését lehetne megvalósítani
- Mindezek méltó kiegészítését az ivóvízbázisok védelmére orientáló interaktív bemutatói helyszín kialakítása tehetné teljesebbé.
- A Pacsa-hegy a Dél-dunántúli kék, és egyben az e nyomvonalon haladó Szent Márton út által érintett terület. A klasszikus szőlőhegyi kultúra alapsajátosságainak bemutatása izgalmas kiegészítést jelenthetné a környék turisztikai attrakcióinak. Egy fedett térben kiállított régi prés, a borkészítés folyamatának szemléletes, vizuális bemutatása egész biztosan megállásra készítené az arra járókat.
- A Pataka-hegy is természetes részét képezhetné az egykori gyümölcskultúra bemutatásának. Itt a közeli bogyós ültetvényéről híres gazda területén a gyümölcsfeldolgozás és az erre épülő egészséget szolgáló gasztrokultúra érdekes bemutatói helyszínének kialakítására nyílhatna lehetőség.

Szolgáltatásfejlesztés:

- Tájba illő, a hely szelleméhez illő pihenőhelyek kialakítása, illetve korszerűsítése a Borosán völgyben, a Csáfordai kútnál, a Parkerdőben, a Pacsa hegyen és a Pataikai hegyen.
- Tematizált bemutatói egységek létrehozása Borosán völgyben, a Parkerdőben, az Ifjúsági, - és szabadidő parkban, a Csáfordai kútnál, a Pacsa hegyen és a Pataikai hegyen.

Programfejlesztés:

- Az egyes helyszínek zsalalövői élményútba illesztése
- A fejlesztendő helyszínek helyi társadalom számára való rendelkezésre bocsátása iskolai, egyesületi, városrészi programok esetén
- A fejlesztendő parkerdei infrastruktúra egyes helyszíneire építő garantált programok kialakítása Pl: „A Szent kút csodája” történelmi kalandozások a Borosán völgyben; „Szőlőhegyek értékei” – életmód és gasztronómia kicsit másképp
- A Bakancsban és két keréken programok pihenő, - és bemutató helyszíneként való megjelenés

Interpretáció:

- Személyes túravezetés a témaúthoz kapcsolódóan
- Rendhagyó órák tematikus kidolgozása és alkalmazása a Borosán völgyben. A Szent kútnál elsősorban a Szent Mártoni örökség kapcsán, a Parkerdőben a római kori kultúra apropóján, míg az Ifjúsági, - és szabadidő parkban a lovas kultúrára alapozva. A Pacsa hegyen a szőlőkultúra, a Pataka hegyen a gyümölcskultúra jelenthet jó alapot a rendhagyó órák programhelyszíneként való felhasználásához. Természetesen mindegyik helyszín, illetve a ráépülő interpretációs lehetőségek kellő alapot szolgáltatathatnának egy erdei iskolai modulrendszer kialakításának is.
- Kiképzett animátorok, foglalkozásvezetők, túravezetők személyes közreműködése
- Mobil alkalmazások lehetősége több nyelven a fejlesztendő parkerdei, szőlőhegyi övezet értékeiről látnivalóiról
- Többnyelvű, vizuális, auditív megismerésre alapozott audio guide rendszer igénybevétele lehetősége a települést körbejáró élményút kapcsán
- Az egyes helyszínekre kihelyezendő interaktív szemléletformáló bemutatói egységek által

Turisztikai tájékoztató és irányító rendszer fejlesztés:

- A tervezett élményút útvonalába szervesen bekapcsolni a parkerdei, szőlőhegyi részeket, a teljes nyomvonal táblás és digitális, mobil applikációs irányítórendszerrel való ellátása
- Nyomtatott és digitális térképeken való megjelenítés

A turizmus káros hatásait megelőző, mérséklő infrastruktúra biztosítása:

- A kiindulási illetve fogadó helyszínen szelektív gyűjtők biztosítása, de táblákon és a vezetett túrákon, rendezvényeken, garantált programokon, rendhagyó órákon egyaránt tudatosítani a „ne dobd el, vidd haza” elvet
- A természetbarát közlekedési módok népszerűsítése,
- Kulturált, a helyszín megközelítési kezdőpontjánál lévő parkolási lehetőség kiépítése

Humán erőforrás fejlesztés

- A bemutatandó értékek sokrétű interpretációjára való alkalmassá tétel, túravezető és animátor képzés
- Az alkalmazott bemutatási feltételek biztosításához megfelelő számú, képzett munkaerő biztosítása

Marketing és tájékoztatási tevékenység fejlesztése

- Az egyes parkerdei és szőlőhegyi programok modulrendszerű kínálati csomagba rendezése, majd ennek megjelenítése a település turisztikai marketingaktivitásának egészében.

3. 4. A koncepció egymásra épülése, átjárhatósága

A Lövők nyomdokán... - történelmi séta, családi és gyermekélményút kialakítása:

- Jó alapot teremthet a település értékeinek, vonzerőinek a turisztikai attrakcióvá avanszálásához
- Elindítja egy értékalapú bemutatási rendszer kiépülési folyamatát
- Eléri az egyes programhelyszínek fejlesztését, a település karakteres múltjából adódó lehetőségek jelenbe ágyazását
- Hozzájárul a széttagolt településrendszer értékeinek bemutatási rendszerbe való integrálásához, a településrészek kapcsolatának kiszélesítéséhez
- Alapot teremt a rekreációt és egészségmegőrzést zászlajára tűző, illetve a település tágabb környezetében lévő turisztikai attrakciók felfedezését a településről kiindulva szervező programok létrejöttéhez, működtetéséhez

A Bakancsban és két keréken – aktívan a zöldben és szakrális ösvényeken koncepciója:

- Új turisztikai kínálati elemként zalalövői kiindulással vállalkozik a Zalalövővel határos Őrség és Göcsej tájegységek bemutatására
- A gyalogos és a kerékpáros egészséges aktív mozgásformát preferálja
- Ajánlott túrái az eltérő terhelhetőségi szintek figyelembevételével kerültek kidolgozásra
- Tematikus túrái Zalalövő tágabb környezetének természeti és kulturális értékeinek bemutatására törekednek
- Hozzájárul a turisták hosszabb zalalövői tartózkodásához, a Zalalövőhöz kötődő élményemlékek kialakulásához
- Épít a történelmi élményút egyes programhelyszíneire is
- Megfelelő kapcsolódást kínál a rekreáció és egészségmegőrzés, illetve a történelmi élményút által kínált programokhoz

A Rekreáció, egészségmegőrzés koncepció:

- Földrajzi kiterjedését illetően alapjaiban nem tér el a történelmi élményút által bejárando útvonal kereteitől, sőt annak egyes állomáspontjait is jelenti
- A helyszíneinek fejlesztésénél fontosnak tartotta a sokrétű programlehetőségek megteremtésének elvét, így bemutatási infrastruktúrájának kialakítása, az ott kibontandó tematikai lehetőségek egyaránt ezt az elvet tükrözik
- Alapvetése a jó levegőn értékalapú, élmény-teli szemléletformálás

4. Határon átnyúló turisztikai termékek, szolgáltatáscsomagok lehetőségeinek vizsgálata

A határon átnyúló turisztikai együttműködések szempontjából a City Cooperation pályázat alapvetően három témát, három lehetséges tematikus együttműködési lehetőséget, városokat összekötő „útvonalat” jelölt meg, melyek a következők:

- „Energia élmények”
- „Gyermek élmény”
- „Rába élmények”

Ezek közül a **Rába élmény** nem érinti a jelenlegi koncepció elkészítésében érintett zala megyei városokat, így Zalalövőt.

Az **Energia élmény** témában a CCII projekt keretében együttműködő ausztriai városok közül Weiz-é a vezető szerep. A teljes városbrandet az energia téma köré építő Weiz (szlogenjük: „Energie findet Stadt” („Az energia várost talál”) a megújuló és környezetbarát energiafelhasználásra alapozott gazdaságfejlesztési modellel ennek a témának az éllovasa az együttműködő határmenti régióban, és igyekszik ennek turisztikai vonatkozásait is kihasználni (elsősorban az üzleti turizmus a meghatározó a városban).

Hozzá csatlakozik még Gleisdorf, amely szintén a fenntartható fejlődésre alapozott magas élet-színvonal biztosítását tűzte a zászlajára, és energia témában is szeretnének előrelépni. Bár Gleisdorfban a turizmus egyelőre nem jelentős, ennek fejlesztése is a célok között szerepel. Zalalövön egyelőre kevésbé meghatározó az energia téma, a zala megyei együttműködő városok közül egyedül Lentiben, a zöld város koncepcióhoz kapcsolódóan lehet beszélni ilyen jellegű komolyabb törekvésekről.

A **gyermek élményváros** tematikus turisztikai hálózat kapcsán szinte valamennyi osztrák város megemlítésre került a pályázatban, mint potenciális partner, illetve gyermek élményvárosi kínálatban résztvevő: Gleisdorf, Feldbach, Fürstenfeld, Bad Radkersburg, Friedberg, Hartberg.

Turisztikai szempontból ezek közül kiemelkedik a szlovén határ mellett fekvő Bad Radkersburg, a termálfőváros, amely évente mintegy 100 000 vendégéjszakával a térség egyik turisztikai központja. A vendégek a termálfürdő mellett a kulináris élmények, a környezet és a klíma miatt is érkeznek, ugyanakkor a történelmi emlékek, a teljes történelmi óváros is jelentős látni-való. A város környéke kerékpározásra is kiválóan alkalmas, vendégeiknek kb. a 40%-a már jelenleg is kerékpározni (is) érkezik a térségbe.

Feldbach, Fürstenfeld, Friedberg, Hartberg különböző lakosság számú osztrák kisvárosok. Adottságaik elsősorban a természeti és aktív turizmus irányába mutatnak, bár mindegyikük belvárosában található történelmi emlékeket is. Hartberg esetében nagy jelentősége van a különféle kulturális rendezvényeknek és sok a különféle sportolási lehetőség a városban. Fürstenfeld pedig több termálfürdő közelében fekszik.

Mindegyik város rendelkezik gyermek élményvárosi elemekkel, gyermekes családoknak szóló látnivalókkal (pl. ökopark Hartberg), illetve ezen célcsoport érdeklődésére is számot tartó rendezvényekkel (pl. stadtfest-ek,/város napok stb.), ugyanakkor ezek összekapcsolása, a magyar oldali látnivalókkal együtt történő bemutatása mintegy egységes kínálatként nem történt meg.

Zalalövön jelen koncepció keretében többek között a gyermek élményváros témához kapcsolódóan történik turisztikai termékjavaslat kidolgozás (*A Lövők nyomdokán... - történelmi séta, családi és gyermekélményút kialakítása*). Megvalósítása esetén a város szintén kapcsolódhat a gyermek élményeket is kínáló határmenti városok köréhez. Az élményút megvalósítása a jelenlegi kínálat bázisán is megtörténhet, vagyis előnye, hogy viszonylag kis befektetéssel azonnal használható turisztikai élménycsomag válik elérhetővé Zalalövő városában, egyben felkerülhet a gyermek élmény tematikus hálózat „térképére”. Igazán teljessé és látványossá ugyanakkor a javasolt mögöttes infrastruktúrafejlesztésekkel együttesen válik a termék, ez azonban fokozatosan, a rendelkezésre álló anyagi forrásokhoz igazodva is fejleszthető. Vagyis lehetséges, hogy már most elindul egy gyermek élmény túraútvonal - egy adott kerettörténetbe ágyazva - Zalalövön a meglévő látnivalók bázisán, ugyanakkor az egyes helyszínek (feladatmegoldó megállópontok) infrastrukturális fejlesztése is megtörténik a későbbiek folyamán minél teljesebbé és komplexebbé téve ezáltal az élményt a résztvevő családok számára.

A gyermek élmény/városi séták turisztikai termékjavaslat előnye, hogy könnyen bővíthető, illetve kiterjeszhető: azonos kerettörténetbe ágyazva akár a többi zala megyei város is be/ összekapcsolható (ami javasolt), és ugyanezen az elven – még további kiterjesztéssel - a határ túloldalán lévő városok bekapcsolása is lehetséges.

Javasolt ugyanakkor a gyermek élmény tematikus hálózatban résztvevő városok ezirányú turisztikai kínálatának összegyűjtése, és egységes kínálatban történő megjelenítése.

Zalalövő adottságai még az aktív turizmus terén (*Bakancsban és két keréken – aktívan a zöldben*) adhatnak lehetőséget határmenti kapcsolódásokra. A gyermek élményváros esetében felsorolt városok mindegyikében jellemző az aktív időtöltéshez kapcsolódó turizmus megléte. Bad Radkersburgban és környékén különösen jelentős a kerékpáros turizmus, már eddig is vannak törekvések a kerékpáros régióvá válásra. A fent említett tematikus hálózatok mellett egy aktív (kerékpáros/bakancsos) turisztikai hálózat kialakítása, a kínálatok összegyűjtése és a kapcsolódási pontok megtalálása szintén érdekes és gyümölcsöző lehet.

5. Összegzés

Mindhárom, egymásra épülő, egymást szervesen kiegészítő koncepció megfelelő megvalósulás esetén hozzájárulhat:

- Zalalövő széttagolt településrészeinek egységes turisztikai kínálatba rendezéséhez
- A város térségszervező erejének kiteljesítéséhez
- Önálló turisztikai arculat kialakulásához
- Térségen belüli hálózati kapcsolatok kiterjesztéséhez, elmélyítéséhez
- A helyi turizmus szektor megerősítéséhez
- A helyi értékek megőrzéséhez
- A lakossági kohézió, a helyi identitás növekedéséhez
- Elsődleges és másodlagos jövedelmek keletkezéséhez, a település népességmegtartó képességének gyarapodásához
- A tájegység turisztikai attrakcióinak összehangolt fejlesztéséhez
- A szálláskapacitás és turisztikai infrastruktúra növekedéséhez, minőségi javulásához
- A helyi vonzerők további feltárásához, az irányukban megnyilvánuló helyi viszonyulás javításához, az értékörzés iránti nyitottság kiterjesztéséhez
- A település és környezete adottságaihoz, hagyományaihoz jobban illeszkedő gazdasági tevékenységek jövedelemképző szerepének erősödéséhez
- A turizmushoz illeszkedő helyi közösségi aktivitás erősödéséhez

A Zalalövő turizmusfejlesztését meghatározó koncepció mind területi integritását, mind módszertanát, mind vezértermékeit tekintve összefüggést mutat Letenye és Lenti turizmusfejlesztési elképzeléseivel is.

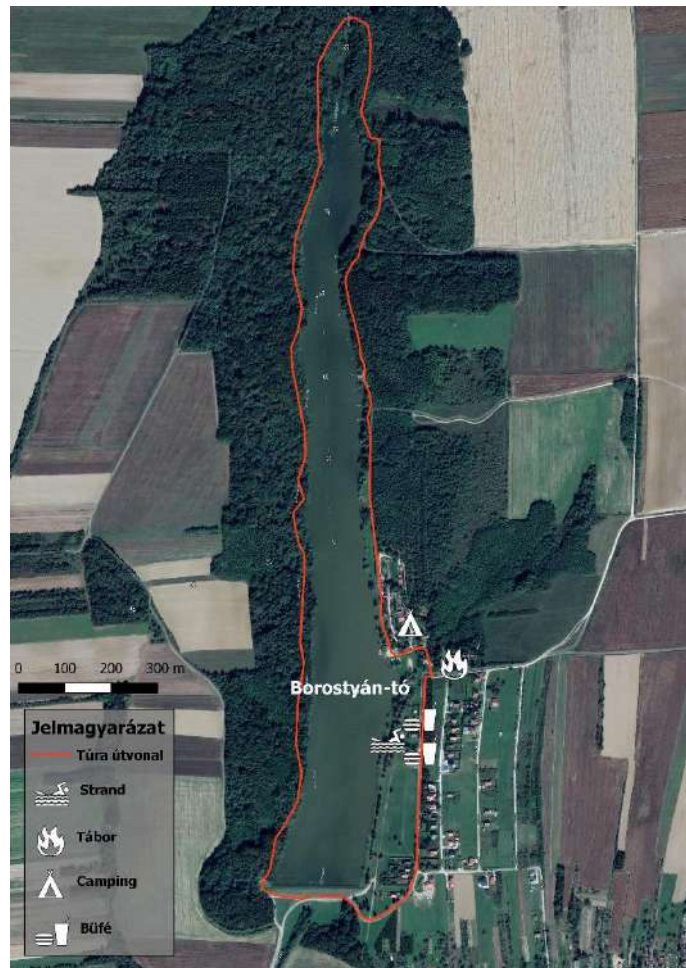
Ezen kívül kötődik a magyar-osztrák-szlovén határtérségben együttműködést megvalósító városok alapvető határon átnyúló turizmusfejlesztési elveihez is. Egy olyan átélhető, átjárható, térségeket összekötő turisztikai kínálat megfogalmazásában, melynek tengelyében a családi élmények és az energiaélmények állnak. E kritériumok mellett haladva minden szereplő a helyi kihívásokra, igényekre vonatkoztatva fogalmazta meg kínálatát, megteremtve a hasonlóság és a különbözőség különböző árnyalataiban rejlő sokszínűség lehetőségét. Zalalövő közlekedési csomópont, illetve tájegységi határszerepéből adódóan földrajzi kapcsolódási pontként elsősorban a környező, hazai, határhoz közelebbi városokkal való koncepcionális kapcsolat kiépítésére törekedett.

E tanulmányban lefektetett koncepció nyomán megvalósuló fejlesztések eredményességét az jelentené, ha a Zalalövőre érkező látogató a helyi értékek megtapasztalását követően elégedetten, a kedvező tapasztalatok summázatával térne haza otthonába. De elégedettek lennének a helyi turizmus szektor szereplői is, mert egy olyan koncepció alapján létrehozott működőképes fejlesztés hasznos tagjának tudhatja magát, mely nem csak a látogatók minőségi kiszolgálásához, de a helyi turizmus jövőjét jelentő alapvonzerők hosszú távú megőrzéséhez is hozzájárul.

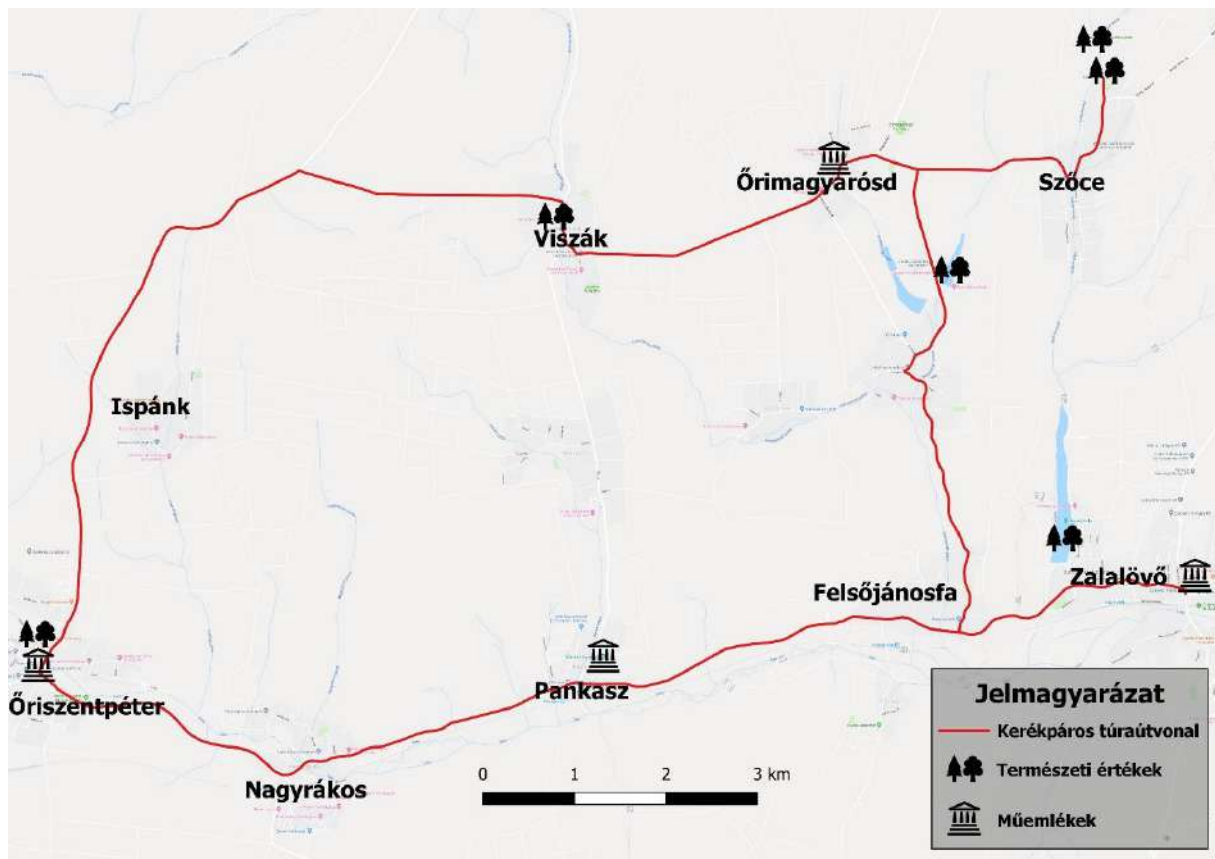
Ábrajegyzék

1. ábra: Zalalövő madártávlatból (forrás: Zalalövő: Göcsej–Őrség határán).....	12
2. ábra: Zalalövő térképe	16
3. ábra: A Villa Pubica maradványai (forrás: Wikipédia).....	17
4. ábra: Lakónépesség az év végén (a népszámlálás végleges adataiból továbbvezetett adat) (Forrás: KSH).....	19
5. ábra: Vendéglátóhelyek száma (forrás: KSH).....	20
6. ábra: Vendégek száma (forrás: KSH).....	21
7. ábra: Vendégéjszakák száma (forrás: KSH).....	21
8. ábra: Mennyire tartják jellemzőnek Zalalövőre a válaszadók a felsorolt jelzőket	28
9. ábra: Zalalövő központi része	29
10. ábra: Mennyire jelentősek a város turisztikai vonzerejében az említett tényezők	30
11. ábra: A zalalövőiek szabadidős és turisztikai mentális térképe	31
12. ábra: A három fő fejlesztési irány	41
13. ábra: Egy lehetséges túraútvonal az Őrtoronnyal (forrás: Római Őrtorony és Kilátó).....	46
14. ábra: Séta a Borostyán tó körül	71
15. ábra: Kalandozások az Őrségi Nemzeti Parkban kerékpárral	72
16. ábra: Kerkán innen, Szalán túl – kerékpárral	73
17. ábra: Szent Márton nyomában – gyalogosan	74
18. ábra: Tavak útja – gyalog	75
19. ábra: Tavak útja – kerékpáron	76
20. ábra: Kerékpártúra Zala és Vas határán	77
21. ábra: Zala tájakon – gyalogtúra	77

Mellékletek

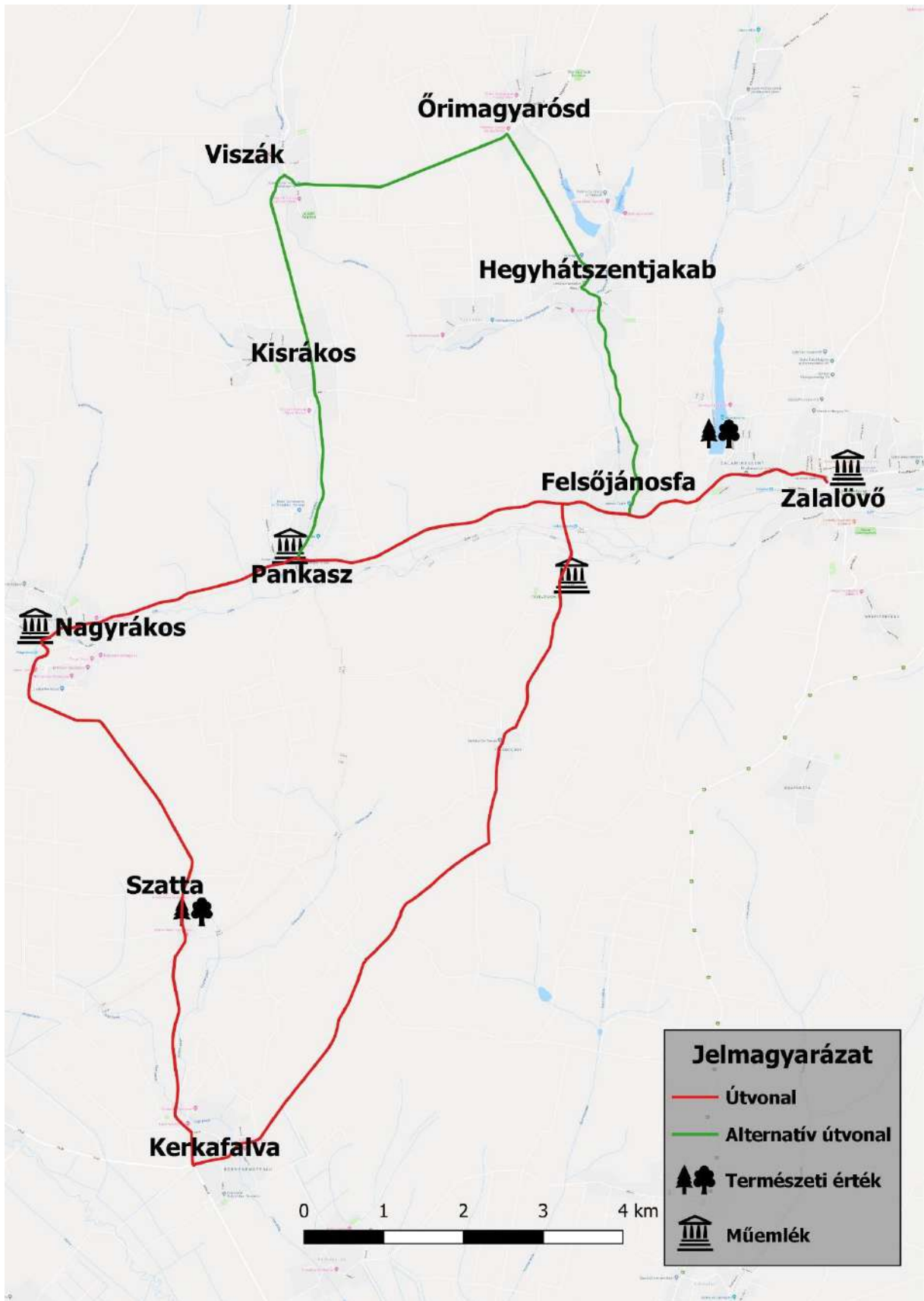

14. ábra: Séta a Borostyán tó körül

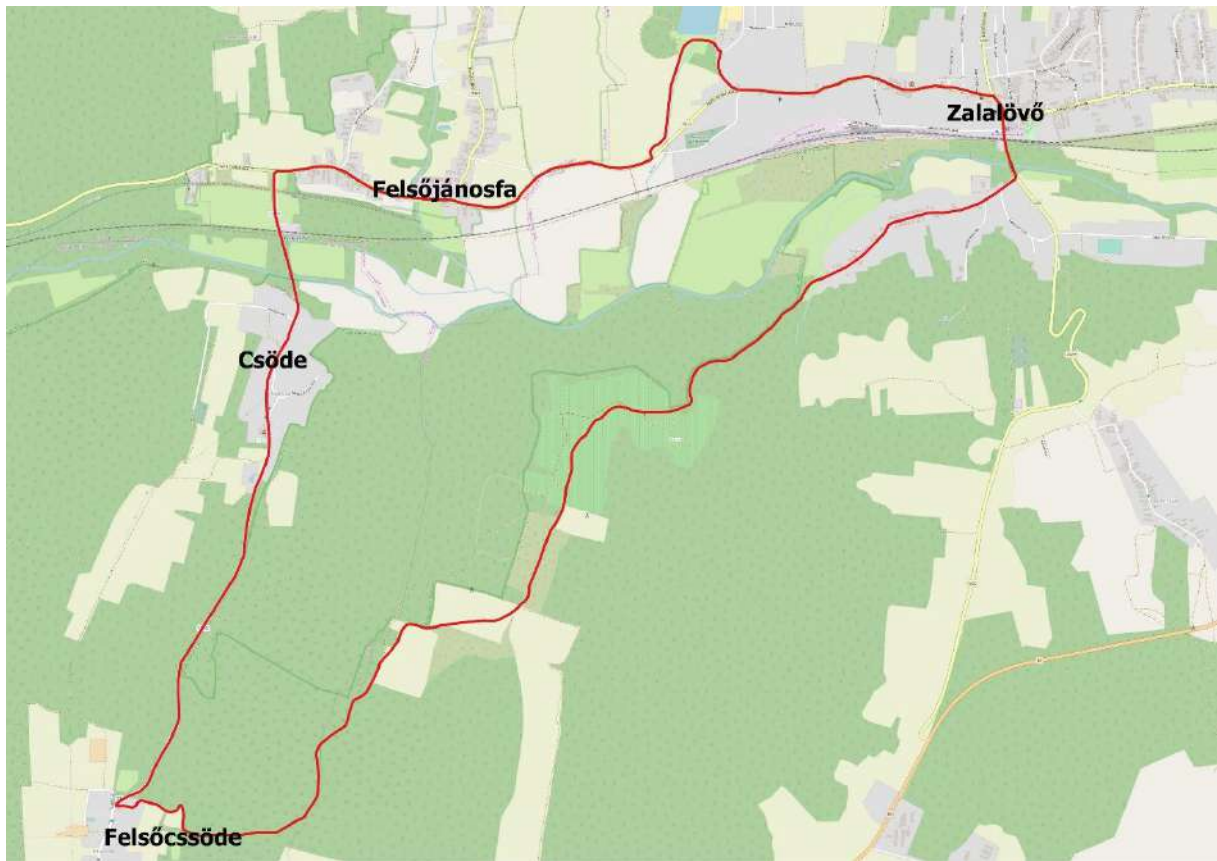

15. ábra: Kalandozások az Órségi Nemzeti Parkban kerékpárral

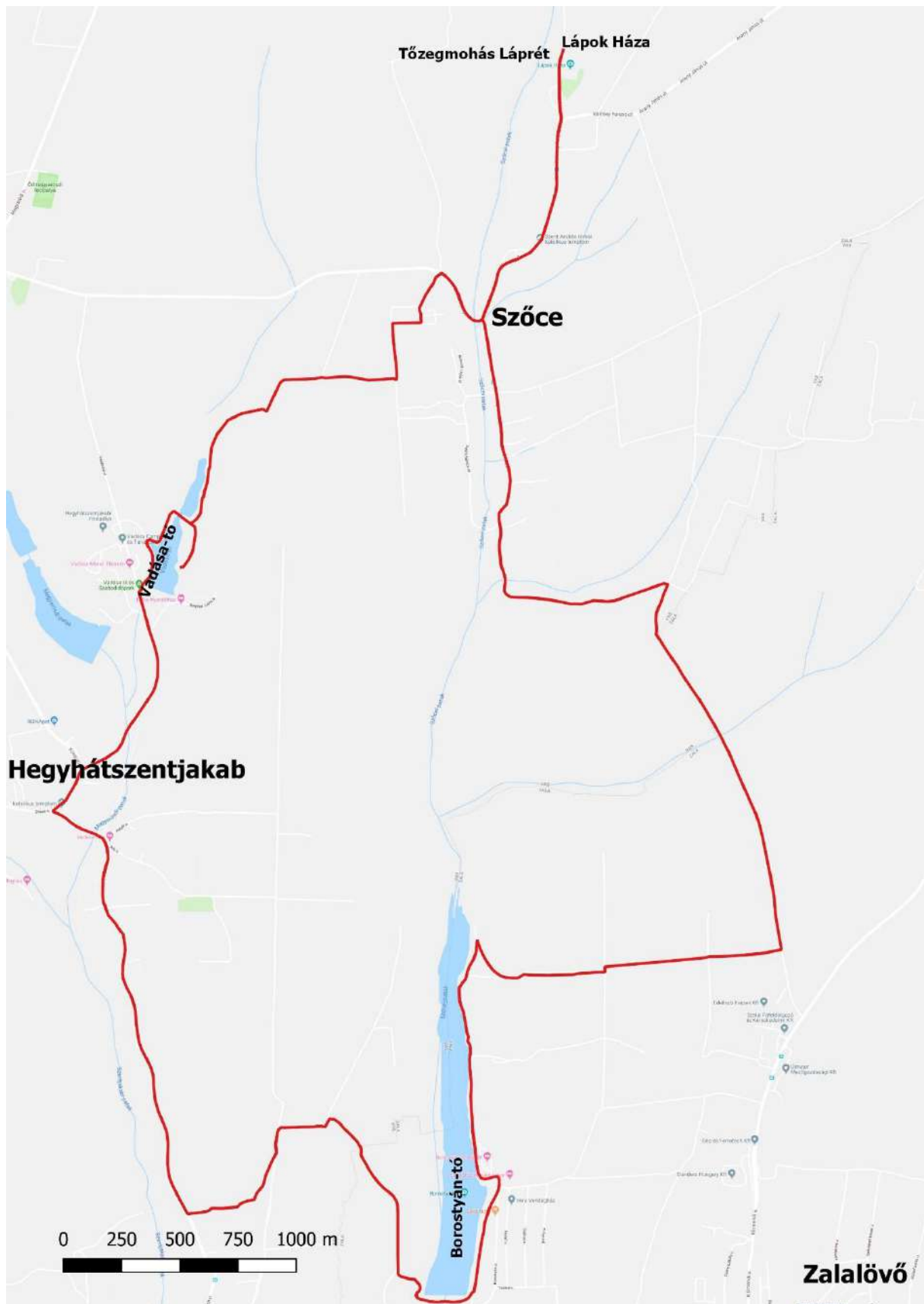

16. ábra: Kerkán innen, Szalán túl – kerékpárral

17. ábra: Szent Márton nyomában – gyalogosan

18. ábra: Tavak útja – gyalog

19. ábra: Tavak útja – kerékpáron

20. ábra: Kerékpártúra Zala és Vas határán

21. ábra: Zala tájakon – gyalogtúra